इसिलिम

अर्धवार्षिक भाषिक पत्रिका

प्रचीन राजाहरुको औतार (धामी)

साफ गेमको स्वर्ण पदक
विजेता जुनु राई

एस.एल.सी.मा किरात राईहरुवाट
प्रथम स्थान प्राप्त गर्ने छात्रा
हिमा राई

सिलिचुम् पर्वत (यारिलु) : साल्पा

इसिलिम अर्धवार्षिक

भाषिक पत्रिका

वर्ष- ३, अङ्क - ४

जि.प्र.का. द.नं. ४५/०४६

संरक्षक :

क्याप्टेन नैन वहादुर राई MM

सल्लाहकार

भुपु. सांसद टंक राई

क्याप्टेन पर्ज वहादुर राई

श्री राम वहादुर राई

उप प्रा. चतुरभक्त राई

सम्पादक

नेत्रमणी राई

सुजन राई

धनप्रसाद राई

रत्नमणि राई

प्रकाशक

दुमीकिरात राई फन्सिकिम

विशेष सहयोगी

अप्सरा राई

धौलवीर राई

कम्प्यूटर

कुमार पोखरेल

सागर कम्प्यूटर्स, कमलपोखरी, फोन : ४७७८१०

मुद्रक :

थापाज प्रिण्ट कुलेश्वर, २७२८५९

पत्राचार

इसिलिम भाषिक पत्रिका, पो.व.नं. ९२४४

फोननं. ४८१९७३ / ४१८९०५

email M babylons@hotmail.com

मूल्य : नेरु १००/- भारु. १००/- हङकङ $ 50

सिंगापुर /ब्रुनाई $ 20 , युके पौण्ड १०/-

Price Nrs 100.00 Icr : 100 ,
HK $ 50.00 Sing + bru : $20
UK 10 Pound

विषय-सूची

पृष्ठ

धर्म र संस्कृति

१. दुमी किरात राईहरुको मिथकमा केही जीव तथा वनस्पतिहरुको उत्पत्ति । १
- श्री चतुरभक्त सत्म राई

भेट वार्ता

२. साफ गेमका स्वर्ण पदक विजेता सुश्री जुनु दुमी राईसंगको भेट वार्ता ५

खोज अनुसन्धान

३. दुमी वंशावलीमा पांचवटा पाछाहरुको विवरण : ७
क) रत्कुको वंशावली ८
ख) हदीको वंशावली १५
ग) सत्मको वंशावली २५
घ) मुरहको वंशावली ४२
ङ) हलक्सुको वंशावली ४५

४. Features of colours in Dumi Rai culture ५१
- Alban Van Stockhausen

व्यक्तित्व परिचय

५. माष्टर धनरुप सत्म राई ५४

चिन्तन

६ धामी प्राचीन राजाहरुको अवतार ५७
नक्षु श्री टेक वहादुर मुरह राईको विचार

प्रतिभा परिचय

७ प्रवेशिका परीक्षामा किरात राईहरुवाट प्रथम स्थान प्राप्त गर्ने छात्रा हिमा दुमी राई ५९

लेख रचना

८. दोश्रो केन्द्रीय महाधिवेशन एक चर्चा ६१
रत्नमणि दिम्माचु राई

भाषा साहित्य

९. क्रियापदको कालका पक्षहरु ६३
- नेत्रमणि हलक्सु राई

१०. दुमी भाषा शब्दकोश निर्माण समितिले सम्पादन गरेको शब्दहरु ६५

११. दुमी भाषा शब्द निमार्ण पकृयाको ६६

सारसमाचार : ६८

सम्पादकीय

वर्तमान राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय घट्नाक्रसंगै वदलीदो परिस्थिति र समय अनरुप आफ्नो अस्तित्वको पहिचान एवं जीवन पद्धतिको विकासको खातिर चिलिम ढुङ्गा झैं अटल आस्था र रावा खोलाको निर्मल जल जस्तै कञ्चन मन लिएर थिनैको आसपासका अतिरिक्त देश-परदेशमा छरिएर रहेका सज्जन दुमीजनको कौतुहलतालाई सिरोधार्य गर्दै तमाम दुमी किरातहरुका आस्थाको धरोहरको रुपमा स्थापित साझा संस्था "दुकिराफ" ले आफ्नो आवाजको साथ अन्तर-कुन्तरमा छरिएर रहेका दुमीहरुको नालीवेलीलाई परस्परमा आदन-प्रदान गर्ने गराउने अभिभारालाई पुरा गर्ने जमर्को स्वरुप पुनः "इसिलिम" को सरदकालिन प्रकाशनतर्फ प्रोइसिक्कुमगोता (अग्रसर भएकाछौं) ।

२०५८ साल सरद ऋतुको आगमनसंगै महान राष्ट्रिय पर्व दशै-तिहार तथा किरात संस्कारमा अति पवित्र महान पर्व "साकेला(तोसु) उधौली" को पुनित अवसरमा दुमी तथा गैरदुमी किरात राईवन्धुहरुका अतिरिक्त समस्त शुभेच्छुक वर्गमा दुकिराफ तथा इसिलिम परिवार हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछ । भौगोलिक विकटता र सञ्चार माध्यमको असुविधा हुदा-हुदै पनि असंख्य पाठकहरुवाट प्राप्त जिज्ञासा एवं राय - सुझावहरु र विज्ञ लेखकहरुको प्रेरणावाट अझ उत्साहित हुदै अपर्याप्त ज्ञान, शीप, सामर्थ्य, अर्थ एवं अनुभवको वावजुद पनि यहांहरुको साथ-सहयोगको उच्च मुल्याङ्कन गर्दै र प्राप्त प्रकाशन सामग्रीहरुलाई प्राथमिकताका साथ स्थान दिदै यस पटक इसिलिम चौथो अङ्कलाई विशेषाङ्कको रुपमा प्रकाशन गरी तपाइहरुको हात-हातमा थमाइ दिएका छौं ।

आफ्नो मनभित्रको कुरा खोल्नै पर्दा "इसिलिम परिवारले विगत पहिलो अङ्कदेखि यस विशेषाङ्कसम्म जे जति खुराकहरू पाठकहरु सम्म जुन रुपमा पस्कन सक्यो, जिज्ञासु पाठकहरुको धीत मेटाउन, चाहेको र सोचे अनुसार को प्रस्तुती कायम गर्ने हाम्रो प्रयासमा आगामी दिनहरुमा आवश्यक राय-सुझावहरु प्राप्त हुनेक्रम टुटने छैन भन्ने अपेक्षा राख्दछौं ।

इसिलिम प्रकाशन मार्फत दुमी समुदायहरुमा संचेतनाको अभियानलाई प्रत्यक्ष वा परोक्ष रुपमा समर्थन र योगदान गर्नुहुने सम्पूर्ण दुमीजनप्रति "इसिलिम" अटुट रुपमा प्रकाशन गर्दै जाने प्रतिपद्धता दोहोऱ्याउछौं । प्रकाशानार्थ हाम्रो आग्रहलाई आत्मसात गरी लेख-रचनाहरु यथासमयमा नै उपलब्ध गराइ सिर्जनशील लेखकजनप्रति सम्पादक मण्डल हार्दिक आभार प्रकट गर्दछौं । यसरी नै आर्थिक अभावमा हामीलाई उदारतापूर्वक विज्ञापन उपलब्ध गराई सहायोग गर्नु हुने आदरणीय विज्ञापनदाताहरुमा हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्न हामीले आफ्नो कर्तव्य ठानेकाछौं। साथै दुमी किरात राईहरुका एक्काईस (२१) वटै पाछाहरुका वंशावली सङ्कलनका क्रममा निक्कै लामो समयसम्म अनवरत प्रयास एवं त्याग गरी ती वंशावलीहरु नियमित रुपमा प्रकाशन गर्न सकिएकोमा "दुमि किरात राई फन्सिक्किम, केन्द्रिय कार्य समिति अध्यक्ष श्री चतुरभक्त सत्म राई प्रति इसिलिम परिवार विशेष कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछ । मूचि !

हिसिक्ति, हाइसिक्ति, थुम्सिक्ति, प्रोइसिक्ति, नुलम्ति, लामलम्ति, चुम्सिक्ति, इङ्गि झाराआ !

दुमीकिरात राईहरूको मिथकमा केही जीव तथा वनस्पतिहरूको उत्पत्ति
The origin of Organism and Plants in Dumikirat Rai Mythology

चतुरभक्त सत्म राई *

भूमिका :

जीबहरुको उत्पत्ति बारे विश्वमा बैज्ञानिक व्याख्या गर्ने श्रेय बेलायति बैज्ञानिक चार्ल्स डार्विनलाई जान्छ। उनले आज भन्दा करीव १६४ वर्ष अघि नै जीवहरुको उत्पत्ति यसभन्दा अगाडिको जैविक वस्तुहरुको एक रुपान्तरित क्रिया हो भनेर संसारलाई एउटा नयां दृष्टिकोण दिन सफल भए। आउनुहोस, आज हामी दुमीकिरात राईका पुर्खाहरुले आफनो मिथकमा संसारमा जीव तथा वोट विरुवाहरुको उत्पत्ति वारेमा जुन व्याख्या अगाडि सारेका छन् त्यसको चर्चा गरौं। यो मिथक सम्पूर्ण किरात राईहरुले शताब्दियौं अगाडि देखि पुस्ता पुस्तामा भन्दै आएको एक लोकप्रिय किंवदन्ती हो। यो मिथक सम्पूर्ण किरात राईहरुमा धेर वा थोर मिल्न गएपनि खासगरी दुमीकिरात राईहरुले चाहिं निम्न भनाईहरु अगाडिसारेका छन्।

प्राग - ऐतिहासिक धारा :

अघि सृष्टिको उषाकालमा पारु (पिता/आकाश/वायु), रिमेम वा रिवेम (माता)+, कुहुम (बादल), खादिम (पृथ्वी वा धरती) आदि आ-आफ्नो अस्तित्वमा रहेका थिए। दुमी पुर्खाहरु भन्छन्- रिमेमको जन्म समुन्द्रको फिजवाट भएको हो। रिमेम र खादिमको रुप एउटौ हो। किरात लोकगाथामा "पारु" को नाम र रुपको वारेमा अनेकौं प्रकार ले वर्णन गरेको पाइन्छ। जस्तै - पारुवु, पारुहाङ, पारुसङगेर, पारुसङगेर्वु, रुवावु, रुवासङगेर्वु, रुवासङगेर, निनाम, निनाम्बु, शुक्र, बृहस्पती, आदि सबै एउटै स्रष्टाको नाम हो पनि भनिएको छ। त्यस्तै रिवेमको छोरी नायमको नाम पनि अनेक छन्, जस्तैः नाइमा, सुम्निममा, सुम्निम, सुम्निमवजु, निनाम्रेमा, निनियामा, इत्यादि। यसभन्दा अगाडिका कुराहरु के कस्ता थिए भन्ने बारे कुनै चर्चा छैन।

केही पंछीहरु जस्तै -तुगी (एक जातको चरा), कोकले (कल्चुँडा), पोप्पो (लाटकोसेरो) चाहि जीवसृष्टि हुन अघीबाटै थिए भन्ने भनाई पूर्खाहरुले बताएका छन्।

सिलीचुम पर्वत (यारील्) - साल्पा

जीव उत्पत्तिको अवस्था -

संयोगले एक दिन पारु (पिता आकाश वा वायु) र रिमेम (धरती वा पृथ्वी) एक आपसमा जोडिदा रिमेमको गर्भ रही त्यसवाट "नायम" नामकी कन्याको जन्म भयो। नायम जन्म हुंदा संसारमा ठूलो हलचल पैदा भएको थियो भनी पुर्खाहरु वताउँछन्।

नायम आज भन्दै भोली भन्दै जवानी हुन थालिन। उनमा शौन्दर्यता वेजोड थियो। निश्चय नै वैंश आएपछि शरिर र विचारमा परिवर्तन आउँछ। नायम यसका अपवाद थिइनन। तसर्थ नायमले सृष्टि खोज्न शुरु गरिन। यसर्थ उनले म कसरी जन्म भएँ भनि यसप्रति गहिरो जिज्ञासा राखी आफ्नी मातासंग सोधिन। रिमेमले पनि सत्य कुरा वताइ दिदै भनिन् -"वायुलाई वोलाई गर्भस्थानमा प्रवेश गराएपछि तिमिलाई जन्माएकी हु।" परम माताको कुरा वुझेपछि नायमले पनि गर्भधारण गर्ने विचार गरी वायुलाई वोलाईन। यो कुरा रिमेमले तुरुन्त थाहा पाई -"वायु त तिम्रो परम पिता हो, त्यसैले गर्भधारण गर्न योग्य हुदैन" भनी जोगाई दिइन। अनी "शुक्र चाहिं तिम्रो तपु (पति) हुन योग्य हुनेछ उनैलाई डाक" भनी सल्लाह दिइन।

परम माताको कुरा मनन गरी नायमले वायुलाई विदा दिइन र शुक्रलाई कसरी पाउन सकिन्छ भनी पुनः मातालाई सोधनी गर्दा "उनलाई निमन्त्रणा गर्नु पर्छ अनी मात्र आउनेछ" भनिन। माताको सल्लाह वमोजिम नायमले शुक्रलाई निमन्त्रणा गर्न "तुगी" चरालाई पठाइन। स्मरण रहोस यो चरा अहिले पनि कराउदै आकाशतिर ठाडो मुण्टो

* उप-प्राध्यापक पाटन वहुमुखी क्याम्पस, पाटन
+ अमरबेली (Doddar) लाई पनि रिमेमको प्रती कमानिएको छ

पारेर हानिदै माथितिर उड्छ। कहिलेकाहिं यसरी तुगी उडेको देखेर दुमी राईहरु नायमको कथालाई एकपटक मुटुभरी संझन्छन । नायमले शुक्रलाई नियन्त्रणा गर्न यसरी तुगी चरा पठाएको हुनाले आजकल पनि किरात राईहरुको विहेवारीमा वेहुला र वेहुलीको घरवाट दुई -दुई जना कलिया (चिम्चो) नारेर जो चाहिने सवै कुराहरु आपसमा लेनदेन गर्दछन ।

अव यता तुगीलाई पठाएपछि नायम चाहिं के खवर आउला भनी पर्खेर वसिन । तुगी उडदै-उडदै गन्तव्यमा पुग्यो । तर अपशोस त्यत्तिखेर शुक्र अस्ताएर त्यसठाउँमा वृहस्पति आई वसेका रहेछन । तुगीले आफूले भेटन चाहेका शुक्र यही होला भनी नायमको तर्फवाट गएको प्रतिनिधिको हैसियतले सारा कुरा वताइदिए ।

वृहस्पतिले पनि तुगीको सबै कुरा सुनेपछि नायमसंग विवाह गर्ने इच्छा प्रकट गरी आफ्नो तर्फवाट कोशेलीहरु पठाईदिने तर्खर गर्न लागे। वृहस्पति तत्काल कला र शिपका पारखी थिए । तसर्थ प्रस्ताव स्वीकृतिको रुपमा नायमलाई आफ्नो तर्फबाट कोशेलीको रुपमा आफ्नै हातले निर्माण गरेको शीपहरु- मुचुङ्गा राख्ने खोल, विनायो, काईयो, ठकेर्ना र कुची तुगीको हातमा पठाई दिईन् ।

वृहस्पतिले पठाएको कोसेलीहरु देखेर नायम अत्यन्त खुसी भइन । वुट्टा भरेको कोसेली त यत्ति राम्रो छ भने यो वनाउने निर्माता झन कत्ति शुन्दर होला भन्ने कल्पनामा उनी अथाह डुविन । तसर्थ आफ्नी माता रिमेमसंग हुनेवाला पति वृहस्पतिलाई छिट्टो भन्दा छिट्टो भेटने इच्छा प्रकट गरिन ।

नायम तुरुन्त वृहस्पतिकहाँ पुगिन । तर वृहस्पतिले भने तत्काल आफूलाई कोरकुष्टिको रोगले डल्लाएको स्वरुपमा प्रकट भए। यो उनको सामान्य छल मात्र थियो । नायमले जति मात्रमा एक शुन्दर पुरुषको कल्पना हृदयमा कोरेकी थिइन त्यस्तो नपाएकीले उनी अत्यन्त असन्तुष्ट भइ विवाहको प्रस्ताव समेत अस्वीकार गरी फर्किइन ।

किरात धर्म संस्कृतिका आदिम शीपहरु : विनायो, मुचुङ्गा, मुचुङ्गको खोल, काईयो , थकेर्नो, कुची

नायमले यसरी आफूलाई घृणा र अपमान गरेको पाएर वृहस्पति पनि खुव रिसाउन पुगे । तसर्थ आफू निनाम (घाम) को रुपमा प्रकट भई पृथ्वीका सारा खोलानाला, जल र जलकुण्डहरु सुकाइदिए । पृथ्वी अत्यन्त सुख्खा भयो। त्यसपछि उनले कूनै एक रुखको टोढकामा पिसाव गरी राखे । यसलाई कसैले लघुसंका गरेको पनि भनेका छन । सारा पृथ्वी सुख्खा भएपछि नायम प्यासले छटपटाउन थालिन । पानी कतै पनि पाइएन । हुँदा-हुँदा नायम वेहोस भएर लडीन । यसै अवस्थामा संयोगवश एक "कोकले" नामको चराले रुखको टोडकामा पानी देखी "कङ्कुप" "कङ्कुप" (पानीको कुवा) भनी कराई सोही टोढकावाट चुच्चो र पुच्छरले पानी ल्याउंदै नायमको शिर पाउमा छर्कि दिन थाल्यो। यसो गर्दा केही शित्तल भई मेरो विधाता को रहेछ भनी नायमले आंखा खोलीन । यत्ति नै खेर कोकले चराले आफ्नो चुच्चाले नायमको मुखमा सोही जल राखी दिए। उक्त जल पिएपछि नायम तुरुन्त तन्दुरुस्ती भइन ।

समय वित्तै गयो । नायमको शरिर दिनदिनै भारी हुन थाल्यो । कङ्कुपको जल पिई आफू गर्भवती भएको कुरा पत्तो नै भएन । तसर्थ काहाँ के भयो भनी विभिन्न अनुमान लगाउदा पनि वास्तविक कुरा खुल्न आएन। यसले गर्दा नायमको वारेमा रिमेमले धेरै चिन्ता लिन थालिन । रहस्य के रहेछ भनी रिवेम धामी खोज्न साम्फेलु (चिलिमढुङ्गा), र यारीलु (साल्पाको सुलीचुम पर्वत) पुगिन। त्याहाँ एक "कुवीमवो" (कल्चुंडा चरा) मुदुम वाचन गर्दै वसीरहेका थिए। त्यस मुदुम वाचनमा - "संसारमा अव उसो धेरै जीव तथा वोट विरुवाहरुको उत्पत्ति हुनेछ" भन्ने भविष्यवाणी गरीरहेको कुरा रिमेमले थाहा पाइन । उत्तिखेर उक्त कुवीमवो ठूलो जान्ने धामी तथा भविष्यद्रष्टा थिए भनी पुर्खाहरु वताउँछन । त्यसैले अहिले पनि कल्चुँडा चरालाई एक कुवीधामीको प्रतीकको रुपमा दुमी किरात राईहरु लिन्छन। नायम जुन इच्छाले त्याहाँ पुगेकी थिइन वास्तवमा आफूले खोजेको धामी यही नै हो भनी कुवीमबोलाई नायमको वारेमा सारा कुरा वताई यारीचुरी (हेरकोर तथा जोखना हेर्ने काम) गर्न लगाइन ।

कुवीमवोले यारीचुरी गरिसेपछि

रिमेमलाई भने – "यदि तिम्रो मन दुख्दैन भने म सत्यकुरा कहन्छु नत्र भने कहदिन।" रिमेमले मन नदुखाउने वाचा गरेपछि कुवीमवोले भन्यो – "अव तिम्रो छोरी नायमको गर्भवाट दुनीयाँ संसार भार जङ्गल, वाघ, भालु, वानर, मनुष्य जन्मनेछ।"

रिमेमले यही कुरा लिएर आई आफ्नी छोरी नायमलाई जस्ताको तस्तै सुनाइ दिइन। आफू यस्तो अपहत्य परेको वेला नानाभाँतीका कुरा गरेर मलाई अपमान गर्ने भनी नायमले कुवीमवोलाई श्राप गरिन। उक्त श्राप गएर कुवीमवोलाई छुन खोज्यो। श्राप आएको देखेर कुवीमवो यारीलुवाट भाग्दै तलतिर झर्न लाग्यो। कुवीमवो लुक्नको लागि वालुवा भित्र प्रवेश गर्न चुच्चो र खुट्टा डुवाउँदै थियो, यत्ति नै खेर श्राप आई कुवीमवोलाई छोइहाल्यो। श्रापले छोएपछि सुनौलो कुवीमवो (कल्चुँडा) कालो भयो। अनी चुच्चो र खुट्टो मात्र जमिनमा धस्सिएको जत्ति पहेंलो रहयो। यसर्थ आज पनि कुवीमवोको रङ कालो हुन्छ र चुच्चो र खुट्टो मात्र पहेलो हुने कारण यही हो भनी एक अनौठो किंवदन्ती दुमीकिरात राईहरुमा रहेको पाइन्छ।

कल्चुँडाको भविष्यवाणीलाई विश्वास नलिएपछि रिमेम पुनः नायमको समस्यालाई लिएर तत्कालको दोस्रो जान्ने धामी पोप्पो (लाटकोसेरो) काहां विसाउन पुगिन। लाटकोसेरोले पनि सोही कुरालाई वोहोऱ्याएपछि रिमेमले पनि पुनः त्यही कुरा लिएर नायमलाई सुनाइन। नायम लाटकोसेरोसंग पनि रिसाएर श्राप दिइन। फेरी लाटकोसेरोलाई श्राप लागेपछि उ पनि दिउंसो आंखा नदेख्ने र आधावैस्रो भयो।

कुवीमवो र लाटकोसेरो दुवैको भविष्यवाणी सत्य सावित भयो। समय पुराभएपछि नायमको गर्भवाट क्रमशः पहिलो सन्तान गङ्गोरी (कुकुरदराइनी), दोस्रो सन्तान हुपेरी (गोपेवास), तेस्रो साखुरी (रातो तामार्के), चौथौ गुरी (वेत), पांचौ भररी (भर्ला), छैटौं चाप्चा (वाघ), सातौं वर्पा (भालु), आठौं सशुपु (वानर), नवौं ल्खीवा (कुकुर) र दशौं हँचु (मानिस तथा नर) को जन्म भयो। सवैभन्दा पछि जन्मने मानिस चाहिं धनुकांढसंगै जन्मेको थियो। त्यसैले उ सवैभन्दा शक्तिशाली थियो। उपरोक्त जीवहरुको जन्म पश्चात पनि संसारमा कैयौ जीवहरुको उपजन्महरु भए। त्यसको कुनै लेखाजोखा छैन। तर नायम नै प्रथम सष्टा थिइन जसले संसार का अनेकौं जीवहरुको महामाता वन्ने सौभाग्य प्राप्त गरिन। यसरी हेर्दा विश्वमा प्रथम राज्यसत्ता मातावाट प्रारम्भ भएको हो भन्ने कुरा किरातहरुको पौराणिक किंवदन्तीले पनि शिद्ध गर्दछ।

नायम संसारका अनेकौं जीवहरुको प्रथम महामाता वन्ने सौभाग्य पाएपछि उनले आफ्नो मातृत्वमा वालवच्चाहरुलाई लालनपालन गरी हुर्काइ वढाई गर्न लागिन। समय वित्तै गइरहेको थियो। नर संग धनुकाढ भएकाले उसको हैकम निकै चल्थ्यो। तसर्थ वालवच्चाहरु आपस्तमा झगडा भएमा केही विपत्ति आई पर्लाकी भनी नायमले अन्य वालवच्चाहरुलाई "यो नर हो यसको धनुकाँड छ यसलाई नजिसक्याउनु नत्र मार्छ" भनी सतर्क गराउदै रहन्थे।

समय वित्तै गयो। वालवच्चाहरु हुर्की बढी समारात भए। आ-आफ्ना व्यवस्था आफै गर्न सक्ने भए। वाघ, भालु, नर मिलेर वन जङ्गलको, रमण गरी शिकार गर्नु, खानु दिनचर्या वन्दै गयो। यस्तैमा एकदिन वाघ र मानिस सँगसँगै शिकार खेल्न गए। जङगल पुगेपछि आफू आफूले मारेको शिकार एकै ठाउँमा ल्याई सँगसँगै वसेर खाने सर्त गरी आ-आफ्नो वाटो लागे। संयोगवश त्यसदिन वाघले कुनै शिकार मार्न नसकेकाले रित्तै हात फर्क्यो। तर यता नरले भने गतिलो शिकार लिई आयो। पूर्व सर्त अनुसार शिकार वाँडचुँड गरी खाए र घरमा समेत कोशेली लिएर गए। त्यस्तै अर्को दिन पनि वाघ र नर सँगसँगै शिकारमा निस्के र जङगल पुगेपछि पूर्व सर्तअनुसार आ-आफ्नो वाटो लागे। त्यस दिन पनि वाघले कुनै शिकार नलिइ आयो। तर नरले चाहि शिकार लिएर आएको हुनाले सोही शिकार वाँडीचुडी खाए। यस्तै हुदैहुदै केही दिनहरु वित्तै गयो। एकदिन फेरी उनीहरु शिकार मा निस्के। उनीहरु जङ्गलतिर आ-आफ्नो वाटो लागे। नरले चाहिं आफ्नो दाज्यू वाघ कत्तिको दयालु रहेछ भनी परिक्षण गर्न आफ्नै लुगाले वेरेर आफ्नै पुत्ला वनाई आफू चाहिं मास्तिर लुकेर वस्यो। वाघ सदा झैं नरले शिकार मारेर ल्याई हाल्छ किन दुःख गर्ने भनी दिनभरी सुतेर वेलुकी भोकाउँदै फर्क्यो। फर्कदा त नर पनि विना शिकार ठिङ्ग उभिएर पर्खिरहेको देखेर रिसले चुर भएर "यही हो आजको मेरो शिकार" भनी एकैफाकमा त्यस पुत्लामाथि झम्टी लुछलाछ पार्न थाल्यो। दाज्यू भनाउंदो वाघको दया म माथि यत्ति नै रहेछ भन्ने वुझी नर ले पनि धनुकाँढको एकै तिरले वाघलाई वध गऱ्यो। त्यसपछि नर त्यस दिन एकलै घर फर्क्यो।

सदा शिकारवाट सँगै आउने दाज्यूभाई आज किन नर मात्र एकलै आयो भनी नायमलाई खुलदुली लागी सोध्न थालिन। नरले पनि यथार्थ कुरा वताईदियो। आफ्नो सन्तानको माया सवैलाई हुने भएकाले नायम रुदै कराउँदै वाघ मारिएको ठाउँमा पुगिन। मरेको वाघलाई नायमले डोकोमा वोकेर ल्याइन र अलाप विलाप गर्दै मुदुम गाउन थालिन। मुदुम शक्तिले वाघ जीवित अवस्थामा फर्क्यो। पुरा होस फर्केपछि

वाघ डोकैसंग हाम फालेर भाग्यो। त्यसदिन देखि वाघ जङ्गल पस्यो र कहिल्यै घर फर्केर आएन। आजकल टाटेपाटे वाघहरु हुनाको कारण त्यही डोकाको छिद्रहरु हुन भन्ने किंवदन्ति दुमी किरात राईहरुमा रहेको पाइन्छ।

त्यस्तै एकदिन नायमले वर्पा (भालु) लाई आफनै टाउकोमा जुम्रा हेर्न लगाइन। जुम्रा हेर्दा हेर्दै नायम भुसुक्क निदाइन। भालुले पनि जत्ति जुम्रा पाउँछ त्यत्ति नै टिप्तै टोक्न थाल्यो। हुँदा हुँदा भालुको मनमा के लाग्न थाल्यो भने जुम्रा त यत्ति मिठो हुन्छ भने आमाको मासु झन कत्ति मीठो हुन्छ होला भनी कल्पना गर्न थाल्यो। यही भावावेशमा उसले तुरुन्त आफ्नी आमालाई माऱ्यो र खपाखप खान थाल्यो। त्यत्ति नै वेला नर शिकारवाट आईपुग्यो र आमा "खोई भनी" भालुलाई सोध्न थाल्यो। भालु भने हाँस्न थाल्यो। हाँस्दा मुखमा आमाको केश देखेर भालुलाई नरले यस्तरी पिटयोकि भालुको गिदी नै उछिट्टिएर गयो। भालु खोल्सै खोल्सा भाग्दै जाँदा एउटा पाहा (भ्यागुता जातको एक एम्फिविया) भेट्टाएकाले त्यसैको गिदी झिकेर लगायो। त्यसो भएको हुनाले भालुको दिमाग लाटो र पाहाको गिदी हुँदैन भन्ने भनाई पनि दुमीकिरात राईहरुमा रहेको पाइन्छ।

नायमको अर्को सन्तान शसुपु वानर हो। उ सवैभन्दा अल्छे र परजीवी थियो। तसर्थ काम गर्न जाँदा कोदालीको बिडमा अडेश लगाई वस्तथ्यो। यसरी वस्दा वस्दा एकदिन विड खुस्किएर भिरवाट लडेर मऱ्यो। आजकलको वानरको पुच्छर त्यही कोदालीको विढको प्रतीक हो भन्ने अर्को मिथक आम दुमीकिरात राईहरुमा सर्वत्र रहेको पाइन्छ। यसरी नरले वाघ, भालु सवैलाई तह लगाई अन्त्यमा कुकुरलाई चाहि साथै लिई वसेकाले कुकुर आज पनि मानवको अभिन्न साथी भएको हो भन्ने भनाई पनि रहेको पाइन्छ।

टुङ्गो:-

यसरी संसारमा जीव तथा वनस्पति र शीपहरु समेतको उत्पतिको कथा किरात राईहरुको थुतुरी वेदमा पाईन्छ। एक प्राग ऐतिहासिक उपहारको रुपमा किरातहरुले आफ्ना पूर्खाहरुवाट पाएको यो ठूलो ज्ञानको भण्डार हो। यही मिथकमा किरातहरु अडीएकाछन्। किरातहरु ब्रम्हाण्डका उपज हुन तसर्थ उनीहरु प्रकृतिका अनुयायी र प्रकृति प्रेमी छन् भनेर यस किम्वदन्तिले सिद्ध गरेको छ। वास्तवीकता के हो ? पत्तोलाग्न वाकिं भए पनि आदिम पूर्खाहरुले समाज विकासको चरणलाई आफ्नो दृष्टिकोणवाट हेर्ने जुन पद्धती तथा सिद्धान्तको प्रतिपादन गरे त्यो अत्यन्त चिन्तनप्रधान, भावात्मक, कल्पनात्मक र धार्मिक छ। यो पौराणीक आख्यानको जन्म आजको हैन शताव्दीयौं अगाडिको हो। नौलाख किंरात राईहरुमा भौगोलिक रुपमा रहनसहन लोली वोली फरक भएपनि एउटै आसयमा यस आख्यानलाई उनिहरुले मान्दै आएका छन्। पारु नायमलाई आफ्नो परम मातापिता ठान्नु, वृहस्पती शुक्रलाई पुज्नु वाघलाई आफ्नो दाजुभाई ठान्नु, (किरातहरुलाई "किरुवा" भनेको पनि एक कारण यही हो) कुकुर दाइनीलाई धामीहरुले धार्मिक कार्यमा प्रयोग गर्नु तथा घरको दैलो माथि लठ्ठी वनाई राख्दा भूतप्रेत प्रवेश गर्न सक्तैन, लठ्ठी टेक्दा भूत प्रेत लाग्दैन र हाँकेको तकिको पुग्छ भनी विश्वास गर्नु, धामीले ढ्याङ्ग्रो वजाउने गजो वनाउनु वानरलाई वनदेवताको रुपमा पूज्नु, धामिलाई आदिम राजाहरुको अवतार ठान्नु, लाटोकोशेरो र कल्चुडालाई धामिको प्रतिकको रुपमा लिनु तथा तिनीहरुको मासु नखानु, धरतिलाई परम माता तथा स्रष्टा ठानी साकेला, भूमे, नागेलुम, इंखुली आदिको पूजा गर्नु, भर्ला, तमर्के राईहरुले रोप्नुहुन्न भन्ने भनाईहरु सवै किरात राईहरुको धर्म, संस्कृति परम्परा र जीवन पद्धतीसंग जोडीएका तथ्यहरु हुन। यसै कारणले गर्दा सम्पूर्ण किरात राईहरु पारु नायनकै कथा व्यथाका सेरोफेरोमा घुमिरहेका छन्। किरात राईहरुको समुदाय भित्र एक उप समुदायको रुपमा रहेको दुमी किरातराईहरुले यही मिथकलाई आफनो वेद ठानेका छन्। यही मिथकसंग विल्कुल मेल खाने परम्परा आस्था र जीवन पद्धतिहरु किरात जगतमा सर्वत्र वांचेको छ। र यही आस्था नै समग्र रुपमा किरातराईहरुको आस्था पनि हो। अझै पनि पारुवुको शीप बिनायो, मुर्चुङ्गा र मुचुङ्गाको खोललाई गाउंघरका छोरी चेलीहरुले चोलीको तुनामा झुण्ड्याई हाट वजार र मेला पात गर्दछन्। हाम्रो आमाहरुको गलामा अझै पनि चाविको झुत्ता संगै कुची (चांदीको ढुङ्गीमा सुंगुर को जगर मैनद्वारा जमोटगरी वनाईएको एक वुट्टेदार पुरानो व्रुस) झुण्डीएको देखेका छौ। बांसको काईयो र थकेर्नाले लीखेटो लगाउने प्रचलन अध्यावधी छदैछ। बिनायो र मुर्चुङ्गाको धुनमा अझै पनि छारी चेलीहरु रमाउदै छन्। यीसवै कुराहरु पारु नायमको प्राग ईतिहांसभित्र मिथक वनी समेटीएका छन्। अन्त्यमा के भन्न सकिन्छ भने किरात राईहरुको यो मिथक संसारमा मानवहरुको अस्तीत्व रहेसम्म यसको अस्तीत्व रही रहने छ। यसमा कुनै दुईमत छैन। मुची।

यो लेख तयार पार्दा स्व. भिमलसिंह मुरह राई र धनरुप सत्य राईको सक्रिय सहयोग प्राप्त भएको थियो।

साफ गेम २०५६ की चर्चित खेलाडी स्वर्ण पदक विजेता *जुनु राई* संगको कुराकानी

खोटाङ्ग दिक्तेल, गा वि स सप्तेश्वर चिउरीखर्क कोत्रु निवासी पिता कर्णवहादुर दुमीलुप्पो राई र माता गणिता राईकी कोखवाट वि सं. २०३४ सालमा बिराटनगर - १७ मा जन्मिनु भएकी नेपाल आमाकी होनहार सुपुत्री एवं हाम्रा प्यारो चेलीरानी जुनु राई (दुमी लुप्पो) ले खेल जगतवाट नेपालको नाम अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा चम्काउन सफल भएको खवर नौलो अवश्य होइन । २०४७ सालमा विराटनगरवाट कराते खेलवाट आफ्नो क्यारियर शुरु गर्नु भई जुनु राईले २०५६ सालमा काठमाडौंमा सम्पन्न साफ गेममा कुमुते करातेतर्फ ६० के जी तौलमा विभिन्न सात राष्ट्रका उच्च खेलाडीहरुसंग खरो प्रतिष्पर्धा गरी सेमी फाइनलमा श्रीलङ्काकी खेलाडी हर्सानी एवोय सिंघे र फाइनलमा भारतीय खेलाडी शिवानी कुलकर्नीलाई हराई स्वर्ण पदक हात पारी नेपाललाई अर्को एक उच्च गौरवमय स्थान दिलाउन सफल हुनु भएको थिए । त्यसपछि तत्कालिन श्री ५ युवराजाधिराज दीपेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव सरकारको वाहुलीवाट राष्ट्रिय धुनको आवाजसंगै स्वर्ण पदक ग्रहण गर्नुहुँदा हामी खुसीले आत्म विभोर भएका थियौं । राष्ट्रको नाम तथा प्रतिष्ठालाई उचाईमा पुऱ्याए वापत हाम्रा चेली "जुनु" स्वर्गीय महाराजाधिराज श्री ५ वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहादेव सरकारको वहुलीद्वारा "गोर्खा दक्षिणवाहु तेश्रो" वाट विभुषित समेत भैसक्नु भएको छ । दुमीकिरात राईको परिवारमा एक नारीको रुपमा जन्मिएर राष्ट्रको इज्जत र गौरब बढाउन उहाँले गर्नु भएको अतुलनीय योगदानको उच्च मूल्याङ्कन गर्दै उहाँको आत्म सम्मान र गौरवको लागि ढिलै भएपनि हामी दुमीरदुहरुको तर्फवाट "ईसिलिम" मार्फत यो खुसीको खवर सम्पूर्ण महानुभावहरुमा पुनः सम्प्रेशन गर्न पाउँदा हामीलाई अत्यन्त गौरव लागेको छ। समयको धेरै प्रतीक्षापछि २०५८ असौजको उत्तरार्धतिर बल्ल तल्ल संयोगले पत्र मार्फत गरिएको विचार आदान प्रदानको कोशेली पाठकहरुको लागि पस्केका छौं । प्रस्तुत छ उहाको भनाईहरु -

१. हाल के गर्दै हुनुहुन्छ ?

हाल बि बि एस मा अध्ययनरत रहदै आगामी आउने प्रतियोगिताहरुको लागि तयारी गर्दैछु। राष्ट्रिय खेलकुद परिषदमा सहायक प्रशिक्षकको रुपमा समेत कार्यरत रहेकाले खेलाडीहरुलाई तालीम पनि प्रदान गर्दैछु ।

करातेको ६० केजी तौल समूहमा स्वर्ण पदक प्राप्ति पश्चात प्रशन्न मुद्रामा रहेकी जुनु राई

२. कराते खेलको शुरुवात कहिलेवाट गर्नुभएको हो ? र यसको प्रेरणा कोवाट प्राप्त गर्नु भयो वताईदिनु हुन्छकी ?

२०४६ सालदेखी शुरुवात गरेकी हुँ। यस खेलमा लाग्ने प्रेरणा बिशेषगरी आमा बुबावाट नै प्राप्त गरेकी हुँ।

३. खेल र अध्ययनलाई एकैसाथ लैजान समय कसरी मिलाउनु भएको छ ?

खासगरी खेल र अध्ययनलाई एकैसाथ लैजान असाध्यै गाह्रो हुन्छ। कहिले प्रतियोगिताको बेलामा परिक्षा परि दिन्छ त कहिले परिक्षाको बेलामा प्रतियोगिता, र पनि कुनै एकमा सहभागी भएर अर्कोलाई छाड्दै साथ लागीरेको छु । Camping परेको बेला अध्ययन छोडे पनि साथीहरुले नोट दिएर छुटेको पढाई पुरा गर्न अत्यन्त मद्दत गर्नुभएको छ । यसरी साथीहरुको सहयोगले गर्दा मलाई धेरै सजिलो भएको छ।

४. खेलहरु अन्य पनि धेरै छन तर तपाईले करातेलाई नै रोज्नुको पछाडि केही कारणहरु छनकी ?

मैले खासगरी आत्मसुरक्षाको लागि करातेलाई रोजेको हुँ। तर तालीम लिदै जाँदा यस खेलप्रति रुची र लगाव बढ्दै गएकोले यसलाई एउटा career को रुपमा लिन पुगें।

५. खेल जीवनमा प्रवेश गरेपछि खुसी र उपलब्धिको दिन कहिले प्राप्त भयो ? बताई दिनु हुन्छ की ?

खेलजीवनमा प्रशेब गरिसेकपछि मैले कति ठाउँमा सफलता हासिल गरें त कति ठाउँमा असफलता पनि। तर असफलतालाई कहिले पनि निरासाको रुपमा लिईन। असफलता नै सफलताको चिन्ह हो भन्ने ठानेर सफलतालाई पाउन निरन्तर लागिरहें । यही भावनाले मलाई सफलता प्राप्त गर्न अत्यन्त मद्दत पुऱ्यायो। खेल जीबनमा प्रबेश गरको

पदक प्राप्ति पश्चात प्रशन्न मुद्रामा रहेकी जुनू राई

करीव १० वर्ष पछि २०५६ सालमा काठमाडौंमा सम्पन्न साफ गेममा स्वर्ण पदक हाशिल गरेको दिन मेरो लागि सबभन्दा खुशी र उ उपलब्धिको दिन थियो ।

६. त्यसो भए २०५६ सालमा सम्पन्न साफ गेममा तपाईले प्राप्त गर्नु भएको सफलताको श्रेय कस्लाई दिनु हुन्छ ?

यो सफलताको श्रेय म मेरो आमा बुबा र मलाई तालीम दिनु हुने गुरुहरुलाई दिन्छु ।

७. नेपालमा खेलाडीहरुको भविष्य उज्ज्वल छैन भन्छन तपाईको विचारमा कस्तो लाग्छ ?

२०५६ सालको साफमा प्राप्त भएको सफलता यतादेखि सरकाले खेलाडीहरुको आत्मोन्नतीको लागि ध्यान पुऱ्याएको देखेर खेलाडीहरूको भविष्य राम्रो हुदैछ जस्तो लाग्छ । तर नेपालको राजनीतिक स्थिति कहिले राम्रो हुन्छ त कहिले डामाडोल, जसले गर्दा राजनीतिज्ञहरू बढीमात्रमा राजनीतिक स्वार्थमा नै तल्लिन हुने देखिएकोले खेलकुदको विकाशप्रति खास ध्यान नपुगेको जस्तो लाग्छ । यसले गर्दा खेलाडीहरूको भविष्य अन्यौलमा पर्न गइरहेको छ ।

८. सरकारको तर्फवाट तपाइलाई सम्मान गरिएको सवभन्दा ठूलो विभुषण के हो र यसलाई कसरी लिनु भएको छ ?

सरकारको तर्फबाट मलाई सम्मान गरिएको सवभन्दा ठूलो विभुषण स्व श्री ५ बडामहाराज धिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव सरकारको बाहुलीबाट प्राप्त "गोरखा दक्षिणबाहु" – (तेश्रो) हो । यसलाई मैले एउटा ठूलो सम्मान र प्रेरणाको रुपमा हेरेकी छु। कहिलेकाहि मलाई खेलप्रति निराशा हुदाँ यहि "गोरखा दक्षिणबाहु" लाई हेर्छु र फेरी पहिले जस्तै जोश जाँगर पलाएर आउँछ।

९. खेलबाट तपाईलाई कत्तिको आत्मसन्तुष्टि मिलेको छ र यसको निरन्तरताको वारेमा कस्तो सोचाई राख्नु भएको छ ?

खेलबाट मलाई पूण आत्मसन्तुष्टि मिलेको छ। कुनै पनि काममा गहिरि एर लागेपछि त्यसमा सफलता प्राप्त गर्नु नै मुख्य लक्ष्य हुन जान्छ। त्यसैले खेलमा लागेर मैले प्राप्त गरेको सफलताहरुले मलाई पूर्ण सन्तुष्टि दिलाएको छ। खेल खेलेर होस् वा अरुलाई तालीम प्रदान गरेर यसलाई म दीर्घकालीन रुपमा निरन्तरता दिन चाहन्छु ।

१०. खेल जीवनवाट महिलाहरुको सशक्तिकरणमा कत्तिको टेवा पुग्दछ तपाईको विचारमा केही प्रष्ट पारी दिनु हुन्छकी ?

कुनैं पनि खेलमा लागेपछि प्रतियोगितामा भाग लिनु पर्ने हुन्छ यसले गर्दा नेपाल जस्तो पुरुष प्रधान देशमा जहाँ नारीहरु त्यति सशक्त हुदैनन् उनीहरुलाई आफ्नो आत्मबिश्वास बढाउन र आफ्नो पहिचान तथा ब्यक्तित्व बिकास गर्नमा धेरै मद्दत पुऱ्याउँछ। वातावरण र अवसर पाउने हो भने महिलाहरु पनि पुरुष समान सशक्त हुन्छन भन्ने कुरा यही साफ खेलको उपलब्धिले पनि प्रमाणित गरीसकेको छ।

११. आफ्नो पितापूर्खाको पुरानो जन्मथलो चिउरीखर्क कोत्रु गाउँतिरको प्रसङ्ग पनि त कहिलेकाही परिवारमा चल्दो हो नी हैन ?

हाम्रो परिवारमा हाम्रो पिता पुर्खाको बिषयलाई लिएर प्रसङ्ग चलिरन्छ। यसले गर्दा मलाई हाम्रो पिता पुर्खाको बारेमा पूर्ण जानकारी नभएपनि धेरथोर ज्ञान चाहिं छ।

१२. दुमीकिरात राई फन्सिकिम र यसले प्रकाशन गर्ने "ईसिलिम" भाषिक पत्रिकालाई तपाईको सुभाउवहरु राखी दिनु हुन्छ की ?

आफ्नो जात, धर्म र मौलिकपनलाई अहिलेको परिबेशमा जहाँ धेरैंजसोले भुलिसकेका छन् यसलाई निरन्तरता दिन सुरु गर्नु भएको "दुमी किराँत राई फन्सिकिम" र "इसिलिम" भाषिक पत्रिकाले धेरै राम्रो काम गरिरहेको छ जस्तो मलाई लाग्छ। यसलाई जस्तोसुकै परिवेशमा पनि निरन्तरता दिइ रहनुपर्छ र यसै संस्था र पत्रिका मार्फत आफ्नो जाति इतिहास धर्म, संस्कृति र भाषालाई सुरक्षा गर्न जोडदार प्रयास गर्नु पर्छ। म पनि मेरो तर्फबाट हुन सक्ने सक्दो सहयोग गर्न प्रयासरत रहने छु। अन्त्यमा २०५८ सालको विजया दशमी र दिपावलीको सुखद उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यूभाई तथा दिदी वहिनीहरुमा हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना गर्दछु। धन्यवाद।

प्रस्तोता

चतुरभक्त सत्म राई र

धौलवीर वालक्पा राई

दुमी वंशावलीमा पाँचवटा पाछाहरूको विवरण

१, परिचय :

प्रिय पाठक वृन्द

दुमी किरात राईहरुको वंशावली विवरण प्रस्तुत गर्ने क्रममा "इसिलिम"को प्रथम अङ्कमा रङ्कासुको वंशावली प्रकाशित भइसकेको छ। यस पटकलाई सम्पादक मण्डलको सल्लाह वमोजिम रत्कु, हदी, सत्म मुरह र हलक्सु गरी जम्मा ५ पाछाको वंशावली विवरण प्रकाशित भई तपाइहरुको हातमा छ। यसलाई अध्ययन चिन्तन र विष्लेषण गरी आफ्नो पहिचान आफैले गर्न र कुनै छुटपुट, टुटफुट भएमा संपादक मण्डल तथा प्रस्तोतालाई लिखित सुझाव तथा जानकारी दिनु हुन अनुरोध छ। यस्तो रचनात्मक सुझाव तथा जानकारीबाट अझ हामीहरु सगोलीकरण र स्पष्ट हुनमा मद्धत पुग्नेछ। उक्त सुझाव र सल्लाहको लागि हार्दिक स्वागत छ।

२, वंशावली निर्माणको पद्धति- वंशावली विवरण टिपन गर्ने

कार्य केही वर्ष अधिबाटै शुरु गरिएको थियो। प्रस्तुत वंशावली निर्माण गर्दा सम्वन्धित क्षेत्रहरुको अध्ययन भ्रमण, विज्ञ पूर्खाहरु र नक्षोहरुसंग प्रत्यक्ष भेटघाट, विभिन्न ठाउँमा कार्यकर्ताहरुसंग छलफल, केही वंशको पूर्वलिखित अल्प वंशावलीको अध्ययन, नुङ्कु तथा पुमानुको खोज र अध्ययन गरी निष्कर्ष निकाल्ने काम गरिएको छ। ति सम्पूर्ण सहयोगिहरुको विवरण पाछागतरुपमा नै प्रस्तुत गरिएको छ। प्रस्तुत वंशावली निमार्ण गर्ने कार्यमा सहयोग गर्नु हुने सवै माहानुभावहरु धन्यवादको पात्र हुनुहुन्छ।

द्रष्टव्य : यसपटकको वंशावलीमा केही श्रोतदाताहरुको नामको पछाडि निजको पाछा र त्यसपछिको मुख्य उपपाछा प्रमुखको नाम समेत केहिको जोडेर राखिएको छ। प्राय नाम एक अर्कासंग मिल्ने भएकाले चिन्न अप्ठयारो नपरोस भनी यसो गरिएको हो।

संकेताङ्क : १) जे = जेठा २) जे. जे = जेठीपट्टिको जेठा ३) मा = माहिलो ४) सा = साइलो ५) काई = काइलो ६) अ = अन्तरे। ७) ज = जन्तरे ८) म = मन्तरे ९) सा. जे. = सानजेठा १०) मुङ् = मुङलान (परदेशी जसको जानकारी छैन। ११) नि. = निसन्तान (जै-जन्म नभएको वा सानैमा मरेको १२) व = वसोवास, वहादुर १३) शाखामात्र = छोरी मात्र जन्मेको १४) का. जे = कान्छीपट्टिको जेठा १५) प्र. = प्रसाद १६) कु. = कुमार १७) ठू.का. = ठूलो कान्छा।

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरूमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं।

(अध्यक्ष) तथा
(उपाध्यक्ष)
नेर्पा गा. वि. स. परिवार

१. रत्कुको वंशावली

प्रस्तोता : चतुरभक्त सत्म राई

बंशावलीका श्रोतहरु :

हरेपुको ३ भाई छोराहरुमध्ये रत्कु जेठो हो । प्रस्तुत वंशावलीमा रत्कुदेखि हालसम्म जम्मा एघाह (११) पुस्ताको वंशावली उल्लेख गरिएको छ। यो वंशावली निर्माण गर्दाका श्रोतहरु निम्न रहेका छन् -

क, नरवहादुर रत्कु शङ्खुराई, वाक्सिला डाडांगाउँ -

वेलायती भू. पू. सैनिकको रुपमा रहनु भएका निज राईले रत्कु तर्फ शङ्कुको वंश स्वर्गीय पिता कमानसिंह राईको सहयोगवाट छङछ्हाङदेखि रत्कु र त्यसभन्दा तल वर्तमान पुस्तासम्मको सम्मको वंशावली बिवरण उपलब्ध गराउनु भएको हो। यस वाहेक उहाँले रत्कुको वंशमा निम्न पूमानुमानहरू नुङकुको रुपमा रहेको पनि वताउनु भएको छ।

१ तोंदुसे तायालु = रत्कु

२, सिविसे, मालम, चादुम्से वाफुर्मु = शङखु

३, तोदुसे, हरेलु, खावायुम मदुमु = जसमान राई

४, छेकुसु, वाछेमु, चासुम्बु, नाम्नुमु = श्रीमति जसमान

५, वाकुसे, बुलुकु, मोफुमु, रिलितु = कमानसिंह राई

६, याव्खामा, चासुम्बु, मदुमु, साम्सीवु = श्रीमति कमानसिंह

२, नरवहादुर, सन्तवहादुर, चन्द्रवहादुर र हर्कधन रत्कु नामखोर राई बाक्सिला हायापु :-

किरात रिदुम हदुममा नक्षोका साथ लागी चाई गर्ने तायामी नरवहादुर, हाल ख्रिष्ट विश्वासी भएपनि अघि रिदुम हदुमका तायामी सन्तवहादुर र अन्य द्वय व्यक्ति चन्द्रवहादुर र हर्कधनसंगको सामूहिक छललफलवाट बोखिलसिंहदेखि वर्तमान पुस्तासम्मको वंशावली निर्माण गरिएको हो। बोखिलसिंह भन्दा माथिको पुर्खा को हो भन्ने वारेमा अनभिज्ञता रहेको र डाडागाउँवासी नरवहादुर रत्कु शङखु राईले दिएको वंशावलीमा नामखोरपट्टिको वंश उल्लेख नभएको तथ्यलाई विचार गरी नरवहादुर रत्कु नामखोर राईसँग यी दुई व्यक्तिको साइनो नाती वाजे परेको आधारवाट हायापुवासी रत्कुहरु नामखोरसँग जोडिएको ठहर लागेको छ।

त्यसैगरी सन्तवहादुर राईको भनाईमा डाडागाउँ वासी रत्कुहरु कान्छी र हायापुले रत्कुहरु जेठीट्टिको हो भन्ने पनि रहेको छ। अघि जेठीपट्टिको सन्तानले ज्यादा थिचोमिचो गरेपछि हायापु छोडेर अन्तै हिडेकोमा कुनै साँखे नामका व्यक्तिले आड भरोसा दिई हालको डाडागाउँमा र ाखेको हो भन्ने उहाँको भनाइवाट रत्कुको दुई विवाह भएको पनि देखिन आउँछ। हायापुले रत्कुहरुले जन राईको नाम आफ्नो चुल्हामा बोलाए तापनि तालुकी जनराईको जग्गा भोग गरेकाले मात्र हो आफनै वंशभित्रको चाहिं होइन भन्ने भनाई पनि रहेको छ।

३, विर्खवहादुर रत्कु शङखु राई वाक्सिला बरमेधारा–

डाडागाउतर्फ जन राई र आसमान पछिको वंशक्रम र हदीको चुल्हामा वस्ने चिउरीखर्कको विरमान र गोतिमे रत्कुहरुको पुर्खाहरु थाहा लाग्न नसकेको सन्दर्भमा विर्खवहादुरको भनाईमा ७० वर्ष अघि विरमानकी छोरी पन्दुमया वेरामी हुँदा खापकोरको लागि चुल्हा माग्न डाडागाउँ आएको र त्यससमय विर्खवहादुर ले वीरमानलाई वाजे साइनोवाट वोलाएको आधारवाट यी दुई वंशलाई जोडिएको हो।

४, सखरमनी र मौलवहादुर विजुवा खालिङ राई, दशकते -

यी द्वय व्यक्तिको भनाइमा दशकते गाउँका हदीहरुले आफ्नो भाञ्जा गोतिमे रत्कु राईलाई धर्मपुत्र पालेको हो। तिनै गोतीमेको एक छोरा हुन विरमान्। यी गोतिमेहरुसँग मालपोत उठाएको पुरानो रसिदहरुको प्रमाणहरु पनि थियो भनी वताउनु हुन्छ।

५, रत्नवहादुर, पदमवहादुर र भुवानसिंह सत्म रिङदु राई चिउरी खर्क –

यी तीन व्यक्तिहरुले पनि वीरमान तर्फको वंशावली निर्माणमा सहयोग पुऱ्याउनु भएको छ। वीरमानको छोरी पन्दुमायाको जग्गा हालसम्म उहाँहरुवाट भोग चलन भैरहेकोले त्यसवारे उहाँहरु धेरथोर जानकारी राख्नुहुन्छ।

६, राजवहादुर रत्कु राई, पाँचथर रबी र स्वर्गीय हस्तमान रत्कु नामखोर राई बाक्सिला माक्पालीडाडा–

साधु धर्ममा आस्था राख्ने राजवहादुर रत्कु राईको भनाई अनुसार रत्कुहरु चप्लेटी गाउँवाट रबी गएका हुन। २०५४ सालमा उहाकै निवास रबीमा भेटभई कुरो हुंदा लेकाली गोठवाट डम्वर सिंह र भ्रुगर सिंह भागेर रविकर्ण रङ्कासु संग रवि पुगेका हुन। उनीहरुका जेठा दाजू अम्वर सिंह चाहि जीतपूर पुगेकाछन्। रवि कर्ण आफ्नै भतिजीसँग हाडनातामा वात लाग्ने परिस्थिति आएपछि डांडा काटने शुर गरी डम्वर सिंह र भ्रुङ्गरसिंह लाई समेत साथलिई हिंडेका थिए। पछि वाटोमा रवि कर्णले उक्त केटीलाई डम्वरसिंह संग विवाह गराई दिए। डम्वर सिंह तर्फ साखामात्र छन्। भ्रुङ्गरसिंह तर्फ हालसम्म रविमा ६ पुस्तामा वंशक्रम विकास भएको छ। यि वंशहरु कोसंग जोडीन्छन् भन्ने कुरा प्रष्ट छैन। तथापि स्व. हस्तमान रत्कुको भनाईमा आसजीतको छोरा वुद्धे जेठी पट्टिको जेठा दलविर माईला र माकाविर कान्छा भनी उल्लेख भएको तर कान्छी पट्टिको सन्तानहरु उल्लेख नभएकाले संभवत पांचथर रवि खेसाङमा वस्ने रत्कुहरु उनै आसर्जीतको छोराहरु हुनु पर्दछ भन्ने अढकल यो प्रस्तोताको रहेको छ।

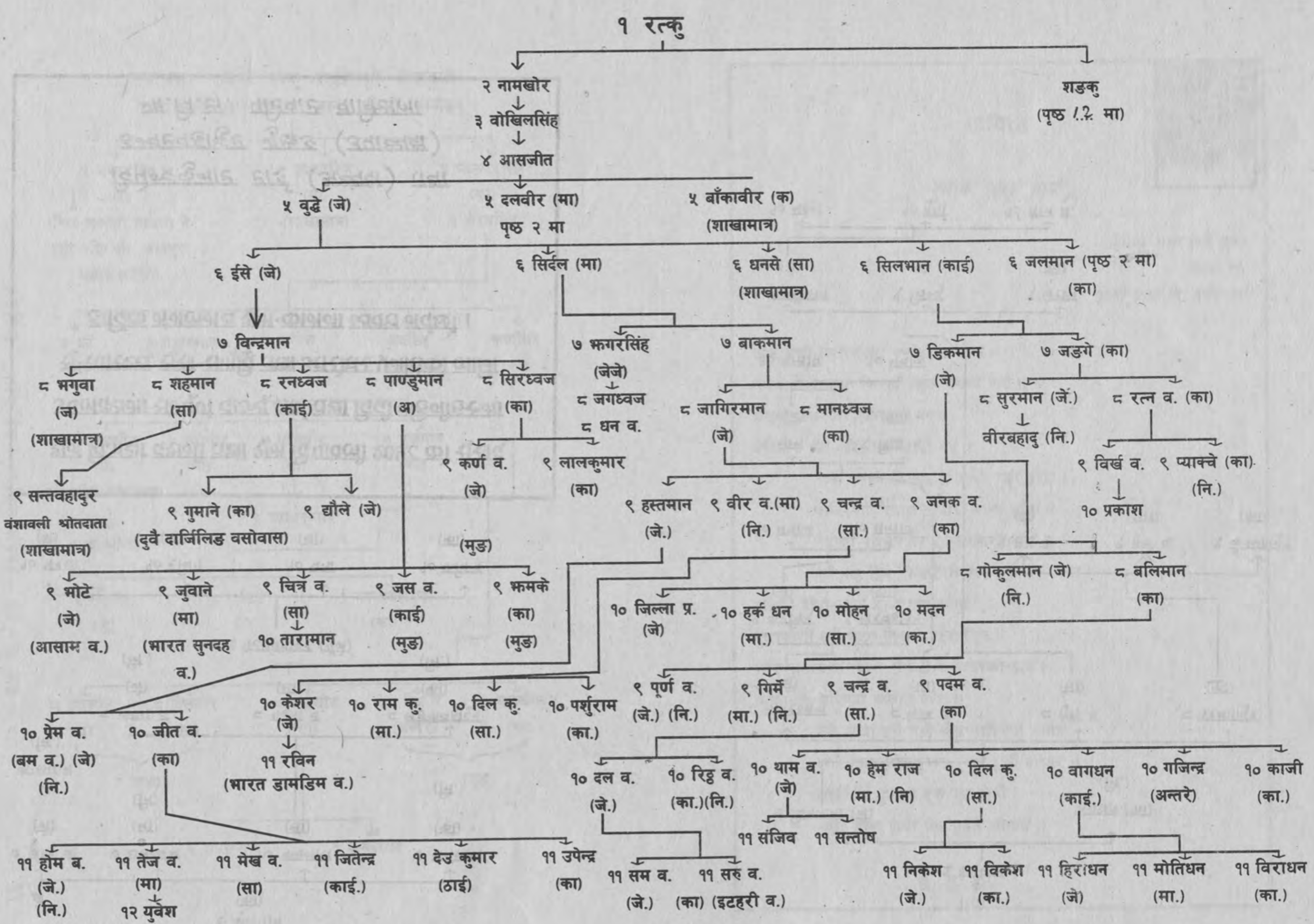

१ रत्कु
२ नामखोर
३ वोखिलसिंह
४ आसजीत
शङकु
(पृष्ठ १२ मा)
५ वुद्धे (जे)
५ दलवीर (मा)
पृष्ठ २ मा
५ बाँकावीर (क)
(शाखामात्र)
६ ईसे (जे)
६ सिर्दल (मा)
६ धनसे (सा)
(शाखामात्र)
६ सिलभान (काई)
६ जलमान (पृष्ठ २ मा)
(का)
७ विन्द्रमान
७ झगरसिंह
(जेजे)
८ जगध्वज
८ धन व.
७ बाकमान
७ डिकमान
(जे)
७ जङगे (का)
८ भगुवा
(ज)
(शाखामात्र)
८ शहमान
(सा)
८ रनध्वज
(काई)
८ पाण्डुमान
(अ)
८ सिरध्वज
(का)
८ जागिरमान
(जे)
८ मानध्वज
(का)
८ सुरमान (जें.)
वीरबहादु (नि.)
८ रत्न व. (का)
९ विर्ख व.
९ प्याक्चे (का)
(नि.)
१० प्रकाश
९ कर्ण व.
(जे)
९ लालकुमार
(का)
९ सन्तवहादुर
वंशावली श्रोतदाता
(शाखामात्र)
९ गुमाने (का)
(दुवै दार्जिलिङ वसोवास)
९ झौले (जे)
(मुड)
९ हस्तमान
(जे.)
९ वीर व.(मा)
(नि.)
९ चन्द्र व.
(सा.)
९ जनक व.
(का)
८ गोकुलमान (जे)
(नि.)
८ बलिमान
(का)
९ भोटे
(जे)
(आसाम व.)
९ जुवाने
(मा)
(भारत सुनदह व.)
९ चित्र व.
(सा)
१० तारामान
९ जस व.
(काई)
(मुड)
९ झमके
(का)
(मुड)
१० जिल्ला प्र.
(जे)
१० हर्क धन
(मा.)
१० मोहन
(सा.)
१० मदन
(का.)
९ पूर्ण व.
(जे.) (नि.)
९ गिर्मे
(मा.) (नि.)
९ चन्द्र व.
(सा.)
९ पदम व.
(का)
१० केशर
(जे)
११ रविन
(भारत डामडिम व.)
१० राम कु.
(मा.)
१० दिल कु.
(सा.)
१० पर्शुराम
(का.)
१० प्रेम व.
(बम व.) (जे)
(नि.)
१० जीत व.
(का)
१० दल व.
(जे.)
१० रिठ्ठ व.
(का.)(नि.)
१० थाम व.
(जे)
११ संजिव
११ सन्तोष
१० हेम राज
(मा.) (नि)
१० दिल कु.
(सा.)
१० वागधन
(काई.)
१० गजिन्द्र
(अन्तरे)
१० काजी
(का.)
११ होम ब.
(जे.)
(नि.)
११ तेज व.
(मा)
१२ युवेश
११ मेख व.
(सा)
११ जितेन्द्र
(काई.)
११ देउ कुमार
(ठाई)
११ उपेन्द्र
(का)
११ सम व.
(जे.)
११ सरु व.
(का) (इटहरी व.)
११ निकेश
(जे.)
११ विकेश
(का.)
११ हिराधन
(जे)
११ मोतिधन
(मा.)
११ विराधन
(का.)

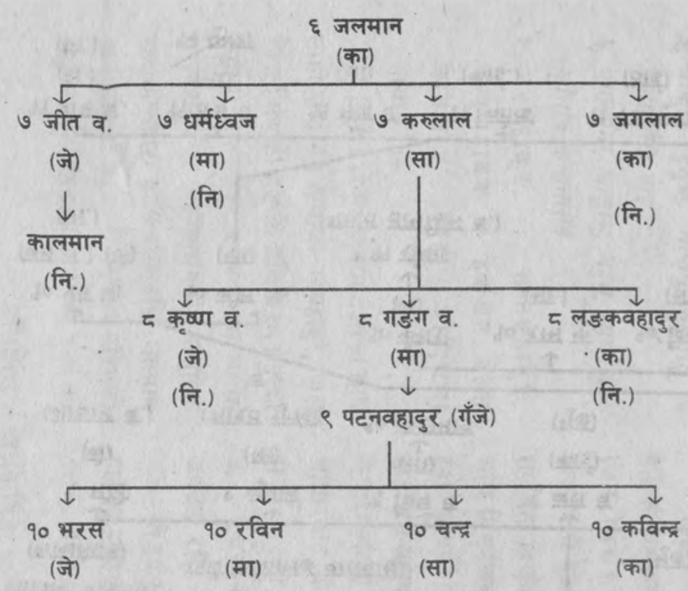

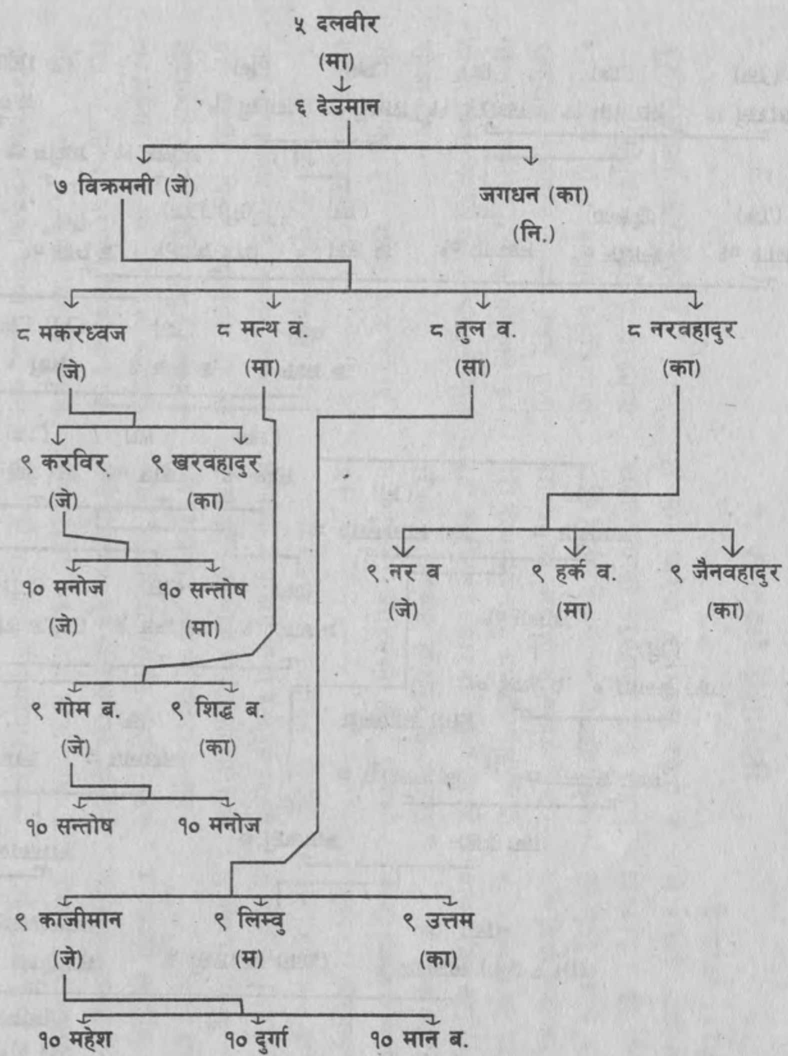

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरुमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

दिपेन्द्रकुमार राई (अध्यक्ष) तथा
डम्वरवहादुर गुरुङ (उपाध्यक्ष)
गा.वि.स. परिवार वाक्सिला

पाँचथर रबीको रत्कु राईहरुको वंशावली
रावाखोला चप्लेटीवाट जाने पहिलो बाजेहरु

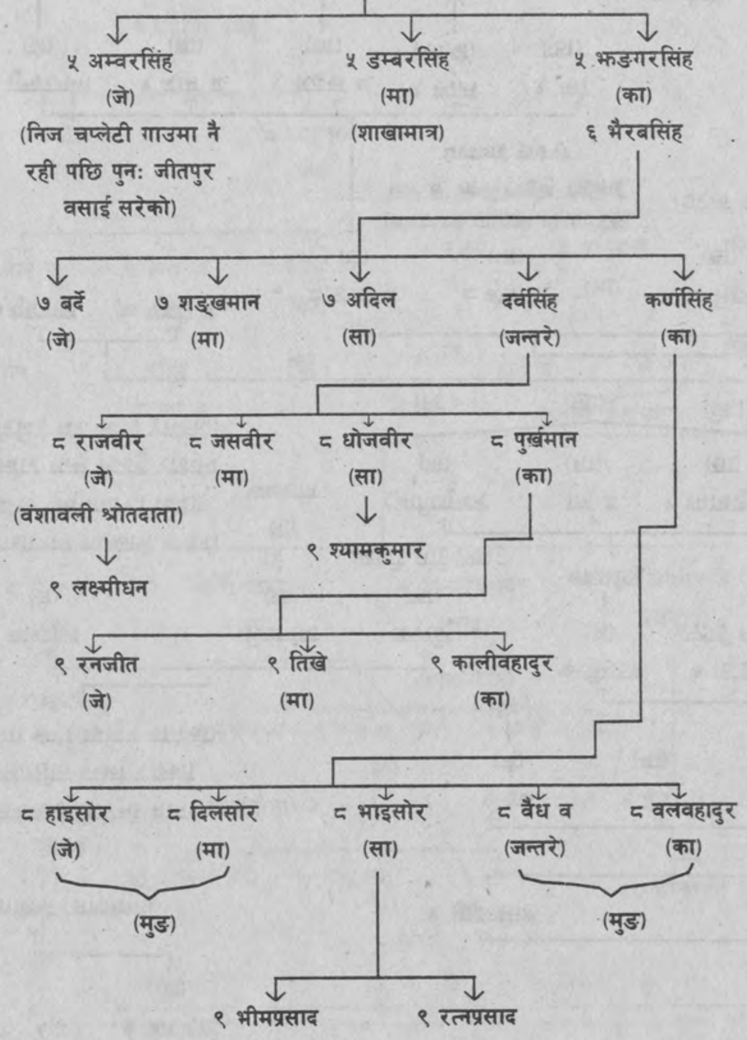

कविता

दुमीको "हाम्रो गाउँ"

हिमाल भक्त दुमी (दुम)
कक्षा १२,
पृथ्वी उ.मा.वि. वाक्सिला

खोटाङको सप्तेश्वरमा चप्लेटी छ गाँऊ ।
संगम स्थल माझ किरात रह्यो यसको नाउ ॥
घरको उत्तरतिर हरियाली वन ।
बेंसीतिर खेत वारी त्यही हाम्रो मन ॥
रानी बनको शिरमा छ शुन्दर गढी डाँडा ।
वारि-पाट्टि रुपाकोट वारी वाहने डाँडा ॥
गढीको पश्चिमतिर दुई खोलाको दोभान
पूर्व पट्टि हिले, फलाटे चिलिम ढुङ्गाको जवान ।
गढिको दायाँ-वायाँ रावा ताप खोला !
दुध कोशी संगै भेट्ने तिनको रहर होला ॥
भीर पहारा सालधारी छेकेको सप्तेश्वरको ठाउं ।
सुन्दरताले परिपूर्ण चप्लेटी गाऊ ॥
एकै भाषा एकै थरी केन्द्र वाक्सिला बजार
दुमी भाषा लोप हुनाले हुन्छौ हामी दोधार ॥
आजैदेखि युवाहरु एक जुट होऔं !
हाम्रो भाषा हाम्रो भेष सवैले जोगाउँ ॥

❁ ❁ ❁

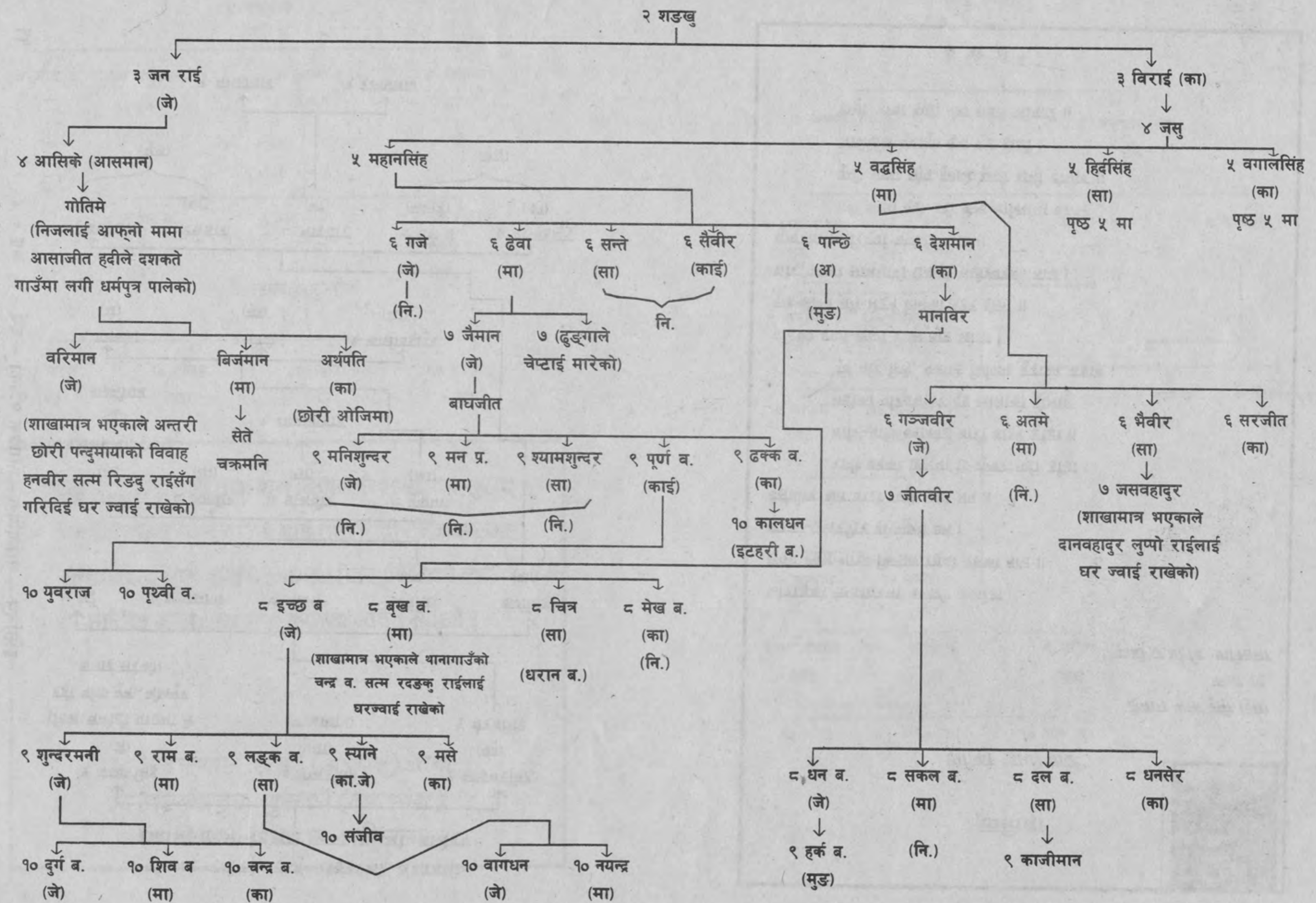
२ शङ्खु
३ जन राई
(जे)
३ विराई (का)
४ जसु
४ आसिके (आसमान)
गोतिमे
(निजलाई आफ्नो मामा आसाजीत हदीले दशकते गाउँमा लगी धर्मपुत्र पालेको)
५ महानसिंह
५ वद्धसिंह
(मा)
५ हिर्दसिंह
(सा)
पृष्ठ ५ मा
५ वगालसिंह
(का)
पृष्ठ ५ मा
६ गजे
(जे)
(नि.)
६ ढेवा
(मा)
६ सन्ते
(सा)
६ सैवीर
(काई)
नि.
६ पान्छे
(अ)
(मुड)
६ देशमान
(का)
मानविर
वरिमान
(जे)
(शाखामात्र भएकाले अन्तरी छोरी पन्दुमायाको विवाह हनवीर सत्म रिङदु राईसँग गरिदिई घर ज्वाई राखेको)
विर्जमान
(मा)
सेते
चक्रमनि
अर्थपति
(का)
(छोरी ओजिमा)
७ जैमान
(जे)
बाघजीत
७ (ढुङ्गाले चेप्टाई मारेको)
९ मनिशुन्दर
(जे)
९ मन प्र.
(मा)
९ श्यामशुन्दर
(सा)
(नि.)
(नि.)
(नि.)
९ पूर्ण ब.
(काई)
९ ढक्क ब.
(का)
१० कालधन
(इटहरी ब.)
६ गञ्जवीर
(जे)
७ जीतवीर
६ अतमे
(मा)
(नि.)
६ भैवीर
(सा)
७ जसवहादुर
(शाखामात्र भएकाले दानवहादुर लुप्पो राईलाई घर ज्वाई राखेको)
६ सरजीत
(का)
१० युवराज
१० पृथ्वी ब.
८ इच्छ ब
(जे)
८ बृख ब.
(मा)
(शाखामात्र भएकाले थानागाउँको चन्द्र ब. सत्म रदङकु राईलाई घरज्वाई राखेको
८ चित्र
(सा)
(धरान ब.)
८ मेख ब.
(का)
(नि.)
९ शुन्दरमनी
(जे)
९ राम ब.
(मा)
९ लङ्क ब.
(सा)
९ स्याने
(का.जे)
१० संजीव
९ मसे
(का)
१० दुर्ग ब.
(जे)
१० शिव ब
(मा)
१० चन्द्र ब.
(का)
१० वागधन
(जे)
१० नयन्द्र
(मा)
८ धन ब.
(जे)
९ हर्क ब.
(मुड)
८ सकल ब.
(मा)
(नि.)
८ दल ब.
(सा)
९ काजीमान
८ धनसेर
(का)

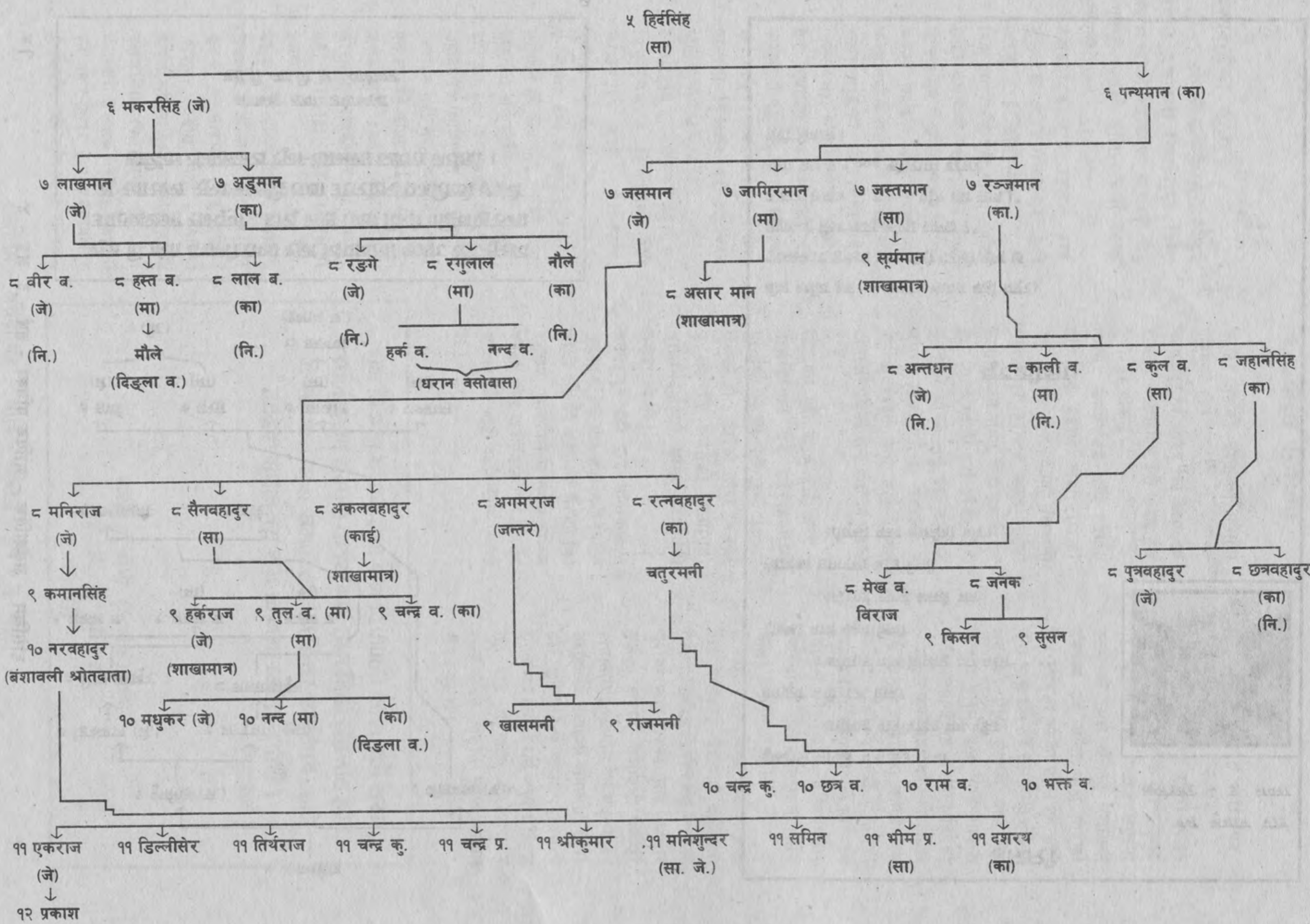
५ हिर्दसिंह (सा)
६ मकरसिंह (जे)
६ पन्थमान (का)
७ लाखमान (जे)
७ अड्डमान (का)
७ जसमान (जे)
७ जागिरमान (मा)
७ जस्तमान (सा)
७ रञ्जमान (का.)
८ वीर ब. (जे) (नि.)
८ हस्त ब. (मा)
मौले (दिङ्ला व.)
८ लाल ब. (का) (नि.)
८ रङ्गे (जे) (नि.)
८ रगुलाल (मा)
हर्क ब.
नन्द ब.
(धरान वसोबास)
नौले (का) (नि.)
८ असार मान (शाखामात्र)
९ सूर्यमान (शाखामात्र)
८ अन्तधन (जे) (नि.)
८ काली ब. (मा) (नि.)
८ कुल ब. (सा)
८ जहानसिंह (का)
८ मनिराज (जे)
९ कमानसिंह
१० नरवहादुर (वंशावली श्रोतदाता)
८ सैनवहादुर (सा)
८ अकलवहादुर (काई) (शाखामात्र)
८ अगमराज (जन्तरे)
८ रत्नवहादुर (का)
चतुरमनी
९ हर्कराज (जे) (शाखामात्र)
९ तुल ब. (मा)
९ चन्द्र ब. (का)
१० मधुकर (जे)
१० नन्द (मा)
(का) (दिङ्ला ब.)
९ खासमनी
९ राजमनी
८ मेख ब. विराज
८ जनक
९ किसन
९ सुसन
८ पुत्रवहादुर (जे)
८ छत्रवहादुर (का) (नि.)
१० चन्द्र कु.
१० छत्र ब.
१० राम ब.
१० भक्त ब.
११ एकराज (जे)
१२ प्रकाश
११ डिल्लीसेर
११ तिर्थराज
११ चन्द्र कु.
११ चन्द्र प्र.
११ श्रीकुमार
११ मनिशुन्दर (सा. जे.)
११ समिन
११ भीम प्र. (सा)
११ दशरथ (का)

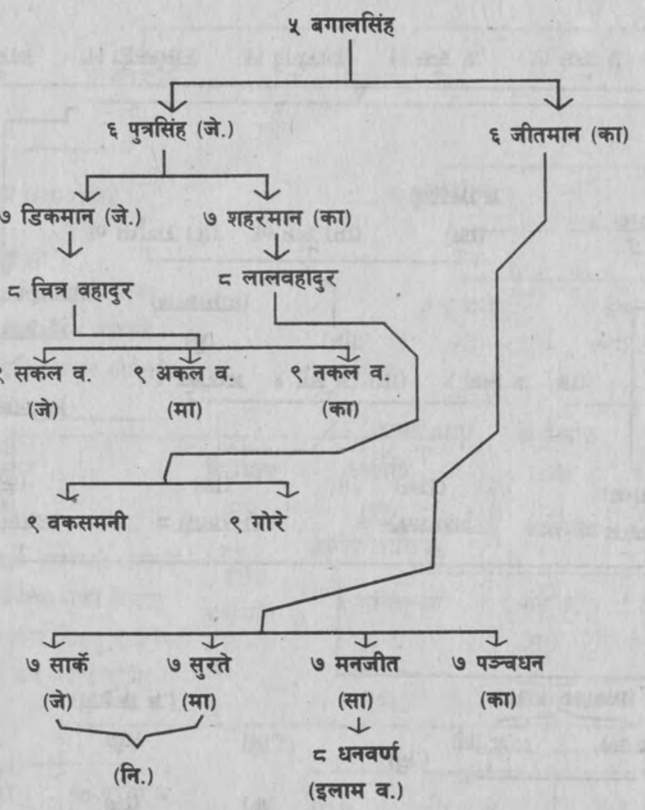

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरुमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष
खार्मी गा.वि.स. परिवार

सायरी

प्रेम कुमार राई
सप्तेश्वर - ३, सप्ला

ढुकढुकी मार्फत भनी देउ तिमी
कसैलाई पनि रोदन मन पर्दैन
प्रेमप्रती भनी देऊ तिमी
कसैलाई पनि बिछोड मन पर्दैन
रोएको मात्र नसुन तिमी
कसैलाई रुवाई बस्छौ भने
स्वार्थको सागरमा जाँउ तिमी
आँसुको मुल्य वुझ्दैनौ भने ।

चुटकीला

बीस बर्षीय हर्के :- (डक्टर सायव कहाँ गएर)
"नमस्कार डक्टर साब-मेरो पेटको रोग छ
एक्स-रे लिन कति रुपैया लाग्छ ?"
डक्टर सायव :- रु ५०० पाँच सय मात्र ।"
उसो भए रु १,००० को राम्रो दुईसरे
गरी दिनोस् ।

२. हदीको वंशावली

वंशावलीका श्रोतहरु :

हरेपुको महिलो छोरो हदीको सगोल वंशावली निर्माणमा निम्न श्रोतदाताहरुले महत्वपूर्ण योगदान गर्नु भएकोले त्यसको संक्षिप्त चर्चा यसमा गरिएको छ -

१, तेजवहादुर सत्म रदङकु राई ङुङङुङ र रणवहादुर हदी फरवु राई खोक्पादेल -
निज द्वय राईले हदी फरवु तर्फको छोटो वंशावली प्रस्तोतालाई २०५१ सालमा एक पत्रद्वारा अवगत गराउनु भएको थियो । उक्त वंशावलीमा फरवु तर्फका वंशावली उल्लेख गरी लुमा राईको छोरा तालादेउ (तालादेश) र उर्मावोली उल्लेख गरी रणवहादुरको आफ्नो वंश उमोवोलो पट्टिवाट छुटेको भनिएको छ। साथै त्यस पत्रमा मदुरु वाजेको पालामा तितेखोलाको अधिकार पाएको पनि उल्लेख छ।

२, दानवहादुर, अम्वरवहादुर, टिकाविर र टिकामनी हदी लाखाहा राई वाक्सिला इल्कुम -
वाक्सिला हल्कुम तर्फको राहुतेम वलिधन हुँदै जगाजोर तर्फको समग्र वंशावली उहाँहरुको सामूहिक प्रयासको प्रतिफल हो । प्रस्तोताले धेर पटक उहाँहरुसँग व्यक्तिगत र सामूहिक छलफल गरी वंशावलीलाई निखार पन ल्याउने प्रयास गरेको छ।

३, जसवहादुर, स्वर्गीय मकरवहादुर, वीरमनी, दानवहादुर, र किशोर हदी लाखाहा राई वाक्सिला दशकते :-
दशकते गाउँतर्फको सम्पूर्ण वंशावली लेखाउने कार्य जसवहादुर राईवाट भएको र वीरमनी राई समेतले आफ्ना स्वर्गीय पिता सवतलाल राईले लखिराखेको छङन्छहाङदेखि वलमानसम्मको एक हागाको वंशावली उपलव्ध गराउनु भएकोमा स्व मकरवहादुर र पछि दानवहादुर र किशोर हदी समेतको छलफलवाट उहाँहरु तर्फको वंशावली निर्माण गरिएको हो।

४, मनवहादुर हदी फरवु राई खोक्पादेल र नक्शो अष्टवहादुर हदी फरवु राई सप्तेश्वर पोकलु -
लगभग चालीसवर्ष अघि स्वर्गीय दलिमान हदीले लेखीराखेको उहाहरुतर्फको एक हाँगाको वंशावली मानवहादुर हदीवाट प्राप्त भएको थियो। त्यस्तै नागीरे नक्शो अष्टवहादुर हदी जसले न्वागी गर्दा हरेक पटक नुङ्कुको वाचन गर्नु पर्छ उहावाट लुमा राईको छोरा तालादेश र उर्मावोलो हुन भनी आफ्नो वंश तालादेश पट्टिको भनी वताउनु भएको छ।

५, सोस्तमन हदी फरवु राई सप्ल - तालादेशको धेरै छोराहरुमध्ये साखामदे एक हुन भन्ने रहस्य उहाँवाटै खुलेको हो। उहाँको छोरा हर्कराज र अङराज समेतको सहयोगमा साखामदेपट्टिको सम्पूर्ण वंशावली वनाइएको हो।

६, मनवहादुर हदी राई थानागाउँ - उनको पैत्रिक वंश जानकारी विहिन रहेको भएपनि वाक्सिला गैरीगाउँको दङखर, चरिलाल खालसंगै नजिक रहेको भन्ने भनाईवाट यही वंशसँग उहाँको वंश जोडी वंशावली वनाइएको छ।

७, अशोक हदी राई पाचथर, ओलने गा.वि.स. - ९
ओलने गा.वि.स. मा रहेका हदीहरु हर्कवडा नामका व्यक्ति वास्पानीवाट गई वसेको तथ्य २०५४ सालमा प्रस्तोताले त्यस क्षेत्रको वंशावली संकलन गर्न जाँदा थाहा पाएको हो। हर्कवडा कस्का छोरा हुन भन्ने कुरा थाहा छैन तर सोस्तमान हदीको भनाइमा अघि उहाको वाजे सेर मानका दाज्यू जेठा विन्द्रे मावली गाउँ वास्पानीबाट मुङ्लान हिडेको आजसम्म फर्की नआएको भन्ने कथनले उनै विन्द्र, हर्कवडाको नामले त्यस ठाउँमा रहेको वुझिन्छ । हालको पुस्तावलीको गणनाले पनि सोस्तमन हदीसँग मेलाखाने देखिएकोले हर्कवडाको वंश सोस्तमानवंशसँग जोडेर वनाइएको छ।

८, तित्रवहादुर र कुविरधन हदी लाखाहा राई वाक्सिला गैरीगाउँ वाक्सिला गैरीगाउँवासी हदीहरुका वंश केलाउने क्रममा जगाजोरको भाई नरवीर तर्फको सम्पूर्ण वंशावली वनाएर प्रस्तोतालाई सहयोग गर्नु भएको छ। उहाँहरुको भनाइमा जगाजोर र नर वीर छुट्टिएको ७ पुस्ता पुगीसकेको हुनाले अव किरात धर्म अनुसार विवाह गर्न छुट भएकाले गैरीगाउ र हाल्कमवीच कुटुम्ब समेत कायम भैसकेको छ।

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरूमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

नारायण जोशी (अध्यक्ष) तथा
गा. वि. स. परिवार
दिक्तेल

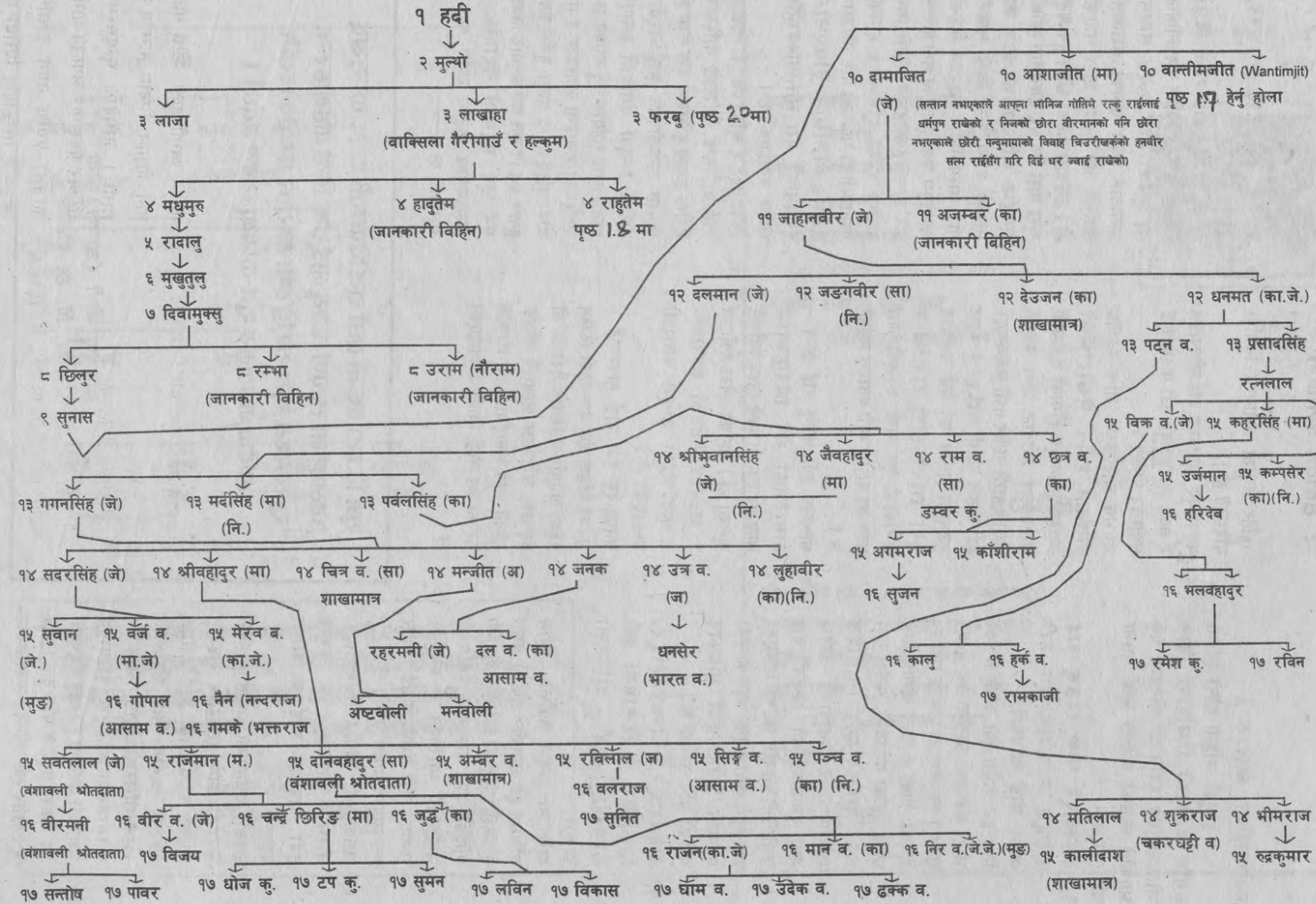

१ हदी
२ मुल्यो
३ लाजा
३ लाखाहा
(वाक्सिला गैरीगाउँ र हल्कुम)
३ फरबु (पुष्ठ 20मा)
४ मधुमुरु
४ हादुतेम
(जानकारी विहिन)
४ राहुतेम
पृष्ठ 18 मा
५ रादालु
६ मुखुतुलु
७ दिवामुक्सु
८ छिलुर
८ रम्भा
(जानकारी विहिन)
८ उराम (नौराम)
(जानकारी विहिन)
९ सुनास
१० दामाजित
(जे)
(सन्तान नभएकाले आफ्ना भानिज गोतिमे रत्कु राईलाई धर्मपुत्र राखेको र निजको छोरा वीरमानको पनि छोरा नभएकाले छोरी पन्दुमायाको विवाह बिउरीखर्कको हलवीर सत्म राईसँग गरि दिई घर ज्वाई राखेको)
१० आशाजीत (मा)
१० वान्तीमजीत (Wantimjit)
पृष्ठ 17 हेर्नु होला
११ जाहानवीर (जे)
११ अजम्बर (का)
(जानकारी बिहिन)
१२ दलमान (जे)
१२ जङ्गवीर (सा)
(नि.)
१२ देउजन (का)
(शाखामात्र)
१२ धनमत (का.जे.)
१३ पट्न व.
१३ प्रसादसिंह
रत्नलाल
१५ विक्र व.(जे)
१५ कहरसिंह (मा)
१५ उर्जमान
१५ कम्पसेर
(का)(नि.)
१६ हरिदेव
१४ श्रीभुवानसिंह
(जे)
(नि.)
१४ जैवहादुर
(मा)
१४ राम व.
(सा)
१४ छत्र व.
(का)
डम्वर कु.
१५ अगमराज
१५ काँशीराम
१६ सुजन
१६ भलवहादुर
१३ गगनसिंह (जे)
१३ मर्दसिंह (मा)
(नि.)
१३ पर्वलसिंह (का)
१४ सदरसिंह (जे)
१४ श्रीवहादुर (मा)
१४ चित्र व. (सा)
शाखामात्र
१४ मन्जीत (अ)
१४ जनक
१४ उत्र व.
(ज)
धनसेर
(भारत व.)
१४ लुहावीर
(का)(नि.)
१५ सुवान
(जे.)
(मुङ)
१५ वर्ज व.
(मा.जे)
१६ गोपाल
(आसाम व.)
१५ मेरव व.
(का.जे.)
१६ नैन (नन्दराज)
१६ गमके (भक्तराज
रहरमनी (जे)
दल व. (का)
आसाम व.
अष्टवोली
मनवोली
१६ कालु
१६ हर्क व.
१७ रामकाजी
१७ रमेश कु.
१७ रविन
१५ सवतलाल (जे)
(वंशावली श्रोतदाता)
१६ वीरमनी
(वंशावली श्रोतदाता)
१७ सन्तोष
१७ पावर
१५ राजमान (म.)
१६ वीर व. (जे)
१७ विजय
१६ चन्द्रे छिरिङ (मा)
१७ धोज कु.
१७ टप कु.
१७ सुमन
१६ जुद्ध (का)
१७ लविन
१७ विकास
१५ दानवहादुर (सा)
(वंशावली श्रोतदाता)
१५ अम्बर व.
(शाखामात्र)
१५ रविलाल (ज)
१६ वलराज
१७ सुनित
१५ सिङ्ग व.
(आसाम व.)
१५ पञ्च व.
(का) (नि.)
१६ राजन(का.जे)
१६ मान व. (का)
१६ निर व.(जे.जे.)(मुङ)
१७ घाम व.
१७ उदेक व.
१७ ढक्क व.
१४ मतिलाल
१५ कालीदाश
(शाखामात्र)
१४ शुक्रराज
(चकरघट्टी व)
१४ भीमराज
१५ रुद्रकुमार

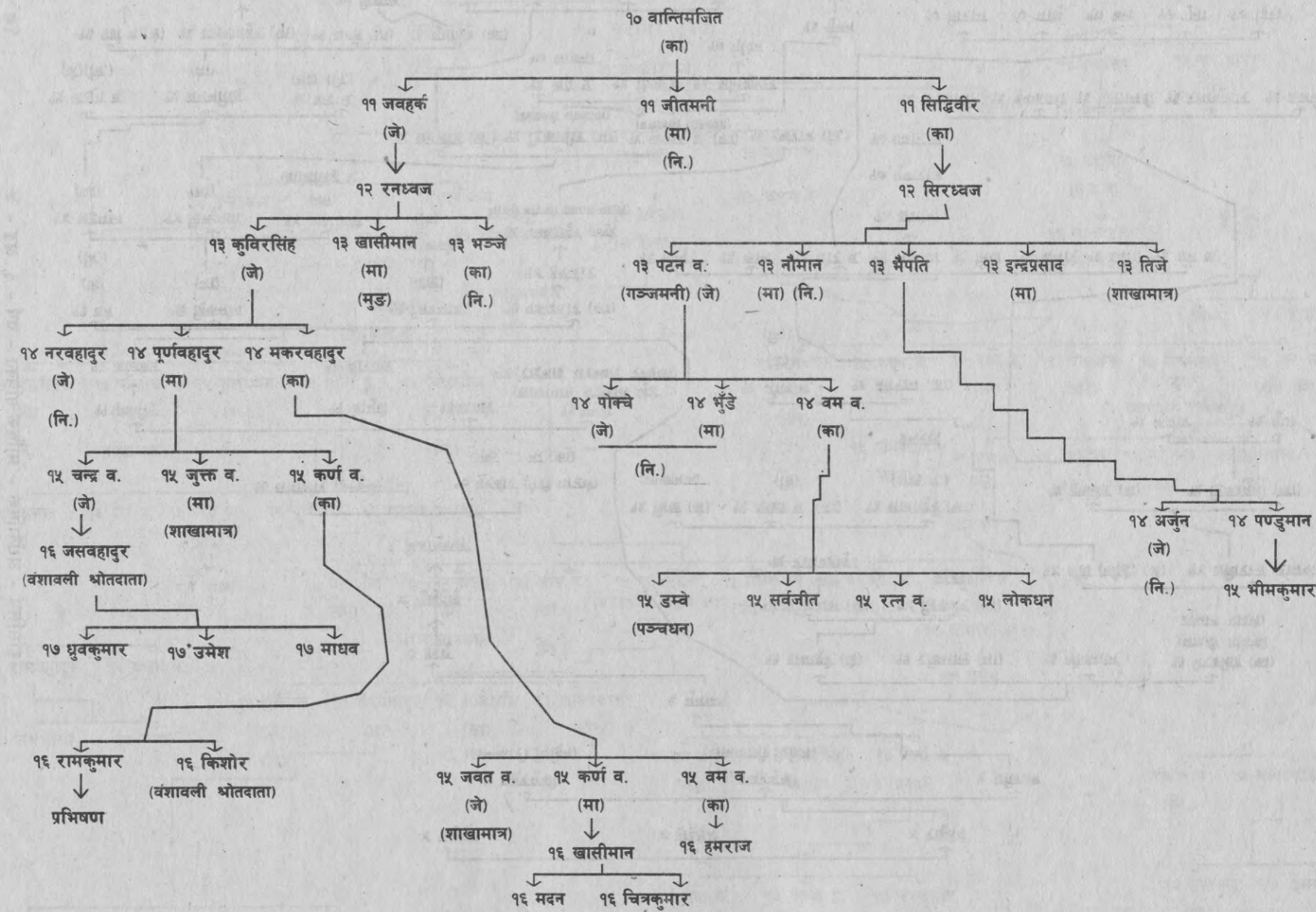

१० वान्तिमजित
(का)
११ जवहर्क
(जे)
११ जीतमनी
(मा)
(नि.)
११ सिद्धिवीर
(का)
१२ रनध्वज
१२ सिरध्वज
१३ कुविरसिंह
(जे)
१३ खासीमान
(मा)
(मुङ)
१३ भञ्जे
(का)
(नि.)
१३ पटन व.
(गञ्जमनी) (जे)
१३ नौमान
(मा) (नि.)
१३ भैंपति
१३ इन्द्रप्रसाद
(मा)
१३ तिजे
(शाखामात्र)
१४ नरवहादुर
(जे)
(नि.)
१४ पूर्णवहादुर
(मा)
१४ मकरवहादुर
(का)
१४ पोक्चे
(जे)
१४ भुँडे
(मा)
(नि.)
१४ वम व.
(का)
१४ अर्जुन
(जे)
(नि.)
१४ पण्डुमान
१५ भीमकुमार
१५ चन्द्र व.
(जे)
१५ जुक्त व.
(मा)
(शाखामात्र)
१५ कर्ण व.
(का)
१६ जसवहादुर
(वंशावली श्रोतदाता)
१५ डम्वे
(पञ्चधन)
१५ सर्वजीत
१५ रत्न व.
१५ लोकधन
१७ ध्रुवकुमार
१७ उमेश
१७ माधव
१६ रामकुमार
प्रभिषण
१६ किशोर
(वंशावली श्रोतदाता)
१५ जवत व.
(जे)
(शाखामात्र)
१५ कर्ण व.
(मा)
१६ खासीमान
१५ वम व.
(का)
१६ हमराज
१६ मदन
१६ चित्रकुमार

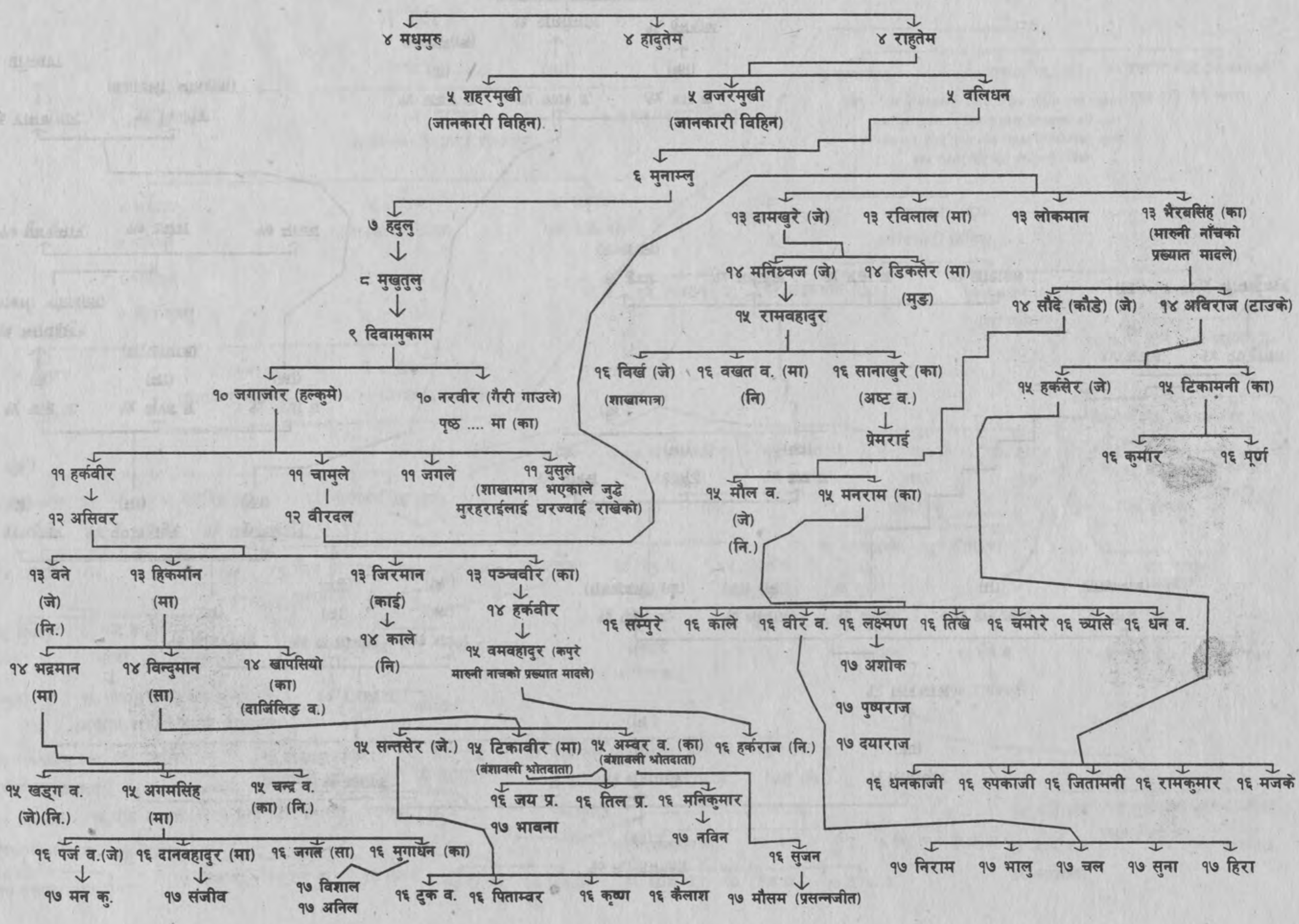
४ मधुमुरु
४ हादुतेम
४ राहुतेम
५ शहरमुखी
(जानकारी विहिन)
५ वजरमुखी
(जानकारी विहिन)
५ वलिधन
६ मुनाम्लु
७ हदुलु
८ मुखुतुलु
९ दिवामुकाम
१० जगाजोर (हल्कुमे)
१० नरवीर (गैरी गाउले)
पृष्ठ .... मा (का)
११ हर्कवीर
१२ असिवर
११ चामुले
१२ वीरदल
११ जगले
११ युसुले
(शाखामात्र भएकाले जुद्धे
मुरहराईलाई धरज्वाई राखेको)
१३ वने
(जे)
(नि.)
१३ हिकमान
(मा)
१३ जिरमान
(काई)
१४ काले
(नि)
१३ पञ्चवीर (का)
१४ हर्कवीर
१५ वमवहादुर (कपुरे
माल्नी नाचको प्रख्यात मादले)
१४ भद्रमान
(मा)
१४ विन्दुमान
(सा)
१४ खापसियो
(का)
(दार्जिलिङ व.)
१५ सन्तसेर (जे.)
१५ टिकावीर (मा)
(वंशावली श्रोतदाता)
१५ अम्बर व. (का)
(वंशावली श्रोतदाता)
१६ हर्कराज (नि.)
१५ खड्ग व.
(जे)(नि.)
१५ अगमसिंह
(मा)
१५ चन्द्र व.
(का) (नि.)
१६ जय प्र.
१६ तिल प्र.
१६ मनिकुमार
१७ भावना
१७ नविन
१६ सुजन
१६ पर्ज व.(जे)
१६ दानवहादुर (मा)
१६ जगले (सा)
१६ मुगाधन (का)
१७ मन कु.
१७ संजीव
१७ विशाल
१७ अनिल
१६ दुक व.
१६ पिताम्वर
१६ कृष्ण
१६ कैलाश
१७ मौसम (प्रसन्नजीत)
१३ दामखुरे (जे)
१३ रविलाल (मा)
१३ लोकमान
१३ भैरवसिंह (का)
(माल्नी नाँचको
प्रख्यात मादले)
१४ मनिध्वज (जे)
१४ डिकसेर (मा)
(मुड)
१५ रामवहादुर
१६ विर्ख (जे)
(शाखामात्र)
१६ वखत व. (मा)
(नि)
१६ सानाखुरे (का)
(अष्ट व.)
प्रेमराई
१५ मौल व.
(जे)
(नि.)
१५ मनराम (का)
१६ सम्पुरे
१६ काले
१६ वीर व.
१६ लक्ष्मण
१६ तिखे
१६ चमोरे
१६ च्यासे
१६ धन व.
१७ अशोक
१७ पुष्पराज
१७ दयाराज
१४ सौदे (कौडे) (जे)
१४ अविराज (टाउके)
१५ हर्कसेर (जे)
१५ टिकामनी (का)
१६ कुमार
१६ पूर्ण
१६ धनकाजी
१६ रुपकाजी
१६ जितामनी
१६ रामकुमार
१६ मजके
१७ निराम
१७ भालु
१७ चल
१७ सुना
१७ हिरा

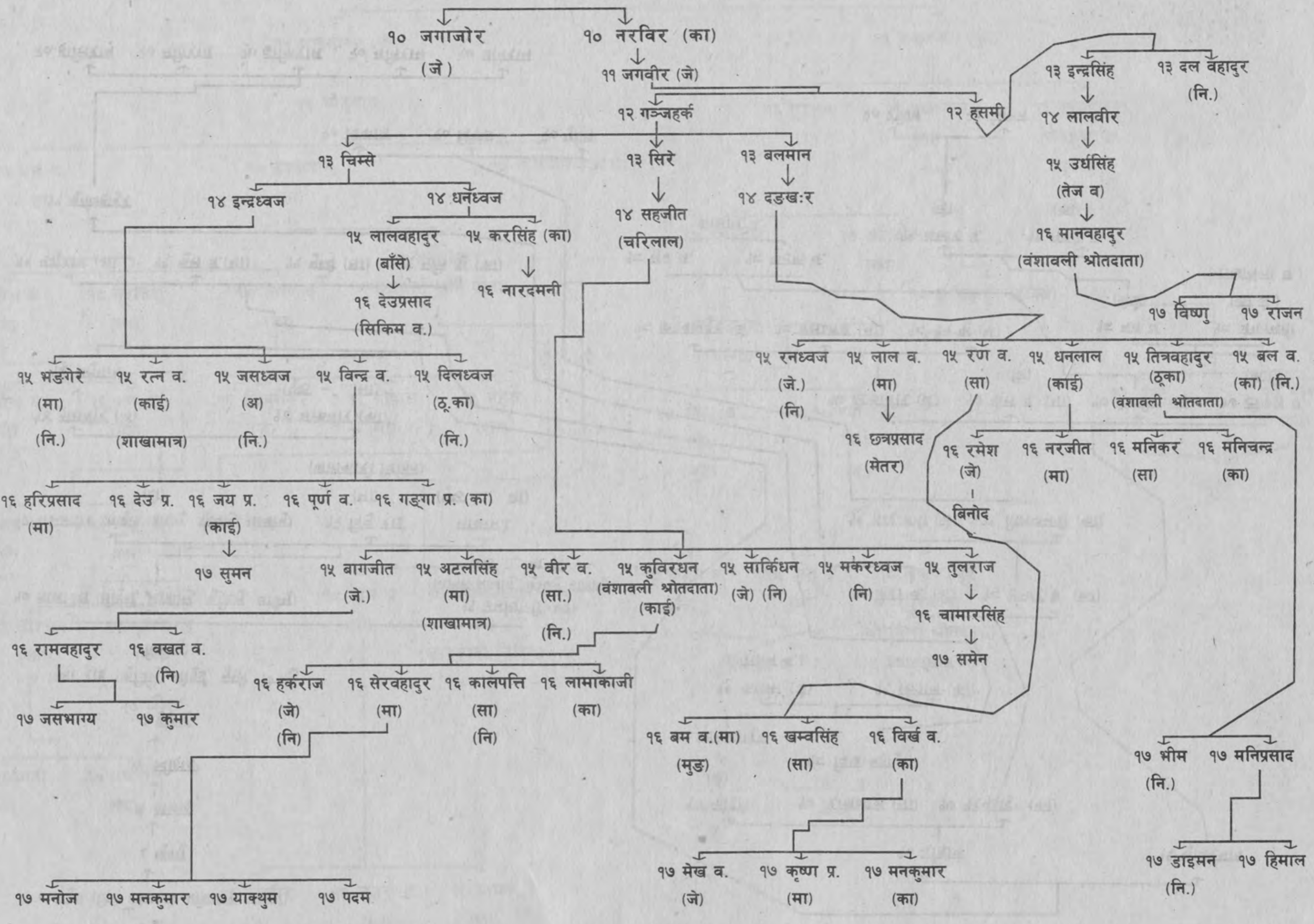

१० जगाजोर
(जे)
१० नरविर (का)
११ जगवीर (जे)
१२ गञ्जहर्क
१२ हसमी
१३ इन्द्रसिंह
१३ दल वहादुर
(नि.)
१४ लालवीर
१५ उर्धसिंह
(तेज व)
१६ मानवहादुर
(वंशावली श्रोतदाता)
१३ चिम्से
१३ सिरे
१३ बलमान
१४ इन्द्रध्वज
१४ धनध्वज
१४ सहजीत
(चरिलाल)
१४ दङखःर
१५ लालवहादुर
(बाँसे)
१५ करसिंह (का)
१६ देउप्रसाद
(सिकिम व.)
१६ नारदमनी
१७ विष्णु
१७ राजन
१५ भङगेरे
(मा)
(नि.)
१५ रत्न व.
(काई)
(शाखामात्र)
१५ जसध्वज
(अ)
(नि.)
१५ विन्द्र व.
१५ दिलध्वज
(ठू.का)
(नि.)
१५ रनध्वज
(जे.)
(नि)
१५ लाल व.
(मा)
१६ छत्रप्रसाद
(मेतर)
१५ रण व.
(सा)
१५ धनलाल
(काई)
१५ तिब्रवहादुर
(ठूका)
(वंशावली श्रोतदाता)
१५ बल व.
(का) (नि.)
१६ रमेश
(जे)
बिनोद
१६ नरजीत
(मा)
१६ मनिकर
(सा)
१६ मनिचन्द्र
(का)
१६ हरिप्रसाद
(मा)
१६ देउ प्र.
१६ जय प्र.
(काई)
१७ सुमन
१६ पूर्ण व.
१६ गङ्गा प्र. (का)
१५ बागजीत
(जे.)
१५ अटलसिंह
(मा)
(शाखामात्र)
१५ वीर व.
(सा.)
(नि.)
१५ कुविरधन
(वंशावली श्रोतदाता)
(काई)
१५ सार्किधन
(जे) (नि)
१५ मकरध्वज
(नि)
१५ तुलराज
१६ चामारसिंह
१७ समेन
१६ रामवहादुर
१६ वखत व.
(नि)
१७ जसभाग्य
१७ कुमार
१६ हर्कराज
(जे)
(नि)
१६ सेरवहादुर
(मा)
१६ कालपत्ति
(सा)
(नि)
१६ लामाकाजी
(का)
१६ बम व.(मा)
(मुङ)
१६ खम्वसिंह
(सा)
१६ विर्ख व.
(का)
१७ भीम
(नि.)
१७ मनिप्रसाद
१७ मनोज
१७ मनकुमार
१७ याक्थुम
१७ पदम
१७ मेख व.
(जे)
१७ कृष्ण प्र.
(मा)
१७ मनकुमार
(का)
१७ डाइमन
(नि.)
१७ हिमाल

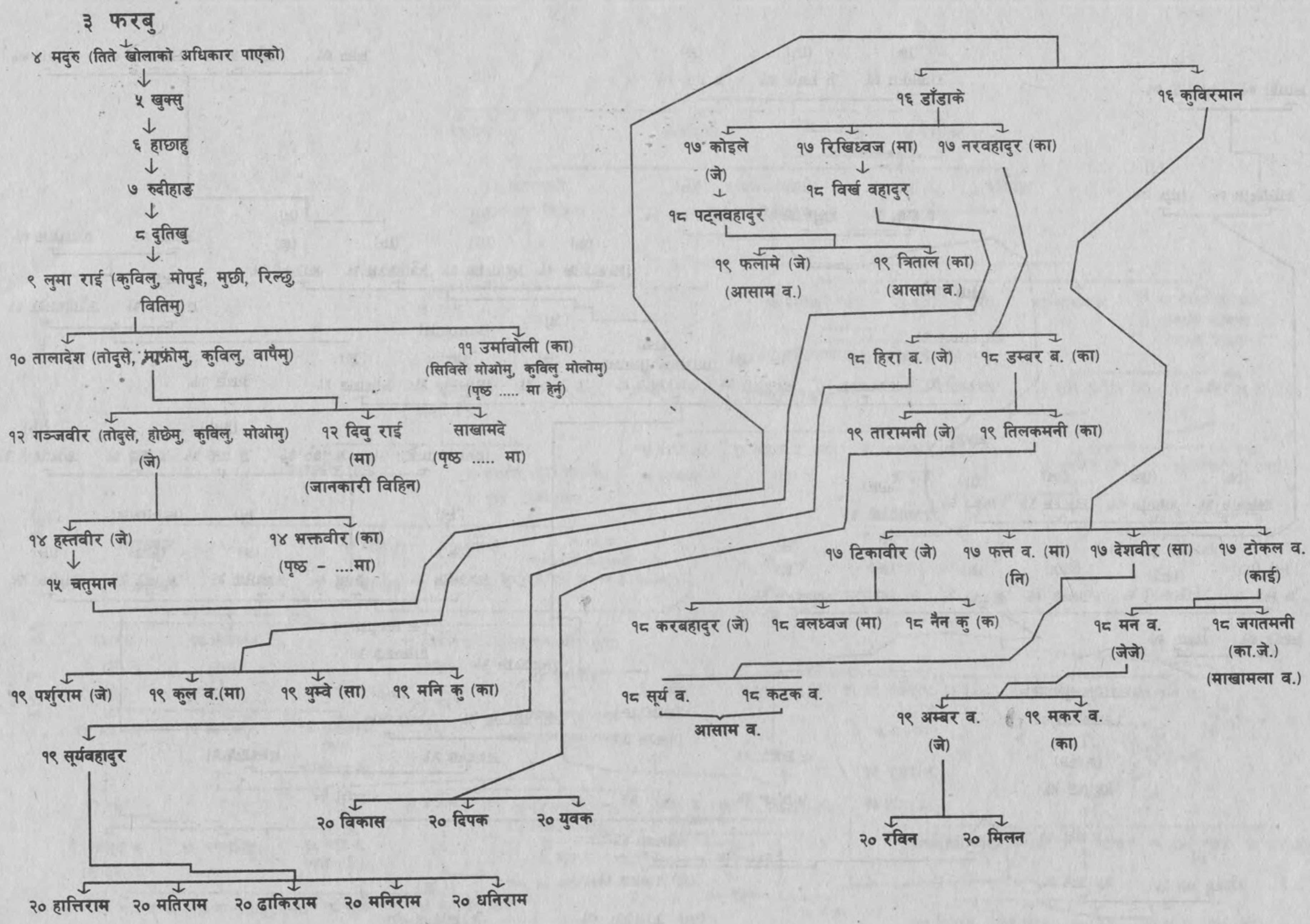

३ फरबु
४ मदुरु (तिते खोलाको अधिकार पाएको)
५ खुक्सु
६ हाछाहु
७ रुदीहाङ
८ दुतिखु
९ लुमा राई (कुविलु, मोपुई, मुछी, रिल्छु, वितिमु)
१० तालादेश (तोदुसे, माफ्रोमु, कुविलु, वापैमु)
११ उर्मावोली (का)
(सिविसे मोओमु, कुविलु मोलोमु)
(पृष्ठ ..... मा हेर्नु)
१२ गञ्जवीर (तोदुसे, होछेमु, कुविलु, मोओमु)
(जे)
१२ दिवु राई
(मा)
(जानकारी विहिन)
साखामदे
(पृष्ठ ..... मा)
१४ हस्तवीर (जे)
१४ भक्तवीर (का)
(पृष्ठ - ....मा)
१५ चतुमान
१९ पर्शुराम (जे)
१९ कुल व.(मा)
१९ थुम्वे (सा)
१९ मनि कु (का)
१९ सूर्यवहादुर
२० विकास
२० दिपक
२० युवक
२० हात्तिराम
२० मतिराम
२० ढाकिराम
२० मनिराम
२० धनिराम
१६ डाँडाके
१६ कुविरमान
१७ कोइले
(जे)
१७ रिखिध्वज (मा)
१७ नरवहादुर (का)
१८ विर्ख वहादुर
१८ पट्नवहादुर
१९ फलामे (जे)
(आसाम व.)
१९ त्रिताल (का)
(आसाम व.)
१८ हिरा ब. (जे)
१८ डम्बर ब. (का)
१९ तारामनी (जे)
१९ तिलकमनी (का)
१७ टिकावीर (जे)
१७ फत्त व. (मा)
(नि)
१७ देशवीर (सा)
१७ टोकल व.
(काई)
१८ करबहादुर (जे)
१८ वलध्वज (मा)
१८ नैन कु (क)
१८ मन व.
(जेजे)
१८ जगतमनी
(का.जे.)
(माखामला व.)
१८ सूर्य व.
१८ कटक व.
आसाम व.
१९ अम्बर व.
(जे)
१९ मकर व.
(का)
२० रविन
२० मिलन

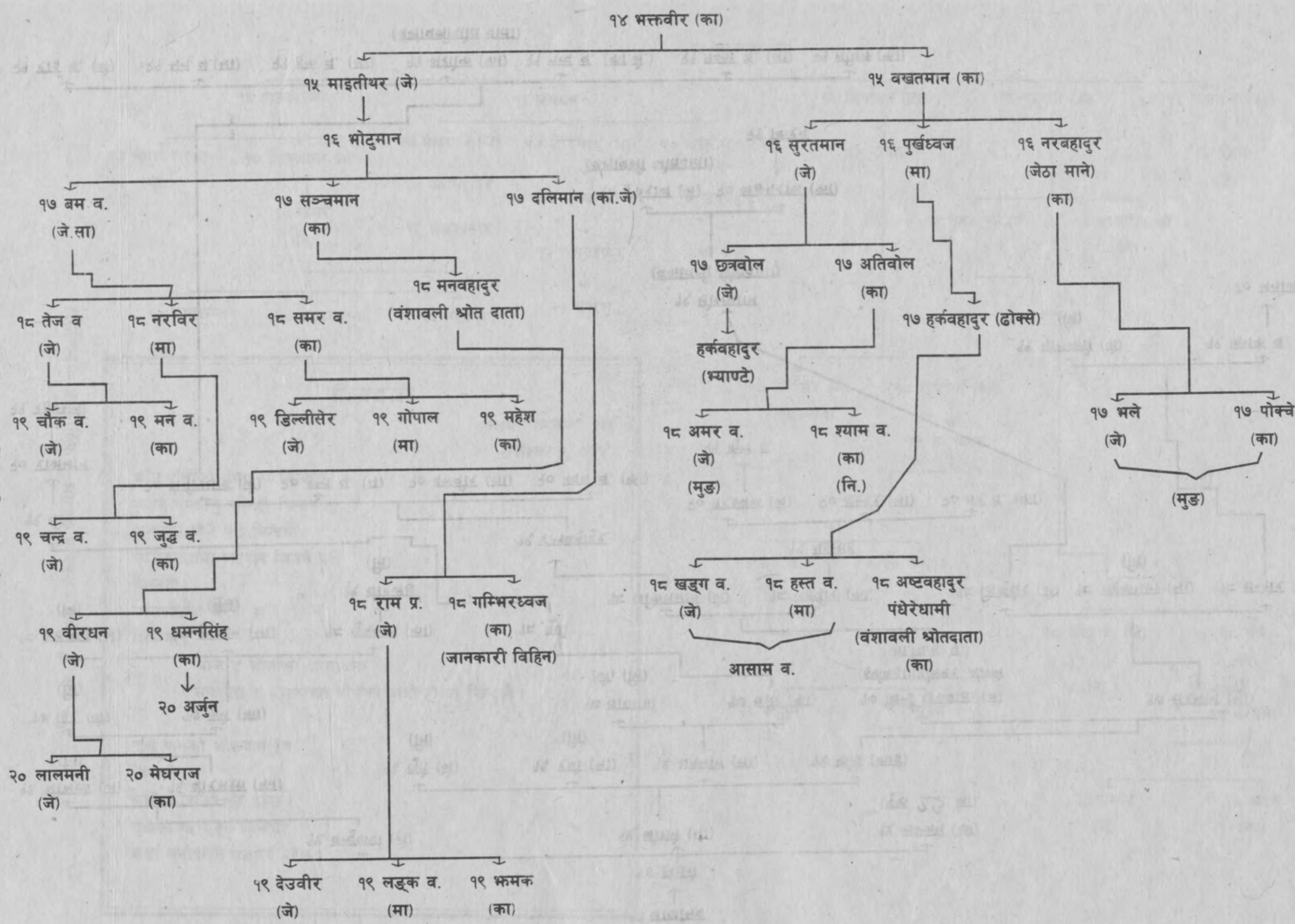
१४ भक्तवीर (का)
१५ माइतीथर (जे)
१५ वखतमान (का)
१६ भोटुमान
१६ सुरतमान
(जे)
१६ पुर्खध्वज
(मा)
१६ नरबहादुर
(जेठा माने)
(का)
१७ बम व.
(जे.सा)
१७ सञ्चमान
(का)
१७ दलिमान (का.जे)
१७ छत्रवोल
(जे)
१७ अतिवोल
(का)
हर्कवहादुर
(भ्याण्टे)
१७ हर्कवहादुर (ढोक्से)
१७ भले
(जे)
१७ पोक्चे
(का)
(मुङ)
१८ मनवहादुर
(वंशावली श्रोत दाता)
१८ तेज व
(जे)
१८ नरविर
(मा)
१८ समर व.
(का)
१९ चौक व.
(जे)
१९ मन व.
(का)
१९ डिल्लीसेर
(जे)
१९ गोपाल
(मा)
१९ महेश
(का)
१८ अमर व.
(जे)
(मुङ)
१८ श्याम व.
(का)
(नि.)
१९ चन्द्र व.
(जे)
१९ जुद्ध व.
(का)
१८ खड्ग व.
(जे)
१८ हस्त व.
(मा)
आसाम व.
१८ अष्टवहादुर
पंधेरेधामी
(वंशावली श्रोतदाता)
(का)
१८ राम प्र.
(जे)
१८ गम्भिरध्वज
(का)
(जानकारी विहिन)
१९ वीरधन
(जे)
१९ धमनसिंह
(का)
२० अर्जुन
२० लालमनी
(जे)
२० मेघराज
(का)
१९ देउवीर
(जे)
१९ लड्क व.
(मा)
१९ झमक
(का)

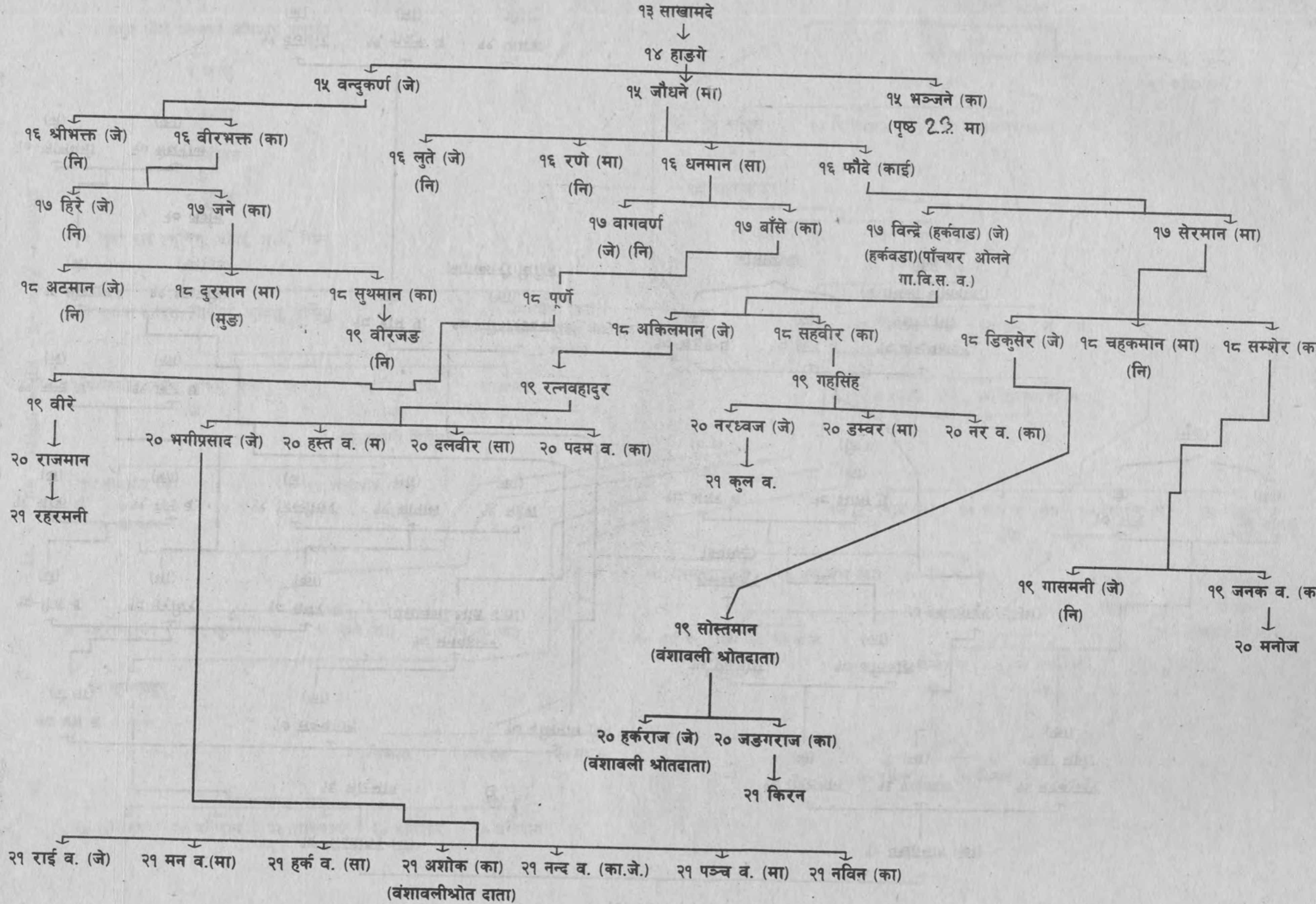
१३ साखामदे
१४ हाङगे
१५ वन्दुकर्ण (जे)
१५ जौधने (मा)
१५ भञ्जने (का)
(पृष्ठ २३ मा)
१६ श्रीभक्त (जे)
(नि)
१६ वीरभक्त (का)
१६ लुते (जे)
(नि)
१६ रणे (मा)
(नि)
१६ धनमान (सा)
१६ फौदे (काई)
१७ हिरे (जे)
(नि)
१७ जने (का)
१७ वागवर्ण
(जे) (नि)
१७ बाँसे (का)
१७ विन्द्रे (हर्कवाड) (जे)
(हर्कवडा)(पाँचथर ओलने
गा.वि.स. व.)
१७ सेरमान (मा)
१८ अटमान (जे)
(नि)
१८ दुरमान (मा)
(मुङ)
१८ सुथमान (का)
१९ वीरजङ
(नि)
१८ पूर्ण
१८ अकिलमान (जे)
१८ सहवीर (का)
१८ डिकुसेर (जे)
१८ चहकमान (मा)
(नि)
१८ सम्शेर (का)
१९ वीरे
२० राजमान
२१ रहरमनी
१९ रत्नवहादुर
१९ गहसिंह
२० भगीप्रसाद (जे)
२० हस्त व. (म)
२० दलवीर (सा)
२० पदम व. (का)
२० नरध्वज (जे)
२० डम्बर (मा)
२० नर व. (का)
२१ कुल व.
१९ गासमनी (जे)
(नि)
१९ जनक व. (का)
२० मनोज
१९ सोस्तमान
(वंशावली श्रोतदाता)
२० हर्कराज (जे)
(वंशावली श्रोतदाता)
२० जङगराज (का)
२१ किरन
२१ राई व. (जे)
२१ मन व.(मा)
२१ हर्क व. (सा)
२१ अशोक (का)
(वंशावलीश्रोत दाता)
२१ नन्द व. (का.जे.)
२१ पञ्च व. (मा)
२१ नविन (का)

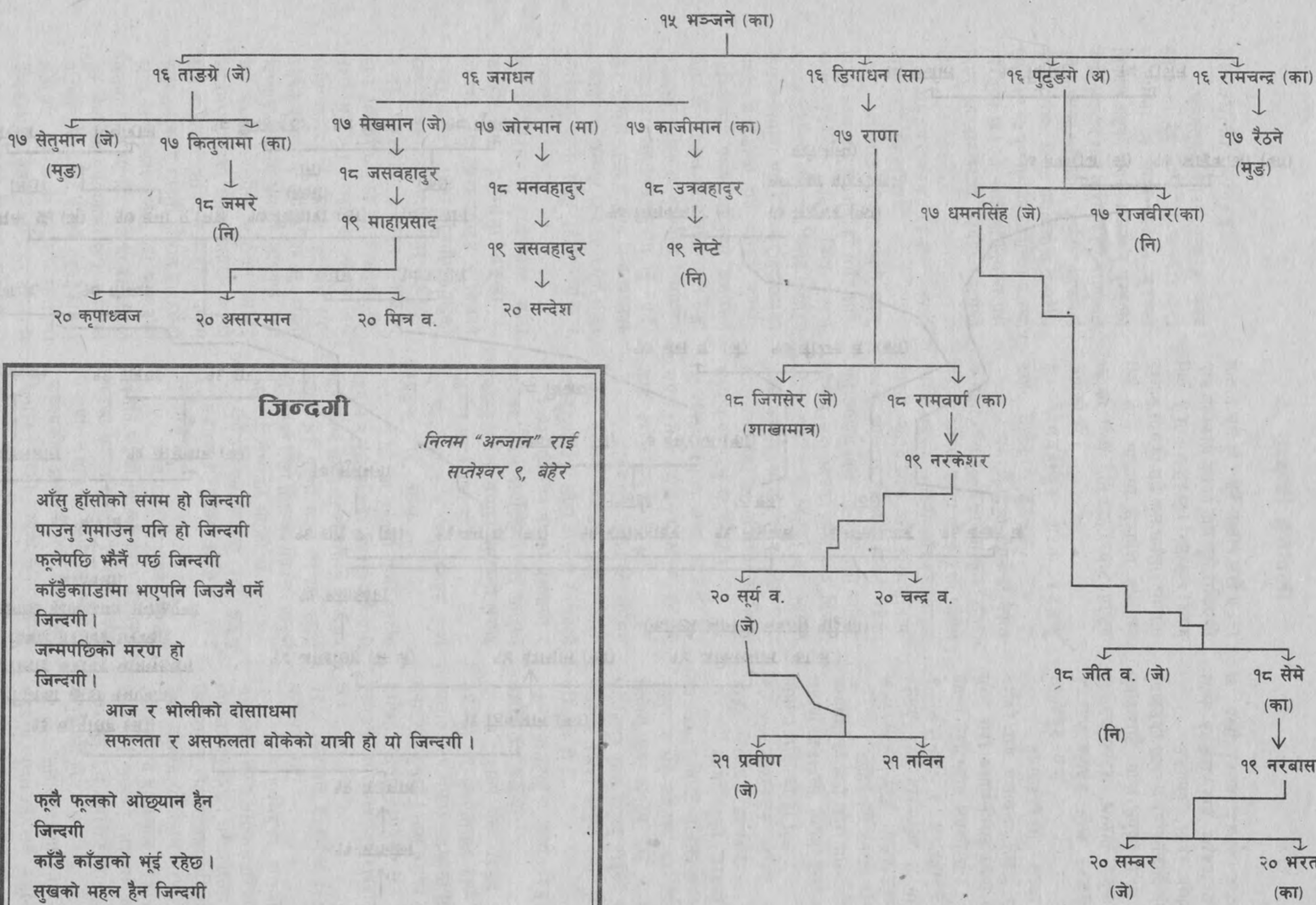

जिन्दगी

निलम "अन्जान" राई
सप्तेश्वर ९, बेहेरे

आँसु हाँसोको संगम हो जिन्दगी
पाउनु गुमाउनु पनि हो जिन्दगी
फूलेपछि झैर्नै पर्छ जिन्दगी
काँडैकाडामा भएपनि जिउनै पर्ने
जिन्दगी।
जन्मपछिको मरण हो
जिन्दगी।
आज र भोलीको दोसाधमा
सफलता र असफलता बोकेको यात्री हो यो जिन्दगी।

फूलै फूलको ओछ्यान हैन
जिन्दगी
काँडै काँडाको भूंई रहेछ।
सुखको महल हैन जिन्दगी
कडा चुनौतीको सङघर्ष रहेछ।

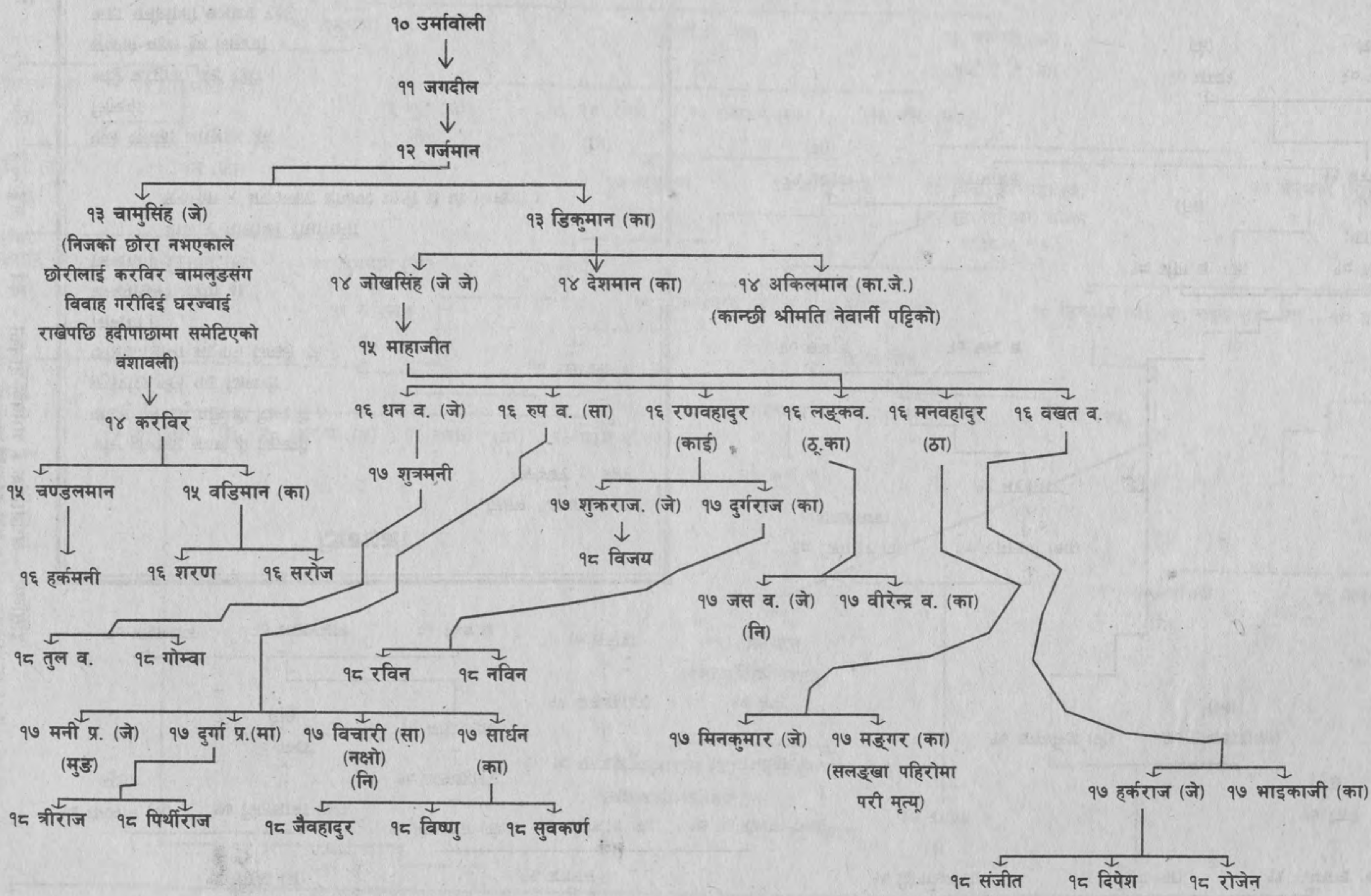

१० उर्मावोली
११ जगदील
१२ गर्जमान
१३ चामुसिंह (जे)
(निजको छोरा नभएकाले छोरीलाई करविर चामलुङसंग विवाह गरीदिई घरज्वाई राखेपछि हदीपाछामा समेटिएको वंशावली)
१३ डिकुमान (का)
१४ जोखसिंह (जे जे)
१४ देशमान (का)
१४ अकिलमान (का.जे.)
(कान्छी श्रीमति नेवार्नी पट्टिको)
१४ करविर
१५ माहाजीत
१५ चण्डलमान
१५ वडिमान (का)
१६ धन व. (जे)
१६ रुप व. (सा)
१६ रणवहादुर
(काई)
१६ लङ्कव.
(ठ.का)
१६ मनवहादुर
(ठा)
१६ वखत व.
१७ शुत्रमनी
१७ शुक्रराज. (जे)
१७ दुर्गराज (का)
१८ विजय
१६ हर्कमनी
१६ शरण
१६ सरोज
१७ जस व. (जे)
(नि)
१७ वीरेन्द्र व. (का)
१८ तुल व.
१८ गोम्वा
१८ रविन
१८ नविन
१७ मनी प्र. (जे)
(मुङ)
१७ दुर्गा प्र.(मा)
१७ विचारी (सा)
(नक्षो)
(नि)
१७ सार्धन
(का)
१७ मिनकुमार (जे)
१७ मङ्गर (का)
(सलङ्खा पहिरोमा परी मृत्यू)
१७ हर्कराज (जे)
१७ भाइकाजी (का)
१८ त्रीराज
१८ पिर्थीराज
१८ जैवहादुर
१८ विष्णु
१८ सुवकर्ण
१८ संजीत
१८ दिपेश
१८ रोजेन

३. सत्मको वंशावली

बंशावलीका श्रोतहरु :

चचक्सुको छोरा सत्म र मुरह हुनु । यी दुई व्यक्तिको नामवाट दुमी समुदायमा दुई पाछा सत्म र मुरहको विकास भएको पाइन्छ। सत्म र मुरह को चाहिं जेष्ठ हुन भन्ने वारेमा स्पष्ट नभएकाले दुवै पाछाका अधिकांश पुर्खाहरू आफूलाई जेष्ठ ठान्छन्। प्रस्तुत वंशावलीमा सत्मदेखि हालसम्म १३ पुस्तासम्मको वंशक्रम उल्लेख गरिएको छ। यो वंशावली निर्माण गर्दा निम्न श्रोतदाताहरुको सहयोग लिइएको छ।

१, धनरुप सत्म रिङ्दु राई, सप्तेश्वर चिउरीखर्क -

किरात इतिहास, कहानी, मुदुम, रिदुम हदुम र दुमी भाषाको समेत ज्ञाता भू.पू. ब्रिटिश सैनिक निज राईले खम्वुहाङदेखिकै वंशावली वताई पाछाहरु कसरी निर्माण भए भन्ने कुराहरुसम्मको समग्र लेखाजोखा गर्नु भएको कुराहरु "इसिलिम" प्रथम अङ्कमा प्रकाशित भैसकेकै छ। यस पटक पनि उहाँले सत्म पाछाको अधिकांश वंशावली निर्माणमा प्रस्तोतालाई तनमनले सहयोग गर्नु भएको छ। आफ्नो पाछा लगायत अन्य पाछाहरु समेतको वंशावलीमा ज्ञान राख्ने एक सचेत व्यक्तिको रुपमा समेत उहाँको व्यक्तित्व झल्कन्छ।

२, रहरमान र रामप्रसाद सत्म जसहङ राई बाक्सिला अङ्खा :-
सत्मको जेठा छोरा जसहङ र निजको छोरा जस र छोरी जुङगीमा पट्टिको सम्पूर्ण वंशावली निर्माणमा उहाँहरुको ठूलो सहयोग प्राप्त भएको छ। हाल जसहङको छोरा पट्टिको वंश दशौं पुस्तामा आइपुग्दा केवल वर्मे (भीमवहादुर) र उनका चेन्नीहरु मात्र रहेको देखिन्छ। वर्मेको सहोदर वहिनी दिर्घसरा राईसँग यसवारे सोधपुछ गर्दा वर्मे २०२२ सालतिर मुङलान भासिई आजसम्म वेखवर भएको वताउनु भएको छ। सखिवन्त, भगिवन्त खुर्जसिंह जस्ता ठूला तालुकी र साहसी किरात राईहरुको जन्म लामदिजा क्षेत्रमा यही जसहङको वंशमा रहेको भएपनि आज यो वंश लोपहुने हुने स्थितिमा पुगीसकेको छ। जुङगीमा पट्टिको सन्तान भने फैलिदै गइरहेको छ। तायामी रहरमान राईको भनाइमा जुङगीमाको विवाह निकै उमेर ढल्केपछि कुलुङवाट आउने रिसहङ भई जन्मेको सन्तान चुर्से हो। धेरै सन्तान मरी एउटा मात्र वाचेकोले उसको नाम चुर्से राखिएको थियो रे भन्ने भनाई छ। रिसहङले विवाह पश्चात सत्मका सवै कुल धर्मलाई मान्यता दिई सत्म पाछामा समावेश सम्मिलन भएको तथ्य पनि उहाँहरुवाटै प्रष्टिन आएको हो।

३, रामवहादुर सत्म, रदङकु राई, सप्तेश्वर डुङडुङ :-
उमेरले पाको भैसकेको नेपाल आर्मीमा रहँदा २००७ सालमा नूनको सोझो गर्नाको कारण राणा सरकारको पक्षमा लागी लड्को, मारुनी नाँचको प्रख्यात मादले, २०१८ साल अघि छेरा डाँडामा स्कूल खोलिंदा शिक्षक समेत रहेको अनुभवशिद्ध निज राईले सत्मको माहिलो छोरो रदङकु, निजको छोरा वेलेरु, निजको छोरा हुसादेउ र निजको दुई श्रमिति मध्ये कान्छी (भदैनी) पट्टिको जेठा छोरा सानध्वजतर्फको सम्पूर्ण वंशावली लेखाई सहयोग पुऱ्याउनु भएको छ।

४, सिङगलभक्त सत्म रदङकु राई चपलेटी र अकवर सत्म रदङकु राई दारेगौंडा :-

गा.वि.स. अध्यक्षको अनुभव समेत संगाली सकेका सिङललभक्त राईले हुसादेउको छोरा वीरवल र निजको छोरा जेठा दीर्घसिंह तर्फको वंशावली र अकवर राईले दीर्घसिंहको भाई माहिलो हर्कसिंह तर्फको सम्पूर्ण वंशावली लेखाई सहयोग गर्नु भएको हो।

५, जगतवहादुर र अमृतवहादुर सत्म रदङकु राई, सप्ल :-
प्रख्यात कुविमी धामी स्वर्गीय दहमान राईले उतिखेर किरात वंशावली टिपी राख भन्दा पटक्कै वास्ता नगर्ने तर अहिले धेरै पछुतो मान्ने यी द्वय राईले वीरबलको छोरा सिङगावर्णतर्फको सम्पूर्ण वंशावली लेखाउनु भएको हो।

६, दिपेश सत्म रदङकु राई लङ्खु र प्रशनजङ् सत्म रदङकु राई दारेगौंडा :-

निज राईहरुले हुसादेउको जेठी श्रीमति पट्टिको माहिलो छोरा उङगेप र निजको कान्छा छोरा उत्तमवर तर्फको सम्पूर्ण वंशावली टिपाउन लगायत आवश्यकीय छलफल गरी समस्यालाई किनारा लगाउने कार्यमा समेत सहयोग पुऱ्याउनु भएको छ।

७, नक्शो दिलवहादुर र चन्द्रवहादुर सत्म रदङ्कु राई खोक्पादेल -

उङगेपको छोरा वागदल र हुसादेउको छोरा वलजोरतर्फको वंशावली उहाँहरुवाटै प्राप्त भएको हो।

८, वर्जवहादुर, श्रमिति लङ्कवहादुर र टिकावहादुर सत्म रदङकु राई सप्तेश्वर यार्दु -

हुसादेउको छोरा शाखा मजीत तर्फको सवै वंशावली लेखाई छलफल समेत गरी वंशावलीलाई स्पष्ट वनाउने प्रयास उहाँहरुवाट भएको छ।

९, टेकमनी र सनवहादुर सत्म रिङदु राई दारेगौंडा र मोतिचन्द्र सत्य रिङदु राई चिउरीखर्क -

उहाँहरु तीनै जनाको सहयोगवाट कायासिंहको जेठा छोरा मोहनसिंहतर्फको सम्पूर्ण वंशावली विषय छलफल गरी निर्माण गरिएको हो।

१०, प्रेमवहादुर सत्म रिङदु राई, कुभिण्डे हाँचेका -

कायासिंहको काइलो छोरो कालधर कुविण्डे हाँचेकामा वसोवास रहेको र धेरै वर्षसम्म वंश विछोड र हेकोमा पुनः धनरुप राई र सत्म र प्रमेवहादुर सत्म रिङदु राईको प्रयासमा कालघर तर्फको सम्पूर्ण वंशावली निर्माण गरिएको हो।

११, रणवहादुर सत्म रिङ्दु राई वाक्सिला अङ्खा -

धनरुप सत्म रिङदु राईवाट सधैंजसो यो प्रस्तोतालाई हाम्रो सन्तान कालुसिंह (कालधन) अङखामा छन भनेर सुनाईरहनु हुन्थ्यो। त्यस वंशको यसपटक लिखित रुपमा वंशावली दिई सहयोग पुऱ्याउने कार्य रणवहादुर राईबाट भएको छ।

१२, दिलमान र गजेन्द्र रिङदु राई पाँचथर रबी -

कायासिंहको कान्छो छोरा भक्तुकर्ण रबीगइ वसोवास गरेको ६ पुस्ता वितिसकेको रहेछ। धेरै वर्षसम्म वंशक्रम चिनजान र भेटघाटवाट वञ्चित रहेको उक्त वंशसँग प्रस्तोताले २०५४ सालमा रबी वजारमा साक्षात्कार गर्ने मौका पाउँदा भक्तुकर्ण तर्फको सम्पूर्ण वंशावली उपरोक्त द्वय व्यक्तित्ववाट उपलब्ध गराइएको हो।

सत्मको वंशावली निर्माणमा सहयोग पुऱ्याउने सवै महानुभावहरु धन्यवादका पात्र हुनु हुन्छ।

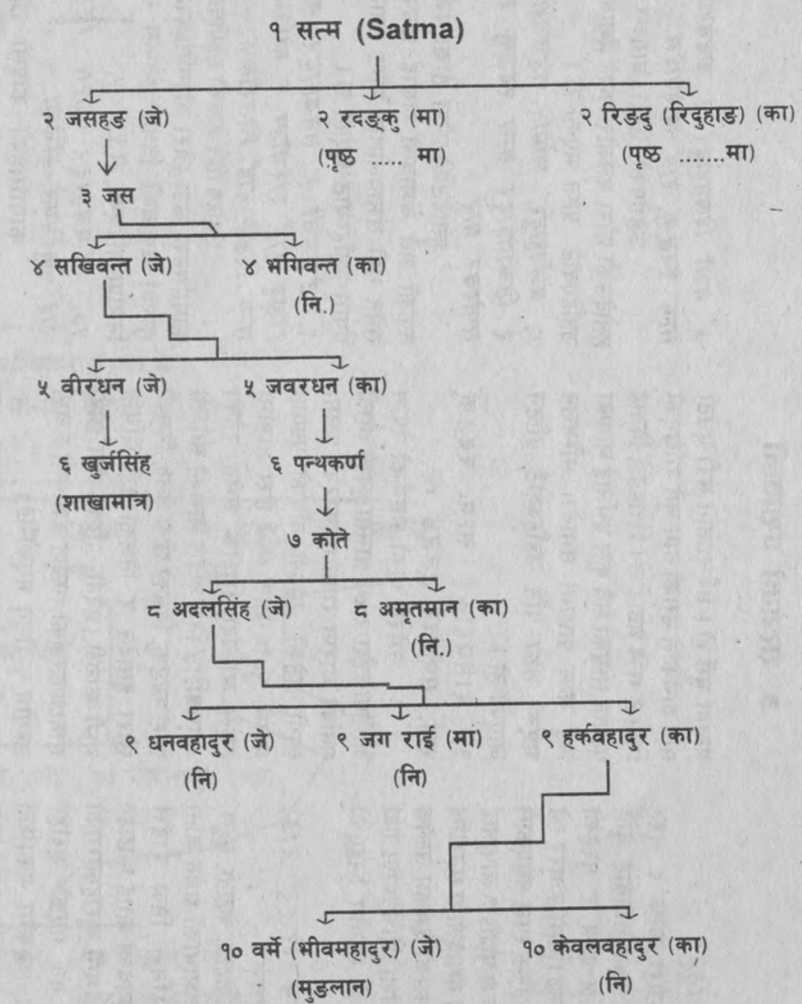

जिन्दगी

संगिता राई
कक्षा : १०
पृथ्वी उ.मा.वि. वाक्सिला

कहिले काही यथार्थतामा
आइपुग्दा सफल
हुन्छ जिन्दगी
कुनै बेला निरासाको
भुमरीमा फस्न
पुग्छ जिन्दगी !!!

हावा बतासले उडाइ
लान्छे जिन्दगी
सुखमा हजारौ मानिस
भेटिन्छ भने
दुखमा आफू बाहेक
कोही भेटीन्न
यस्तै रहेछ जिन्दगी !!!

शहरका मान्छेहरु
गाउँले देखेर
पाखे भन्दै हाँस्छन्
मानिस जन्मेर
खुशी गर्न निषेध भएको
कस्तो यो जिन्दगी !!!

जसहङको छोरी जुङगीमालाई कुलुङवाट आएको रिहङलाई दिएपछि माइती जशले हाँडभाँची भाई तुल्याई सत्म पोछामा समेटिएको वंशावली निम्नानुसार छ -

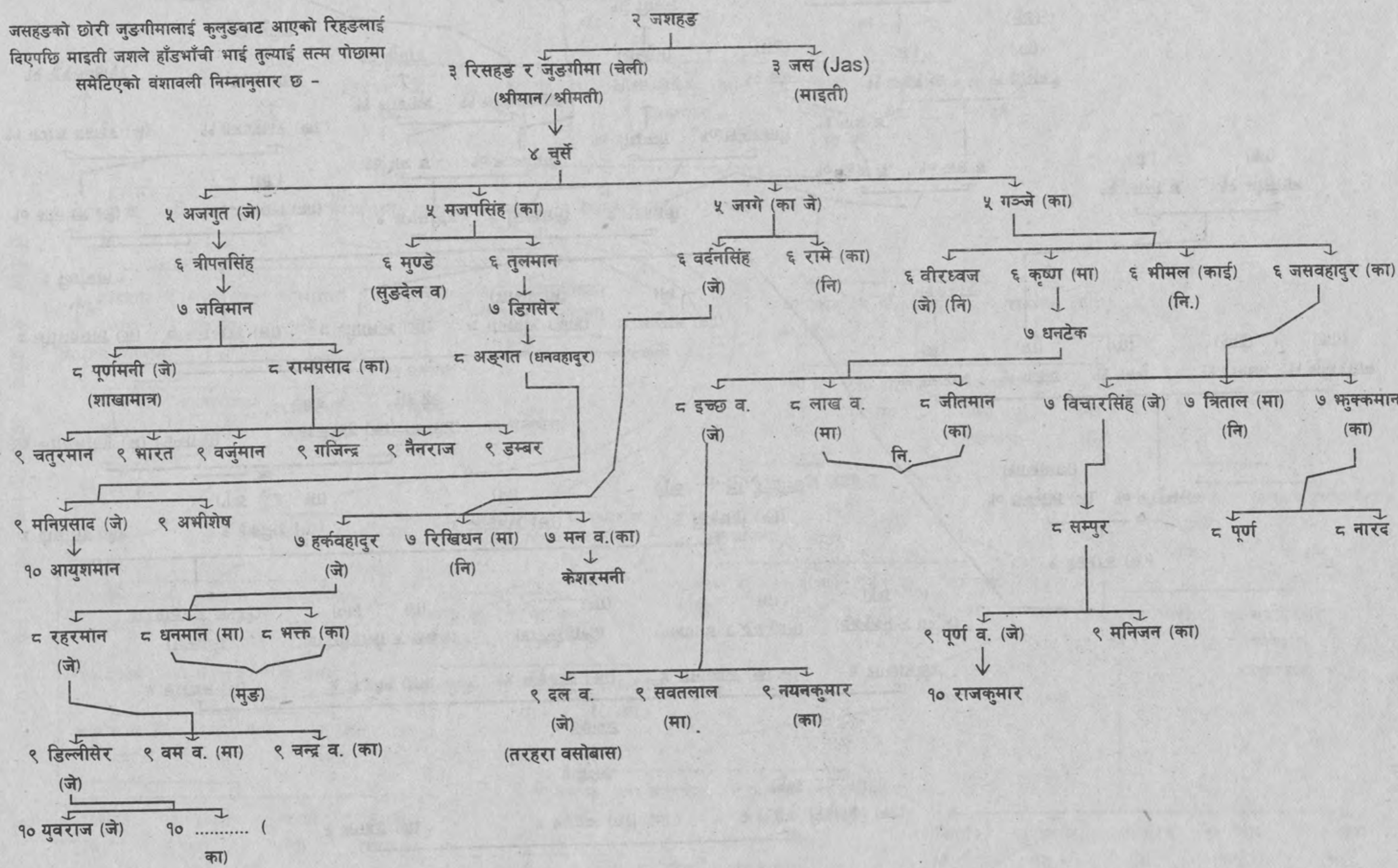

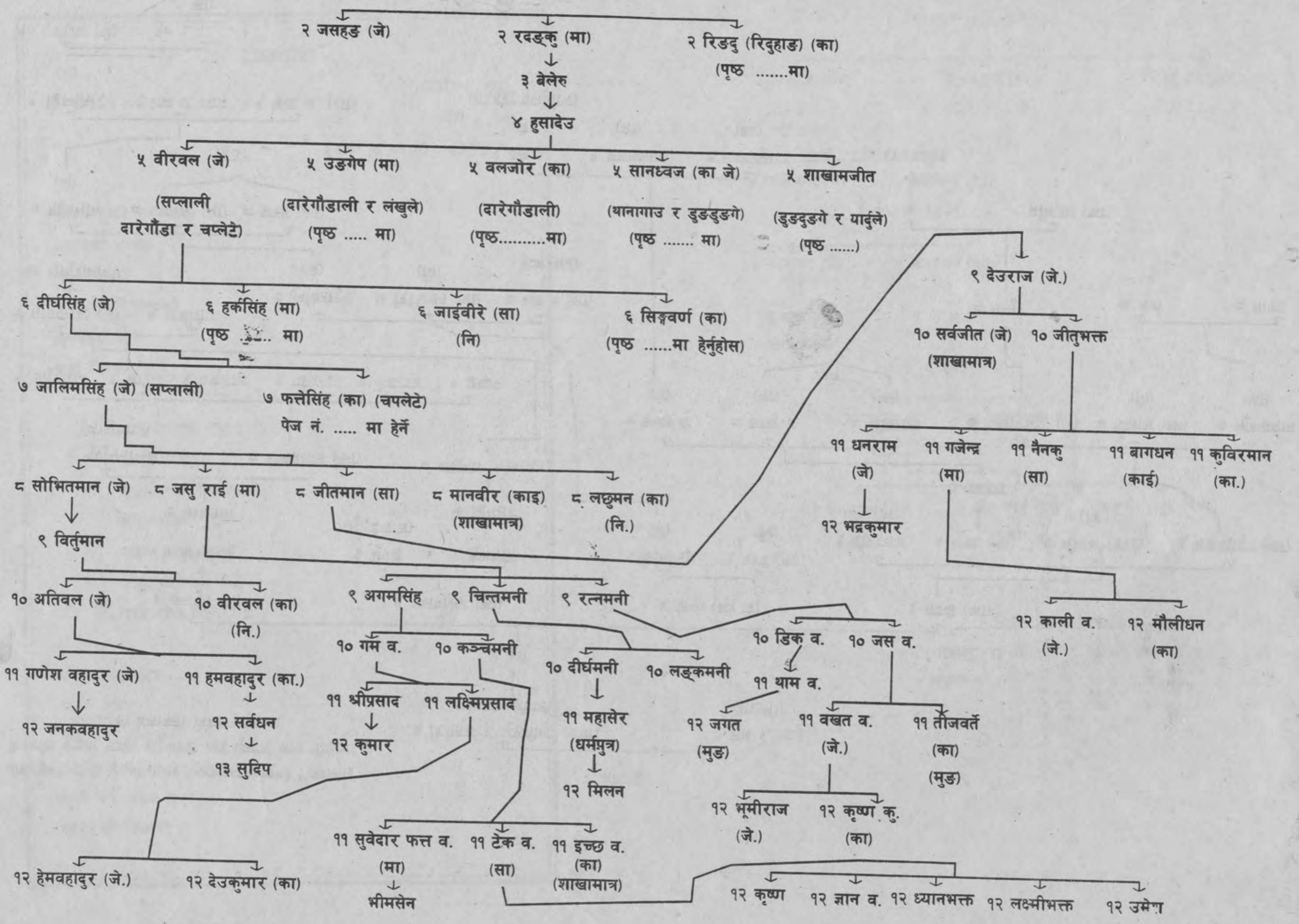
२ जसहङ (जे)
२ रदङ्कु (मा)
२ रिङदु (रिदुहाङ) (का)
(पृष्ठ ....मा)
३ बेलेरु
४ हुसादेउ
५ वीरवल (जे)
(सप्लाली
दारेगौंडा र चप्लेटे)
५ उङगेप (मा)
(दारेगौडाली र लंखुले)
(पृष्ठ ..... मा)
५ वलजोर (का)
(दारेगौडाली)
(पृष्ठ..........मा)
५ सानध्वज (का जे)
(थानागाउ र डुङडुङगे)
(पृष्ठ .... मा)
५ शाखामजीत
(डुङदुङगे र यार्दुले)
(पृष्ठ ......)
६ दीर्घसिंह (जे)
६ हर्कसिंह (मा)
(पृष्ठ ..... मा)
६ जाईवीरे (सा)
(नि)
६ सिङ्वर्ण (का)
(पृष्ठ ......मा हेर्नुहोस)
७ जालिमसिंह (जे) (सप्लाली)
७ फत्तेसिंह (का) (चपलेटे)
पेज नं. ..... मा हेर्ने
८ सोभितमान (जे)
८ जसु राई (मा)
८ जीतमान (सा)
८ मानवीर (काइ)
(शाखामात्र)
८ लछुमन (का)
(नि.)
९ विर्तुमान
९ देउराज (जे.)
१० सर्वजीत (जे)
(शाखामात्र)
१० जीतुभक्त
११ धनराम
(जे)
१२ भद्रकुमार
११ गजेन्द्र
(मा)
११ नैनकु
(सा)
११ बागधन
(काई)
११ कुविरमान
(का.)
१० अतिवल (जे)
१० वीरवल (का)
(नि.)
९ अगमसिंह
९ चित्तमनी
९ रत्नमनी
१२ काली व.
(जे.)
१२ मौलीधन
(का)
१० गर्म व.
१० कञ्चमनी
१० दीर्घमनी
१० लङ्कमनी
१० डिक व.
१० जस व.
११ गणेश वहादुर (जे)
११ हमवहादुर (का.)
११ श्रीप्रसाद
११ लक्ष्मिप्रसाद
११ महासेर
(धर्मपुत्र)
११ थाम व.
१२ जनकवहादुर
१२ सर्वधन
१३ सुदिप
१२ कुमार
१२ मिलन
१२ जगत
(मुङ)
११ वखत व.
(जे.)
११ तेजवर्ते
(का)
(मुङ)
१२ भूमीराज
(जे.)
१२ कृष्ण कु.
(का)
११ सुवेदार फत्त व.
(मा)
भीमसेन
११ टेक व.
(सा)
११ इच्छ व.
(का)
(शाखामात्र)
१२ हेमवहादुर (जे.)
१२ देउकुमार (का)
१२ कृष्ण
१२ ज्ञान व.
१२ ध्यानभक्त
१२ लक्ष्मीभक्त
१२ उमेश

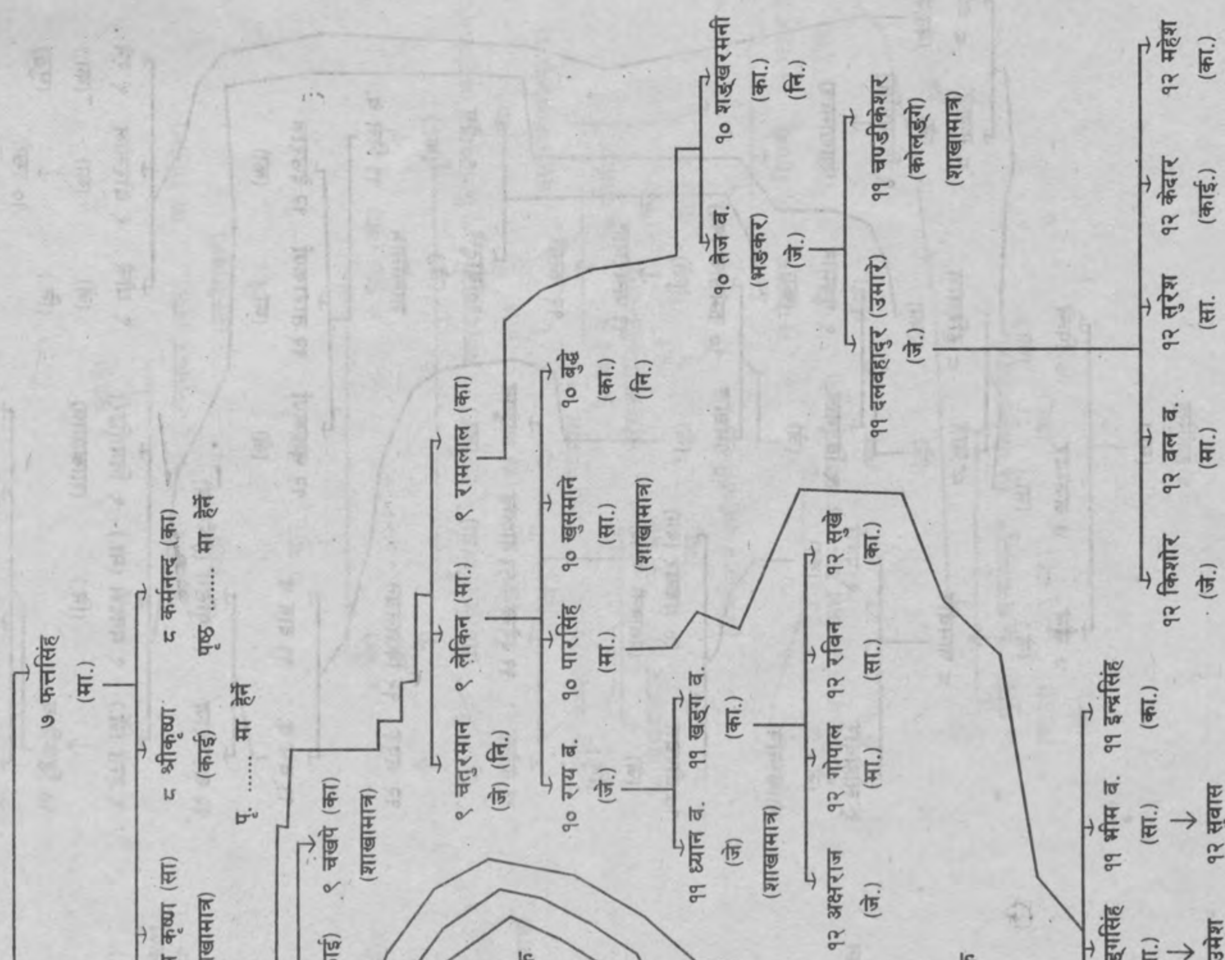
७ जालिमसिंह (जे)
७ फत्तसिंह (मा.)
८ हिन्दुपति (जे)
८ भीमलसिंह (मा)
८ कुम्भ कृष्ण (सा) (शाखामात्र)
८ श्रीकृष्ण (काई) पृ. ...... मा हेर्नु
८ कर्मनन्द (का) पृष्ठ ...... मा हेर्नु
९ चक्र ब. (नि)
९ विष्णुभक्त (जे.)
९ पर्शुराम (मा)
९ रघु ब. (सा)
९ देवानसिंह (काई)
९ चखेपे (का) (शाखामात्र)
९ चतुरमान (जे) (नि.)
९ लेकिन (मा.)
९ रामलाल (का)
१० मतिराम (जे) (सिलाङ बसोबास)
१० भगिरथ (ठ. जे)
१० श्रीभक्त (जे.)
१० खड्ग ब. (मा.)
१० सिद्दलभक्त (का.) (वंशावली श्रोतदाता)
११ धर्मसिंह
११ महेन्द्र (जे.)
११ चतुरभक्त (का.)
१२ भानुभक्त
११ छत्र ब. (जे.)
११ तारांधन (मा.)
११ मित्रसिंह (जे.)
११ दिपेन्द्र (का.)
१२ मनवीर
१० राय ब. (जे.)
१० पारसिंह (मा.)
१० खुसमाने (सा.) (शाखामात्र)
१० बुद्धे (का.) (नि.)
११ ध्यान ब. (जे) (शाखामात्र)
११ खड्ग ब. (का.)
१२ अक्षराज (जे.)
१२ गोपाल (मा.)
१२ रबिन (सा.)
१२ सुखे (का.)
१० तेज ब. (भडकर) (जे.)
१० शङ्खरसमी (का.) (नि.)
११ दलबहादुर (उमारे) (जे.)
११ चण्डीकेशर (कोलडुंगी) (शाखामात्र)
१२ किशोर (जे.)
१२ बल ब. (मा.)
१२ सुरेश (सा.
१२ केदार (काई.)
१२ महेश (का.)
१० हर्कजङ्ग
१० मनिजङ्ग
१० सिंग ब. (जे)
१० शुन्दर ब. (का)
१० पदम (जे) (नि.)
१० कुलमान (का.)
११ अजित कु. (जे)
१२ जीवन
११ झलक ब. (मा.)
१२ युवराज
११ असारमान (सा.)
१२ उत्तम
११ हिमालभक्त (जे)
११ जयभक्त (मा.)
११ मनभक्त (का.)
११ भीम ब. (जे) (जे)
११ वीर ब. (मा.)
११ असलभक्त (का.)
१२ विकाश (जु)
१२ परविन (मा) (नि.)
१२ अरविन (सा)
१२ एलिन (का.)
११ तेज ब. (जे.)
१२ प्रेम
१२ तारा
११ खड्गसिंह (मा.)
१२ उमेश
११ भीम ब. (सा.)
१२ सुवास
११ इन्द्रसिंह (का.)

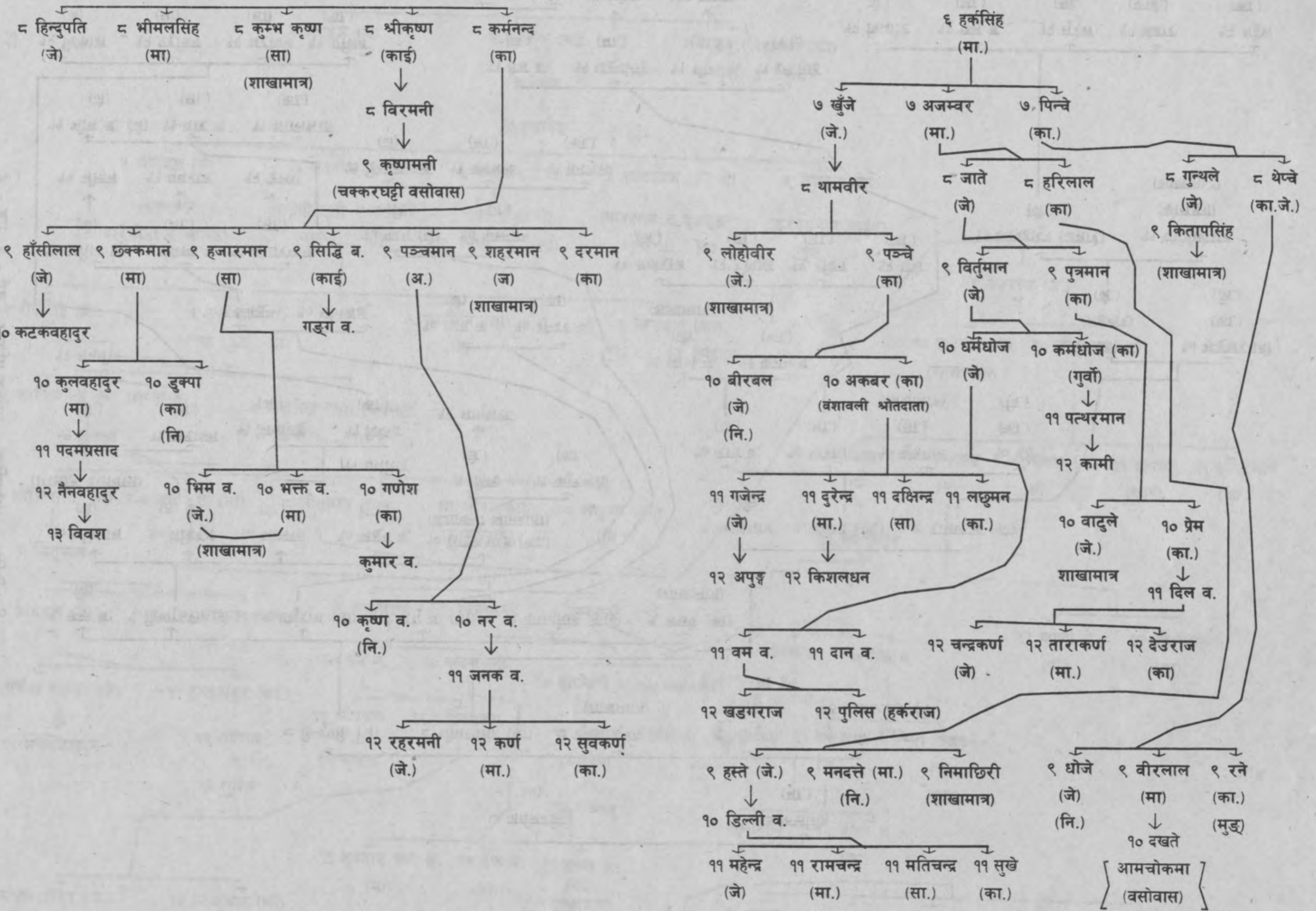

८ हिन्दुपति (जे)
८ भीमलसिंह (मा)
८ कुम्भ कृष्ण (सा) (शाखामात्र)
८ श्रीकृष्ण (काई)
८ विरमनी
९ कृष्णमनी (चक्करघट्टी वसोवास)
८ कर्मनन्द (का)
९ हाँसीलाल (जे)
१० कटकवहादुर
९ छक्कमान (मा)
१० कुलवहादुर (मा)
११ पदमप्रसाद
१२ नैनवहादुर
१३ विवश
१० डुक्पा (का) (नि)
९ हजारमान (सा)
१० भिम व. (जे.)
१० भक्त व. (मा)
(शाखामात्र)
१० गणेश (का)
कुमार व.
९ सिद्धि ब. (काई)
गङ्ग व.
९ पञ्चमान (अ.)
१० कृष्ण व. (नि.)
१० नर व.
११ जनक व.
१२ रहरमनी (जे.)
१२ कर्ण (मा.)
१२ सुवकर्ण (का.)
९ शहरमान (ज) (शाखामात्र)
९ दरमान (का)
६ हर्कसिंह (मा.)
७ खुँजे (जे.)
८ थामवीर
९ लोहोवीर (जे.) (शाखामात्र)
९ पञ्चे (का)
१० बीरबल (जे) (नि.)
१० अकबर (का) (वंशावली श्रोतदाता)
११ गजेन्द्र (जे)
१२ अपुङ्ग
११ दुरेन्द्र (मा.)
१२ किशलधन
११ दक्षिन्द्र (सा)
११ लछुमन (का.)
११ वम व.
११ दान व.
१२ खडगराज
१२ पुलिस (हर्कराज)
९ हस्ते (जे.)
१० डिल्ली व.
११ महेन्द्र (जे)
११ रामचन्द्र (मा.)
११ मतिचन्द्र (सा.)
११ सुखे (का.)
९ मनदत्ते (मा.) (नि.)
९ निमाछिरी (शाखामात्र)
७ अजम्वर (मा.)
८ जाते (जे)
९ विर्तुमान (जे)
१० धर्मधोज (जे)
१२ चन्द्रकर्ण (जे)
१२ ताराकर्ण (मा.)
१२ देउराज (का)
९ पुत्रमान (का)
१० कर्मधोज (का) (गुर्वो)
११ पत्थरमान
१२ कामी
१० वादुले (जे.) शाखामात्र
१० प्रेम (का.)
११ दिल व.
८ हरिलाल (का)
७, पिन्चे (का.)
८ गुन्थले (जे)
९ कितापसिंह (शाखामात्र)
८ थेप्चे (का.जे.)
९ धोजे (जे) (नि.)
९ वीरलाल (मा)
१० दखते
९ रने (का.) (मुङ्)
आमचोकमा (वसोवास)

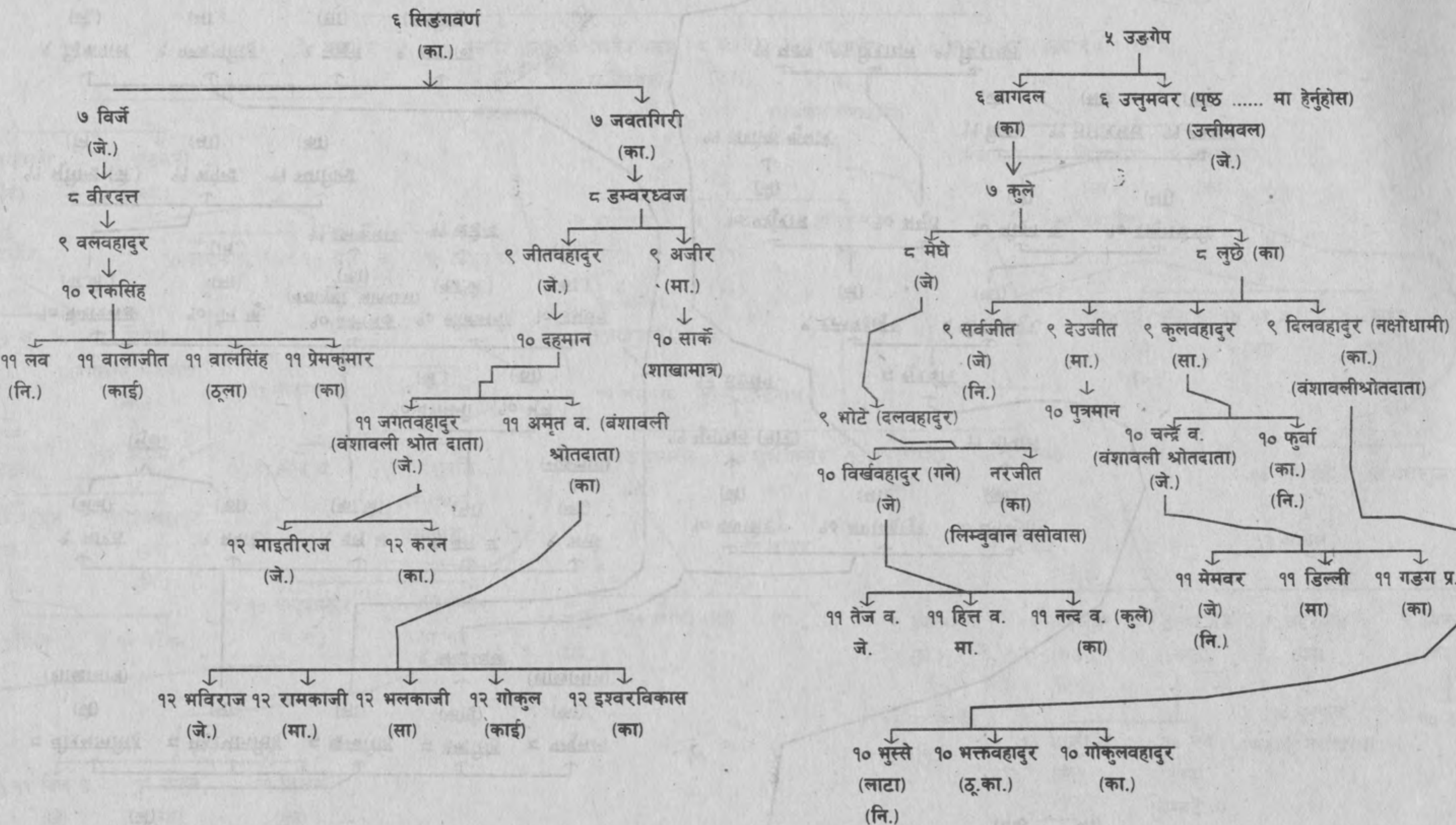

६ सिङगवर्ण
(का.)
७ विर्जे
(जे.)
८ वीरदत्त
९ वलवहादुर
१० राकसिंह
११ लव
(नि.)
११ वालाजीत
(काई)
११ वालसिंह
(ठूला)
११ प्रेमकुमार
(का)
७ जवतगिरी
(का.)
८ डम्वरध्वज
९ जीतवहादुर
(जे.)
१० दहमान
११ जगतवहादुर
(वंशावली श्रोत दाता)
(जे.)
१२ माइतीराज
(जे.)
१२ करन
(का.)
११ अमृत व. (बंशावली
श्रोतदाता)
(का)
१२ भविराज
(जे.)
१२ रामकाजी
(मा.)
१२ भलकाजी
(सा)
१२ गोकुल
(काई)
१२ इश्वरविकास
(का)
९ अजीर
(मा.)
१० सार्के
(शाखामात्र)
५ उङगेप
६ बागदल
(का)
६ उत्तुमवर (पृष्ठ ...... मा हेर्नुहोस)
(उत्तीमवल)
(जे.)
७ कुले
८ मैंघे
(जे)
९ भोटे (दलवहादुर)
१० विर्खवहादुर (गने)
(जे)
नरजीत
(का)
(लिम्बुवान वसोवास)
११ तेज व.
जे.
११ हित्त व.
मा.
११ नन्द व. (कुले)
(का)
८ लुछे (का)
९ सर्वजीत
(जे)
(नि.)
९ देउजीत
(मा.)
१० पुत्रमान
९ कुलवहादुर
(सा.)
१० चन्द्रे व.
(वंशावली श्रोतदाता)
(जे.)
११ मेमवर
(जे)
(नि.)
११ डिल्ली
(मा)
११ गङग प्र.
(का)
१० फुर्वा
(का.)
(नि.)
९ दिलवहादुर (नक्षोधामी)
(का.)
(वंशावलीश्रोतदाता)
१० भुस्से
(लाटा)
(नि.)
१० भक्तवहादुर
(ठू.का.)
१० गोकुलवहादुर
(का.)

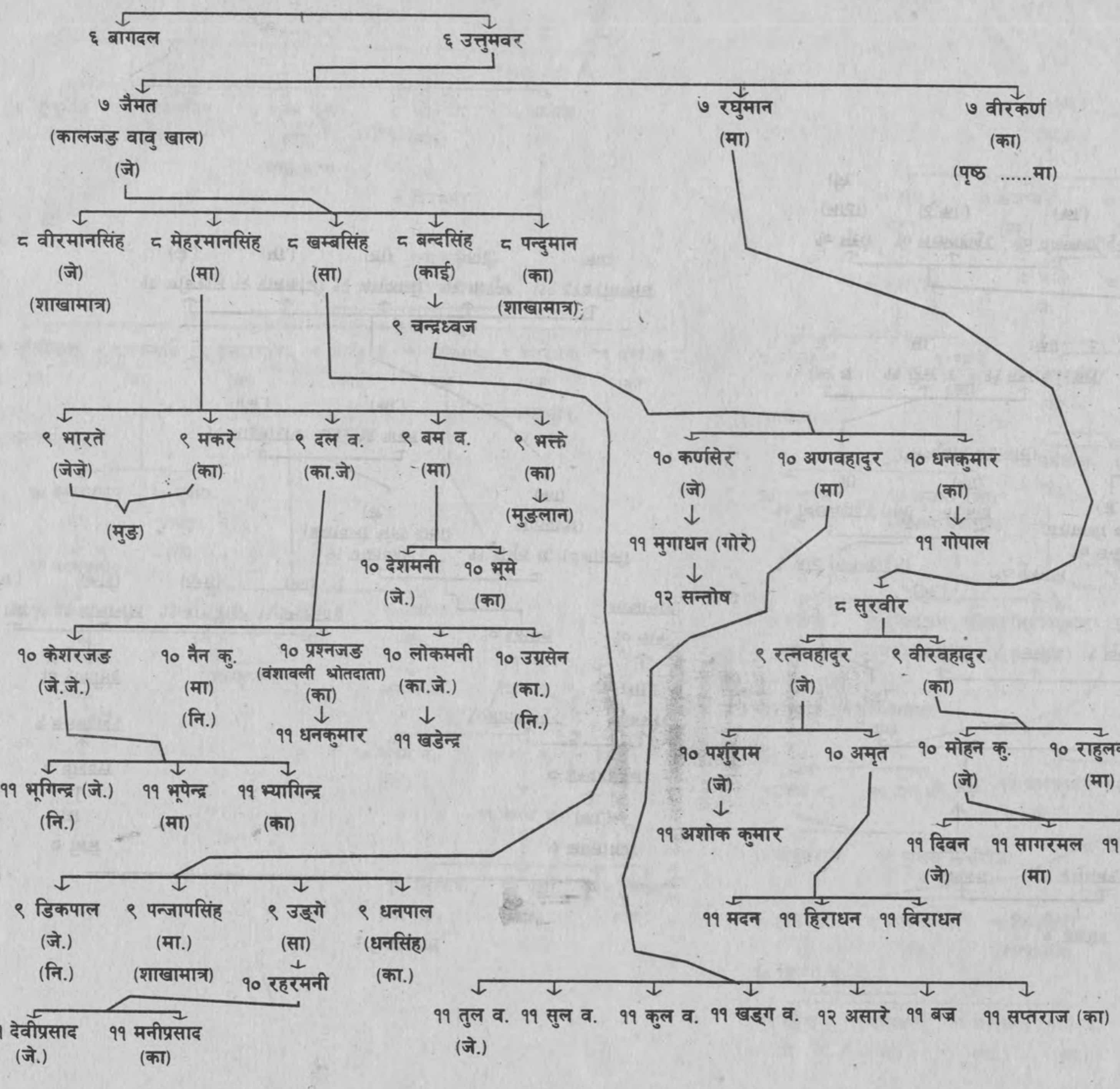
६ बागदल
६ उत्तुमवर
७ जैमत
(कालजङ वावु खाल)
(जे)
७ रघुमान
(मा)
७ वीरकर्ण
(का)
(पृष्ठ ......मा)
८ वीरमानसिंह
(जे)
(शाखामात्र)
८ मेहरमानसिंह
(मा)
८ खम्बसिंह
(सा)
८ बन्दसिंह
(काई)
९ चन्द्रध्वज
८ पन्दुमान
(का)
(शाखामात्र)
९ भारते
(जेजे)
९ मकरे
(का)
(मुड)
९ दल व.
(का.जे)
९ बम व.
(मा)
९ भक्ते
(का)
(मुडलान)
१० देशमनी
(जे.)
१० भूमे
(का)
१० केशरजङ
(जे.जे.)
१० नैन कु.
(मा)
(नि.)
१० प्रश्नजङ
(वंशावली श्रोतदाता)
(का)
११ धनकुमार
१० लोकमनी
(का.जे.)
११ खडेन्द्र
१० उग्रसेन
(का.)
(नि.)
११ भूगिन्द्र (जे.)
(नि.)
११ भूपेन्द्र
(मा)
११ भ्यागिन्द्र
(का)
९ डिकपाल
(जे.)
(नि.)
९ पन्जापसिंह
(मा.)
(शाखामात्र)
९ उड्गे
(सा)
१० रहरमनी
९ धनपाल
(धनसिंह)
(का.)
११ देवीप्रसाद
(जे.)
११ मनीप्रसाद
(का)
१० कर्णसेर
(जे)
११ मुगाधन (गोरे)
१२ सन्तोष
१० अणवहादुर
(मा)
१० धनकुमार
(का)
११ गोपाल
८ सुरवीर
९ रत्नवहादुर
(जे)
९ वीरवहादुर
(का)
१० पर्शुराम
(जे)
११ अशोक कुमार
१० अमृत
१० मोहन कु.
(जे)
१० राहुलकेशी
(मा)
११ दिवन
(जे)
११ सागरमल
(मा)
११ नरधन
(का)
११ मदन
११ हिराधन
११ विराधन
११ तुल व.
(जे.)
११ सुल व.
११ कुल व.
११ खड्ग व.
१२ असारे
११ बज्र
११ सप्तराज (का)

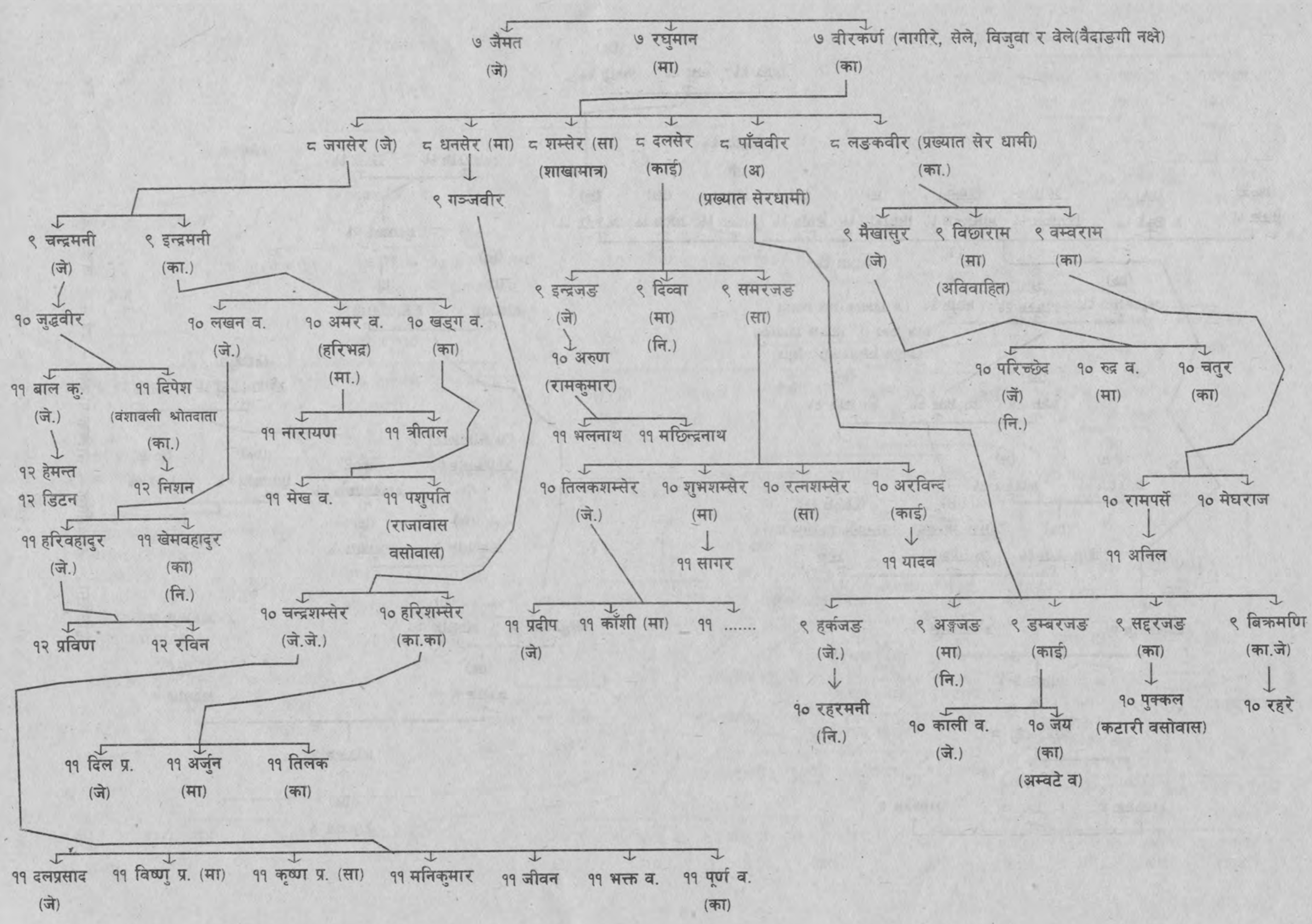

७ जैमत (जे)
७ रघुमान (मा)
७ वीरकर्ण (नागीरे, सेले, विजुवा र वेले(वैदाङगी नक्षे) (का)
८ जगसेर (जे)
८ धनसेर (मा)
८ शम्सेर (सा) (शाखामात्र)
८ दलसेर (काई)
८ पाँचवीर (अ) (प्रख्यात सेरधामी)
८ लङकवीर (प्रख्यात सेर धामी) (का.)
९ गञ्जवीर
९ चन्द्रमनी (जे)
९ इन्द्रमनी (का.)
९ इन्द्रजङ (जे)
९ दिव्वा (मा) (नि.)
९ समरजङ (सा)
९ मैखासुर (जे)
९ विछाराम (मा) (अविवाहित)
९ वम्वराम (का)
१० जुद्धवीर
१० लखन व. (जे.)
१० अमर व. (हरिभद्र) (मा.)
१० खड्ग व. (का)
१० अरुण (रामकुमार)
१० परिच्छेद (जें) (नि.)
१० रुद्र व. (मा)
१० चतुर (का)
११ बाल कु. (जे.)
११ दिपेश (वंशावली श्रोतदाता (का.)
११ नारायण
११ त्रीताल
११ भलनाथ
११ मछिन्द्रनाथ
१२ हेमन्त
१२ निशन
१२ डिटन
११ मेख व.
११ पशुपति (राजावास वसोवास)
१० तिलकशम्सेर (जे.)
१० शुभशम्सेर (मा)
१० रत्नशम्सेर (सा)
१० अरविन्द (काई)
१० रामपर्से
१० मेघराज
११ हरिवहादुर (जे.)
११ खेमवहादुर (का) (नि.)
११ सागर
११ यादव
११ अनिल
१० चन्द्रशम्सेर (जे.जे.)
१० हरिशम्सेर (का.का)
११ प्रदीप (जे)
११ काँशी (मा)
११ ......
९ हर्कजङ (जे.)
९ अङ्जङ (मा) (नि.)
९ डम्बरजङ (काई)
९ सद्दरजङ (का)
९ बिक्रमणि (का.जे)
१२ प्रविण
१२ रविन
१० रहरमनी (नि.)
१० काली व. (जे.)
१० जय (का) (अम्वटे व)
१० पुक्कल (कटारी वसोवास)
१० रहरे
११ दिल प्र. (जे)
११ अर्जुन (मा)
११ तिलक (का)
११ दलप्रसाद (जे)
११ विष्णु प्र. (मा)
११ कृष्ण प्र. (सा)
११ मनिकुमार
११ जीवन
११ भक्त व.
११ पूर्ण व. (का)

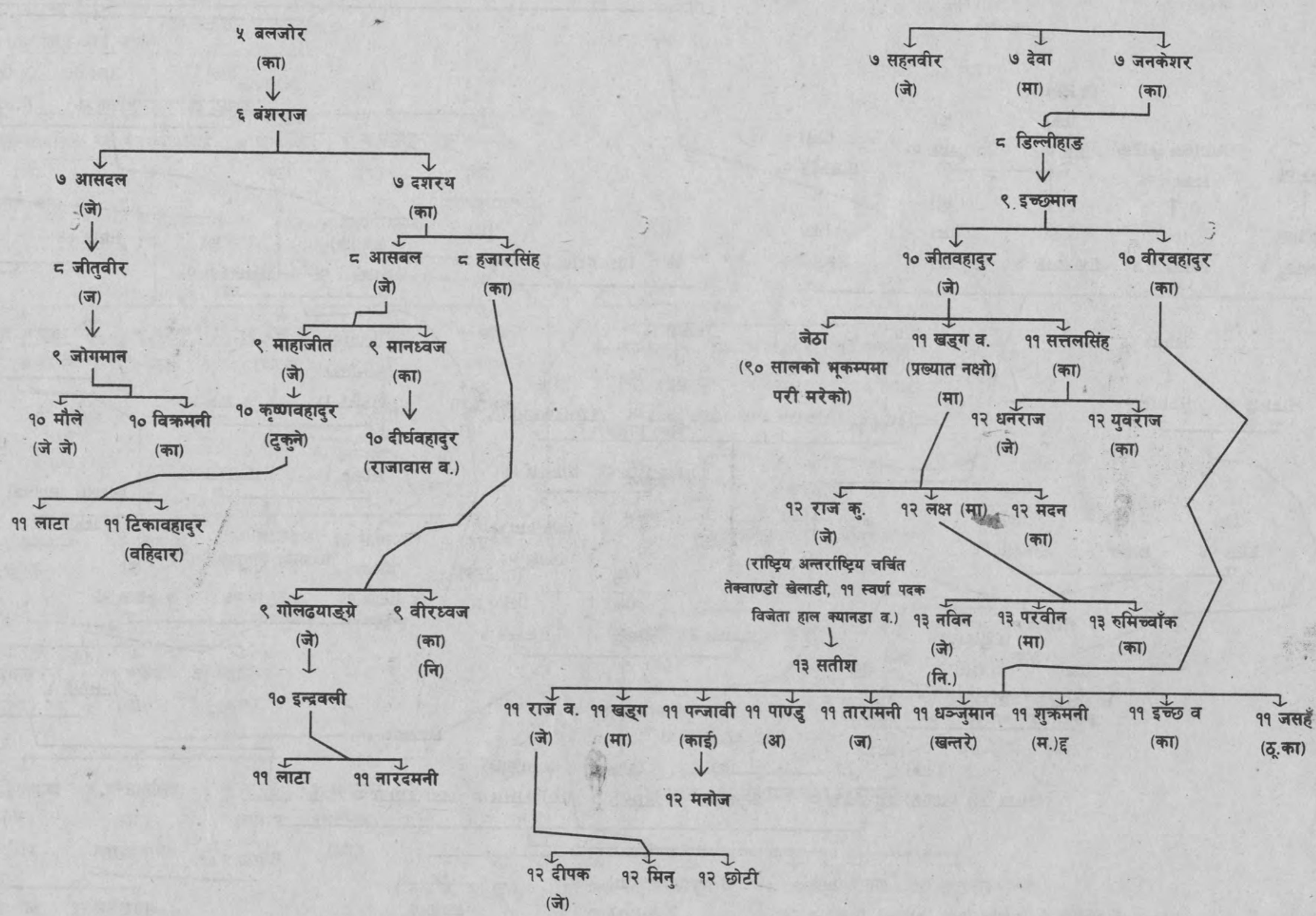

५ बलजोर
(का)
६ बंशराज
७ आसदल
(जे)
८ जीतुवीर
(ज)
९ जोगमान
१० मौले
(जे जे)
१० विक्रमनी
(का)
११ लाटा
११ टिकावहादुर
(वहिदार)
७ दशरथ
(का)
८ आसबल
(जे)
८ हजारसिंह
(का)
९ माहाजीत
(जे)
९ मानध्वज
(का)
१० कृष्णवहादुर
(टुकुने)
१० दीर्घवहादुर
(राजावास व.)
९ गोलढयाङ्ग्रे
(जे)
९ वीरध्वज
(का)
(नि)
१० इन्द्रवली
११ लाटा
११ नारदमनी
७ सहनवीर
(जे)
७ देवा
(मा)
७ जनकेशर
(का)
८ डिल्लीहाङ
९ इच्छमान
१० जीतवहादुर
(जे)
१० वीरवहादुर
(का)
जेठा
(१० सालको भूकम्पमा
परी मरेको)
११ खड्ग व.
(प्रख्यात नक्सो)
(मा)
११ सत्तलसिंह
(का)
१२ धनराज
(जे)
१२ युवराज
(का)
१२ राज कु.
(जे)
१२ लक्ष (मा)
१२ मदन
(का)
(राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय चर्चित
तेक्वाण्डो खेलाडी, ११ स्वर्ण पदक
विजेता हाल क्यानडा व.)
१३ सतीश
१३ नविन
(जे)
(नि.)
१३ परवीन
(मा)
१३ रुमिच्वाँक
(का)
११ राज व.
(जे)
११ खड्ग
(मा)
११ पन्जावी
(काई)
११ पाण्डु
(अ)
११ तारामनी
(ज)
११ धञ्जुमान
(खन्तरे)
११ शुक्रमनी
(म.)इ
११ इच्छ व
(का)
११ जसहँ
(ठू.का)
१२ मनोज
१२ दीपक
(जे)
१२ मिनु
१२ छोटी

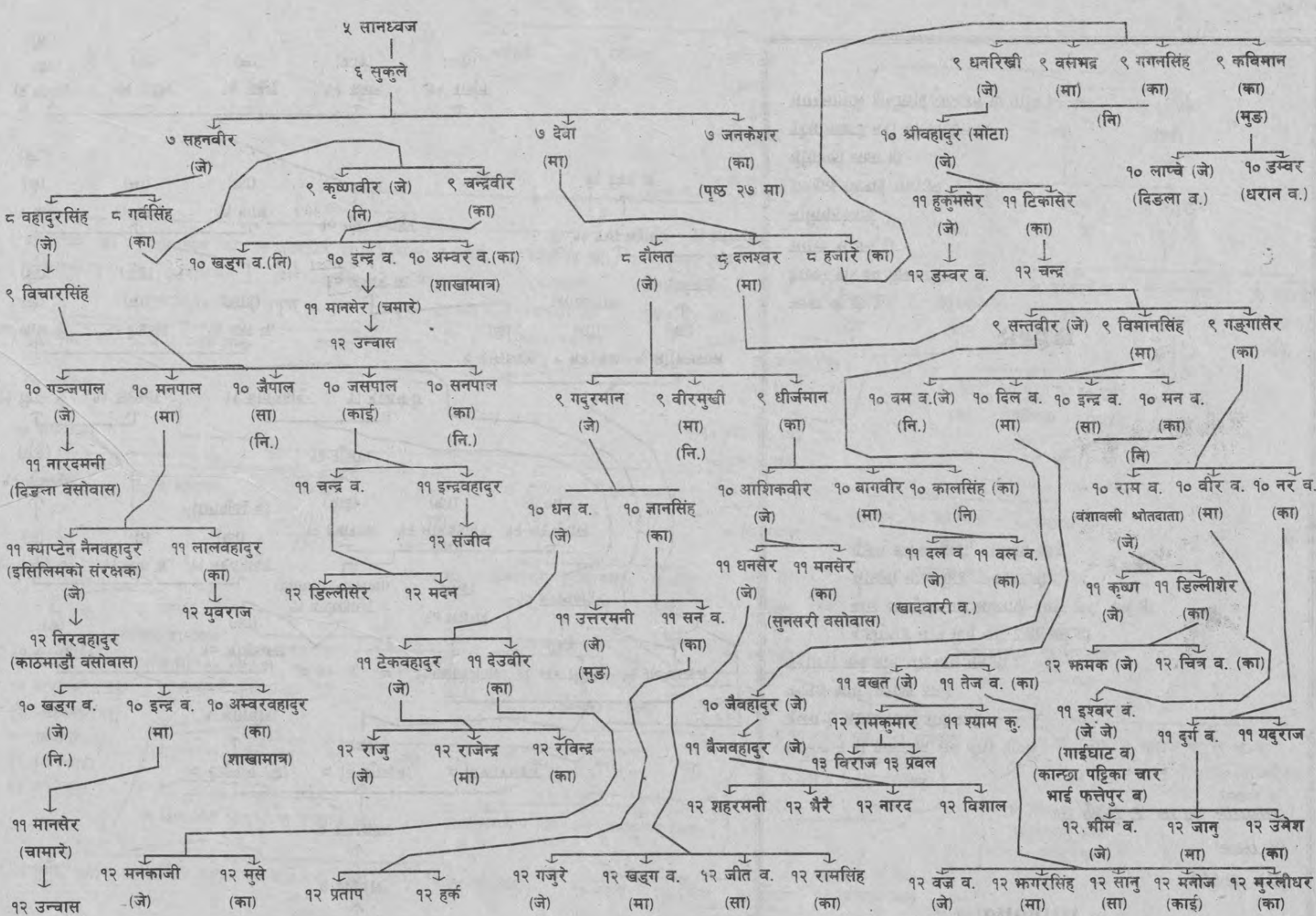
५ सानध्वज
६ सुकुले
७ सहनवीर (जे)
७ देवा (मा)
७ जनकेशर (का)
(पृष्ठ २७ मा)
८ वहादुरसिंह (जे)
८ गर्वसिंह (का)
९ कृष्णावीर (जे) (नि)
९ चन्द्रवीर (का)
१० खड्ग व.(नि)
१० इन्द्र व.
१० अम्वर व.(का)
(शाखामात्र)
११ मानसेर (चमारे)
१२ उन्वास
९ विचारसिंह
८ दौलत (जे)
८ दलश्वर (मा)
८ हजारे (का)
९ धनरिखी (जे)
९ वलभद्र (मा)
९ गगनसिंह (का)
(नि)
९ कविमान (का) (मुड)
१० श्रीवहादुर (मोटा) (जे)
१० लाप्चे (जे) (दिङला व.)
१० डम्वर (धरान व.)
११ हुकुमसेर (जे)
११ टिकासेर (का)
१२ डम्वर व.
१२ चन्द्र
९ सन्तवीर (जे)
९ विमानसिंह (मा)
९ गङ्गासेर (का)
१० गञ्जपाल (जे)
१० मनपाल (मा)
१० जैपाल (सा) (नि.)
१० जसपाल (काई)
१० सनपाल (का) (नि.)
११ नारदमनी (दिङला वसोवास)
११ चन्द्र व.
११ इन्द्रवहादुर
१२ संजीव
१२ डिल्लीसेर
१२ मदन
११ क्याप्टेन नैनवहादुर (इसिलिमको संरक्षक) (जे)
११ लालवहादुर (का)
१२ युवराज
१२ निरवहादुर (काठमाडौं वसोवास)
१० खड्ग व. (जे) (नि.)
१० इन्द्र व. (मा)
१० अम्वरवहादुर (का) (शाखामात्र)
११ मानसेर (चामारे)
१२ उन्वास
१२ मनकाजी (जे)
१२ मुसे (का)
१२ प्रताप
१२ हर्क
९ गदुरमान (जे)
९ वीरमुखी (मा) (नि.)
९ धीर्जमान (का)
१० धन व. (जे)
१० ज्ञानसिंह (का)
११ टेकवहादुर (जे)
११ देउवीर (का)
१२ राजु (जे)
१२ राजेन्द्र (मा)
१२ रविन्द्र (का)
११ उत्तरमनी (जे) (मुड)
११ सन व. (का)
१२ गजुरे (जे)
१२ खड्ग व. (मा)
१२ जीत व. (सा)
१२ रामसिंह (का)
१० आशिकवीर (जे)
१० बागवीर (मा)
१० कालसिंह (का) (नि)
११ धनसेर (जे)
११ मनसेर (का)
(सुनसरी वसोवास)
११ दल व (जे)
११ वल व. (का)
(खादवारी व.)
१० जैवहादुर (जे)
११ बैजवहादुर (जे)
१२ शहरमनी
१२ भैरै
१२ नारद
१२ विशाल
१० वम व.(जे) (नि.)
१० दिल व. (मा)
१० इन्द्र व. (सा)
१० मन व. (का)
(नि)
११ वखत (जे)
११ तेज व. (का)
१२ रामकुमार
११ श्याम कु.
१३ विराज
१३ प्रवल
१० राम व. (वंशावली श्रोतदाता) (जे)
१० वीर व. (मा)
१० नर व. (का)
११ कृष्ण (जे)
११ डिल्लीशेर (का)
१२ झमक (जे)
१२ चित्र व. (का)
११ इश्वर व. (जे जे) (गाईघाट व) (कान्छा पट्टिका चार भाई फत्तेपुर व)
११ दुर्ग व.
११ यदुराज
१२ भीम व. (जे)
१२ जानु (मा)
१२ उमेश (का)
१२ वज्र व. (जे)
१२ भगरसिंह (मा)
१२ सानु (सा)
१२ मनोज (काई)
१२ मुरलीधर (का)

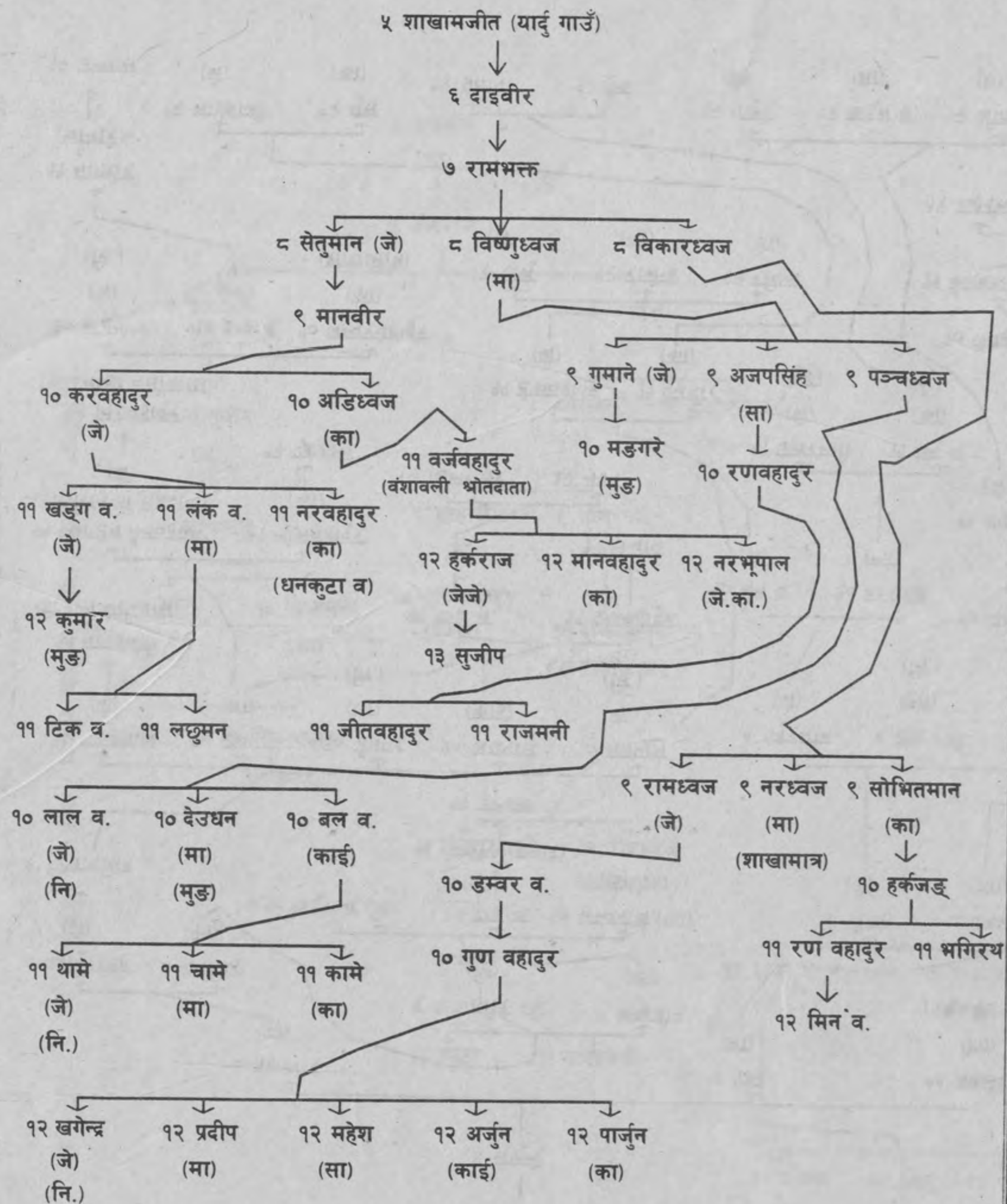

मानवता

सकिला राई
कक्षा १०
श्री पृथ्वी उ. मा.वि. बागसिला

मानिस नै हो प्रकृतिको सर्व श्रेष्ठ प्राणी
डुल्ला है संसार नगर्नु मनोमानी
गर्नैपर्छ कार्य, कर्तव्य ठानी
तेरोमेरो कुर्नै पनि, भेदभाव नमानी।
दुःखीलाई साथ दिनु यही ठूलो धर्म हो
बाँच आफ्, बचाउ सबैलाई, त्यही ठूलो कर्म हो
आफ्नो बाटो हिंड मानवता हो
नछेक सबैको बाटो, दानवता हो।

सन्देश

भाषा के हो ?
देशको परिचय दिलाउने
शसक्त साधन हो
मानिसहरुलाई !
हातहात मिलाई नचाउने
संगितको लक्ष्य हो
हरेस नखाउँ गरौं देशको उन्नति
सगरमाथाले हामीलाई उठाउने छ माथि।

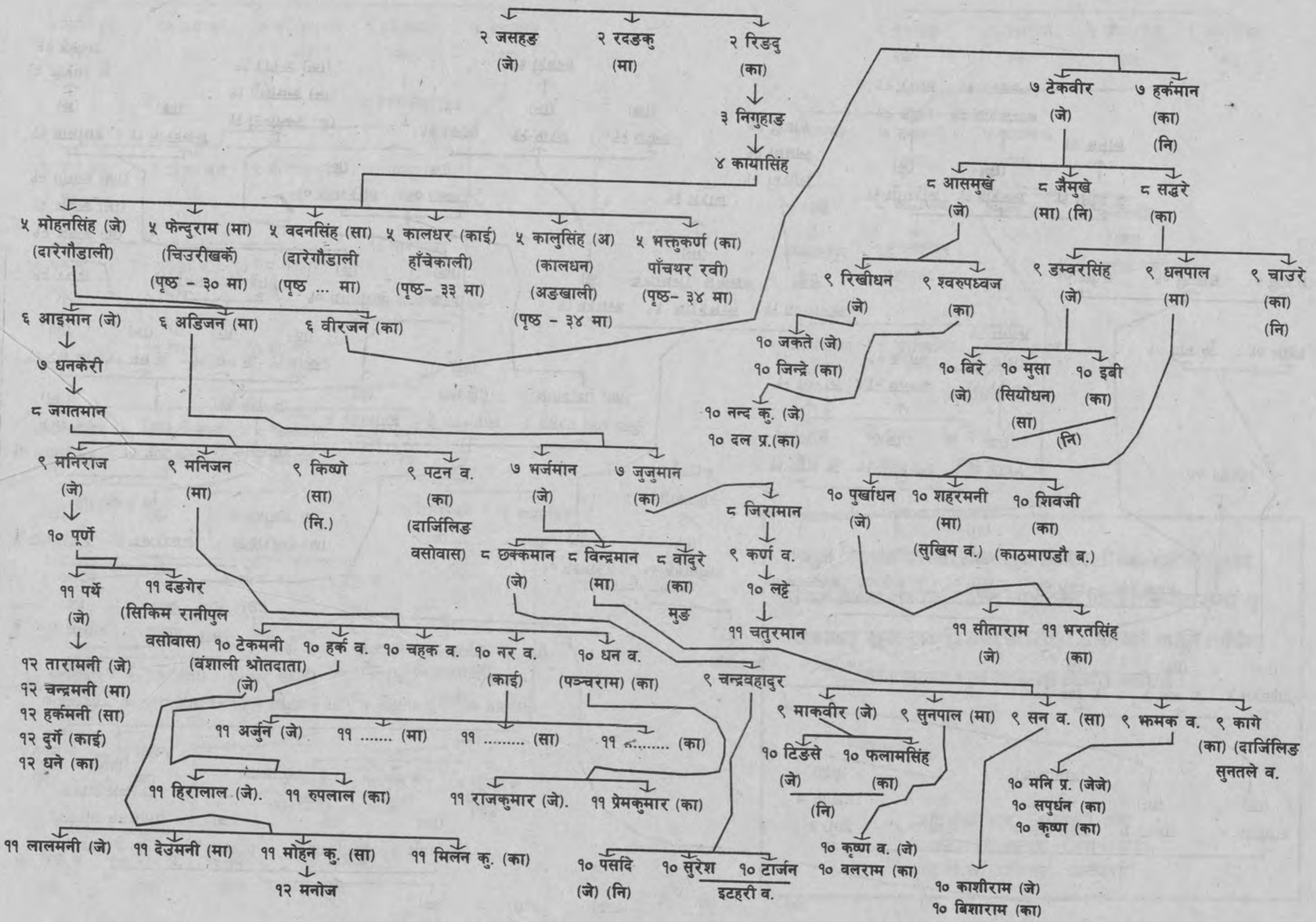
२ जसहङ (जे)
२ रदङकु (मा)
२ रिङदु (का)
३ निगुहाङ
४ कायासिंह
५ मोहनसिंह (जे) (दारेगौडाली)
५ फेन्दुराम (मा) (चिउरीखर्क) (पृष्ठ – ३० मा)
५ वदनसिंह (सा) (दारेगौडाली (पृष्ठ ... मा)
५ कालधर (काई) हाँचेकाली) (पृष्ठ– ३३ मा)
५ कालुसिंह (अ) (कालधन) (अङखाली) (पृष्ठ – ३४ मा)
५ भक्तुकर्ण (का) पाँचथर रवी) (पृष्ठ– ३४ मा)
६ आइमान (जे)
६ अडिजन (मा)
६ वीरजन (का)
७ धनकेरी
८ जगतमान
९ मनिराज (जे)
९ मनिजन (मा)
९ किष्णे (सा) (नि.)
९ पटन व. (का) (दार्जिलिङ वसोवास)
७ भर्जमान (जे)
७ जुजुमान (का)
८ जिरामान
९ कर्ण व.
१० लट्टे
११ चतुरमान
८ छक्कमान (जे)
८ विन्द्रमान (मा)
८ वाँदुरे (का) मुङ
१० पूर्ण
११ पर्थे (जे)
११ दङगेर (सिकिम रानीपुल वसोवास)
१२ तारामनी (जे)
१२ चन्द्रमनी (मा)
१२ हर्कमनी (सा)
१२ दुर्गे (काई)
१२ धने (का)
१० टेकमनी (वंशाली श्रोतदाता) (जे)
१० हर्क व.
१० चहक व.
१० नर व. (काई)
१० धन व. (पञ्चराम) (का)
११ अर्जुन (जे)
११ .... (मा)
११ .... (सा)
११ .... (का)
११ हिरालाल (जे).
११ रुपलाल (का)
११ राजकुमार (जे).
११ प्रेमकुमार (का)
११ लालमनी (जे)
११ देउमनी (मा)
११ मोहन कु. (सा)
१२ मनोज
११ मिलन कु. (का)
९ चन्द्रवहादुर
१० पसंदि (जे) (नि)
१० सुरेश
१० टार्जन
इटहरी व.
७ टेकवीर (जे)
७ हर्कमान (का) (नि)
८ आसमुखे (जे)
८ जैमुखे (मा) (नि)
८ सद्धरे (का)
९ रिखीधन (जे)
९ श्वरुपध्वज (का)
१० जकते (जे)
१० जिन्द्रे (का)
१० नन्द कु. (जे)
१० दल प्र.(का)
९ डम्वरसिंह (जे)
९ धनपाल (मा)
९ चाउरे (का) (नि)
१० विरे (जे)
१० मुसा (सियोधन) (सा)
१० इबी (का)
(नि)
१० पुर्खाधन (जे)
१० शहरमनी (मा) (सुखिम व.)
१० शिवजी (का) (काठमाण्डौ ब.)
११ सीताराम (जे)
११ भरतसिंह (का)
९ माकवीर (जे)
९ सुनपाल (मा)
९ सन व. (सा)
९ झमक व.
९ कागे (का) (दार्जिलिङ सुनतले व.
१० टिङसे (जे)
१० फलामसिंह (का)
(नि)
१० मनि प्र. (जेजे)
१० सपुर्धन (का)
१० कृष्ण (का)
१० कृष्ण व. (जे)
१० वलराम (का)
१० काशीराम (जे)
१० बिशाराम (का)

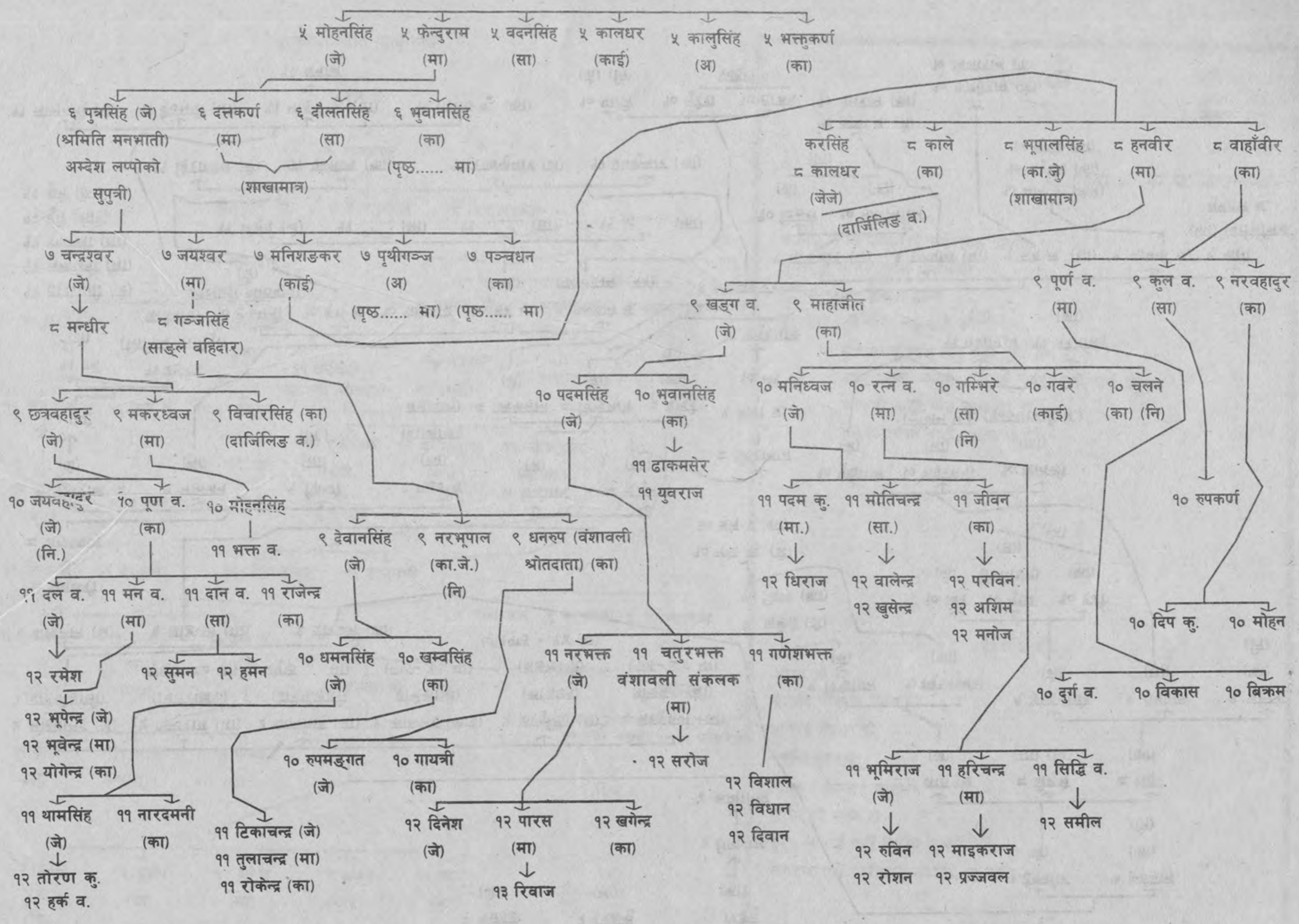
५ मोहनसिंह (जे)
५ फेन्दुराम (मा)
५ वदनसिंह (सा)
५ कालधर (काई)
५ कालुसिंह (अ)
५ भक्तुकर्ण (का)
६ पुत्रसिंह (जे) (श्रमिति मनभाती) अम्देश लप्पोको सुपुत्री)
६ दत्तकर्ण (मा)
६ दौलतसिंह (सा)
६ भुवानसिंह (का)
(शाखामात्र)
(पृष्ठ...... मा)
करसिंह
८ कालधर (जेजे)
८ काले (का)
(दार्जिलिङ व.)
८ भूपालसिंह (का.जे) (शाखामात्र)
८ हनवीर (मा)
८ वाहाँवीर (का)
७ चन्द्रश्वर (जे)
७ जयश्वर (मा)
७ मनिशङ्कर (काई)
७ पृथीगञ्ज (अ)
७ पञ्चधन (का)
(पृष्ठ...... मा)
(पृष्ठ...... मा)
८ मन्धीर
८ गञ्जसिंह (साङ्ले वहिदार)
९ खड्ग व. (जे)
९ माहाजीत (का)
९ पूर्ण व. (मा)
९ कुल व. (सा)
९ नरवहादुर (का)
९ छत्रवहादुर (जे)
९ मकरध्वज (मा)
९ विचारसिंह (का) (दार्जिलिङ व.)
१० पदमसिंह (जे)
१० भुवानसिंह (का)
११ ढाकमसेर
११ युवराज
१० मनिध्वज (जे)
१० रत्न व. (मा)
१० गम्भिरे (सा) (नि)
१० गवरे (काई)
१० चलने (का) (नि)
१० रुपकर्ण
१० पूण व. (का)
(जे) (नि.)
१० मोहनसिंह
११ भक्त व.
९ देवानसिंह (जे)
९ नरभूपाल (का.जे.) (नि)
९ धनरुप (वंशावली श्रोतदाता) (का)
११ पदम कु. (मा.)
११ मोतिचन्द्र (सा.)
११ जीवन (का)
१२ धिराज
१२ वालेन्द्र
१२ खुसेन्द्र
१२ परविन
१२ अशिम
१२ मनोज
११ दल व. (जे)
११ मन व. (मा)
११ दान व. (सा)
११ राजेन्द्र (का)
१० धमनसिंह (जे)
१० खम्वसिंह (का)
११ नरभक्त (जे)
११ चतुरभक्त वंशावली संकलक (मा)
११ गणेशभक्त (का)
१० दिप कु.
१० मोहन
१२ रमेश
१२ सुमन
१२ हमन
१२ सरोज
१० दुर्ग व.
१० विकास
१० बिक्रम
१२ भूपेन्द्र (जे)
१२ भूवेन्द्र (मा)
१२ योगेन्द्र (का)
१० रुपमङ्गत (जे)
१० गायत्री (का)
१२ विशाल
१२ विधान
१२ दिवान
११ भूमिराज (जे)
११ हरिचन्द्र (मा)
११ सिद्धि व.
११ थामसिंह (जे)
११ नारदमनी (का)
११ टिकाचन्द्र (जे)
११ तुलाचन्द्र (मा)
११ रोकेन्द्र (का)
१२ दिनेश (जे)
१२ पारस (मा)
१२ खगेन्द्र (का)
१३ रिवाज
१२ रुविन
१२ रोशन
१२ माइकराज
१२ प्रज्जवल
१२ समील
१२ तोरण कु.
१२ हर्क व.

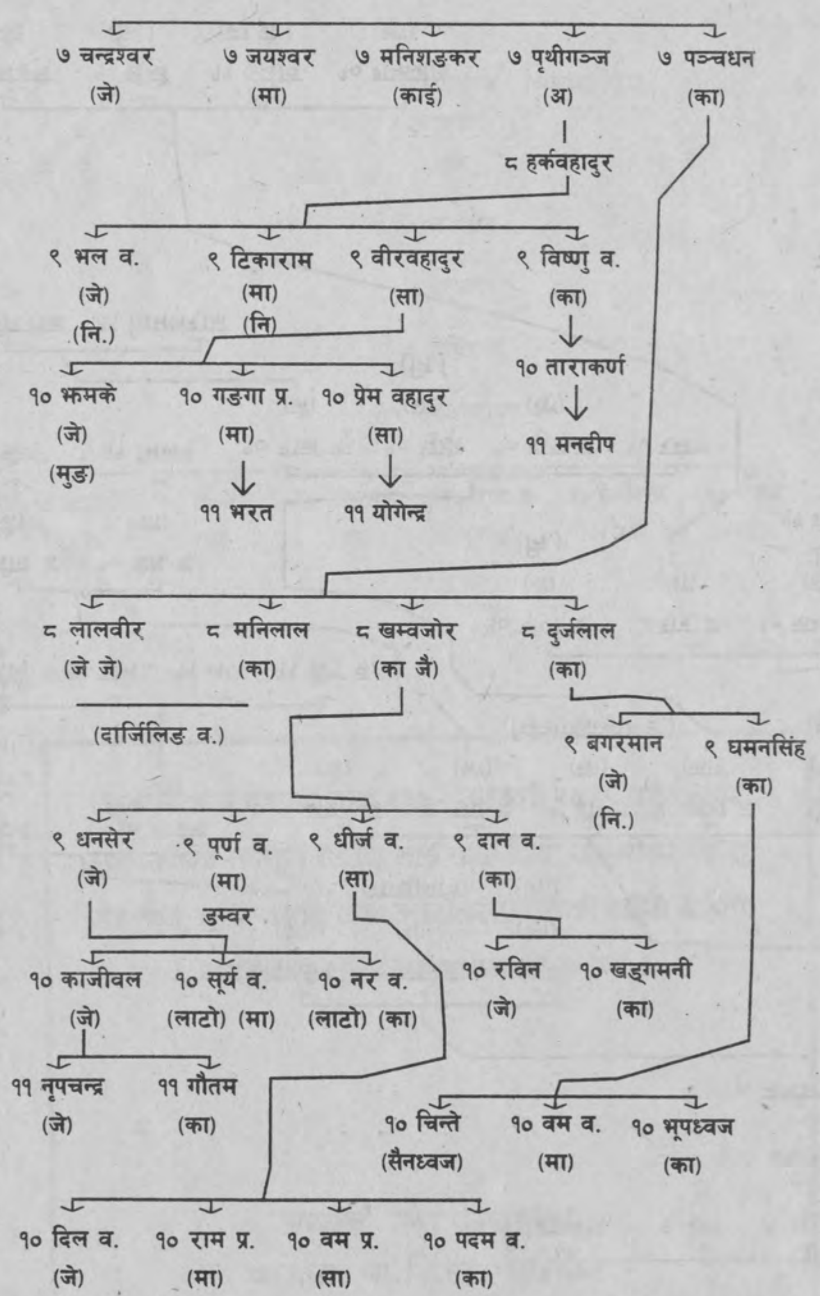

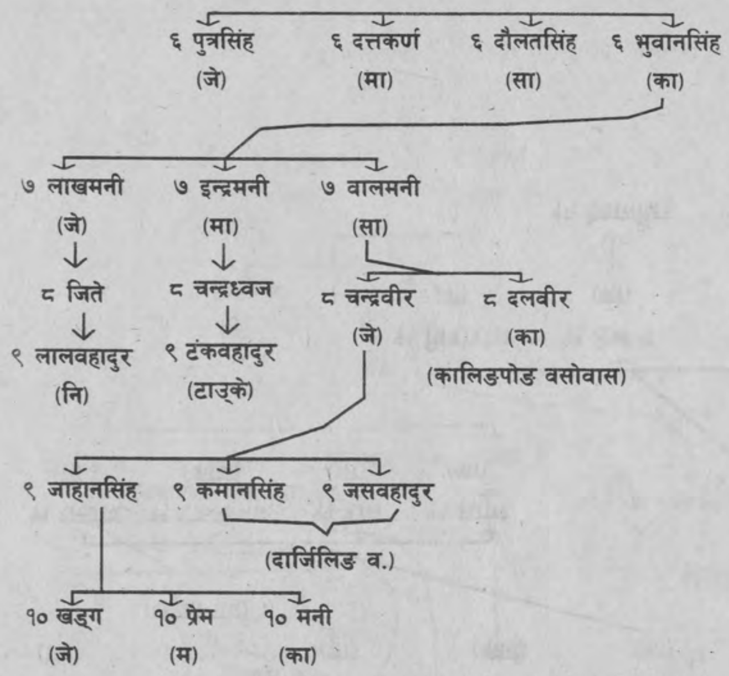

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरूमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

हरिचन्द्र राई (अध्यक्ष) तथा
बिर्खवहादुर वस्नेत (उपाध्यक्ष)
गा.वि.स. परिवार, सप्तेश्वर

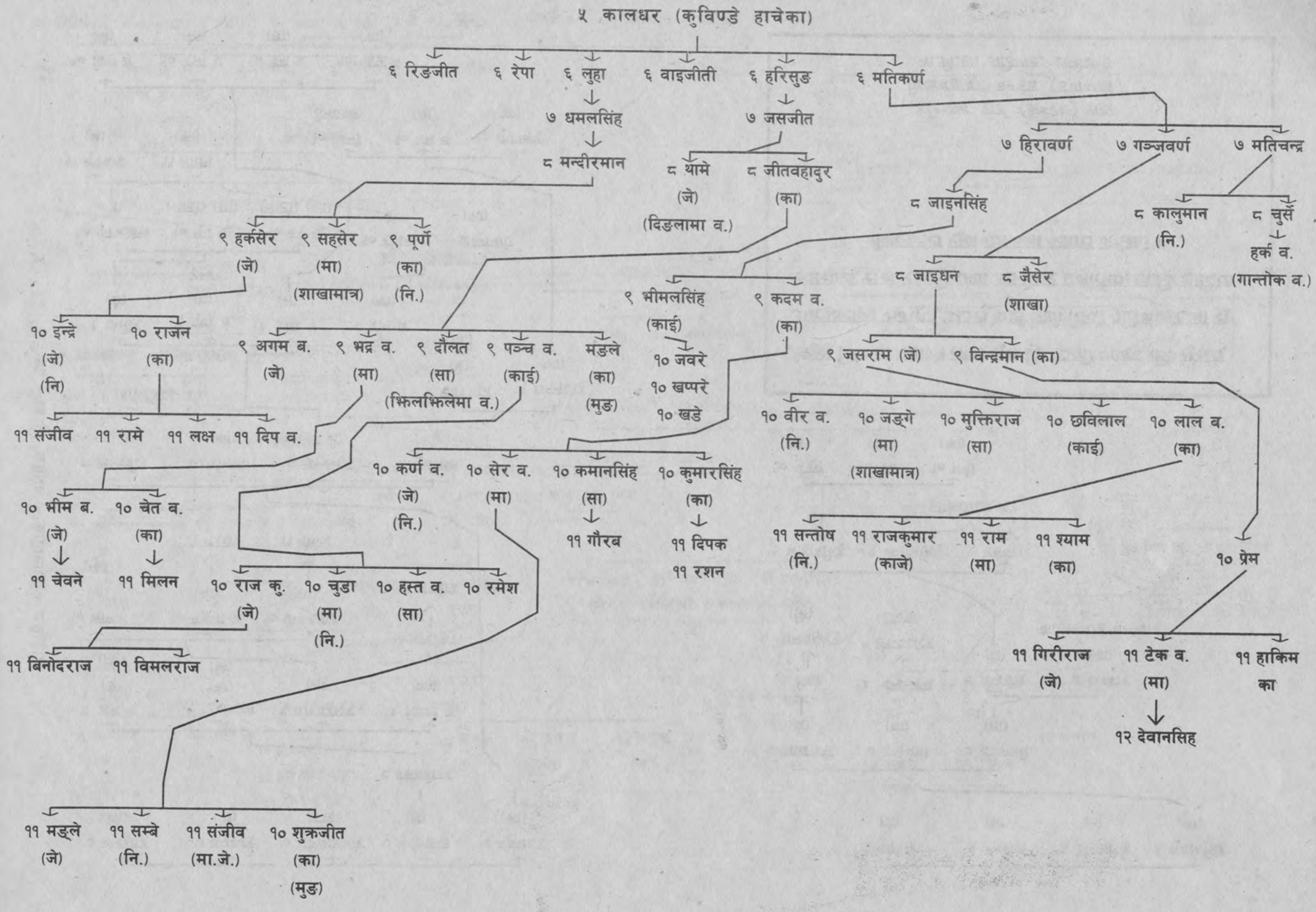
५ कालधर (कुविण्डे हाचेका)
६ रिङजीत
६ रेपा
६ लुहा
६ वाइजीती
६ हरिसुङ
६ मतिकर्ण
७ धमलसिंह
७ जसजीत
७ हिरावर्ण
७ गञ्जवर्ण
७ मतिचन्द्र
८ मन्दीरमान
८ थामे (जे) (दिङलामा व.)
८ जीतवहादुर (का)
८ जाइनसिंह
८ कालुमान (नि.)
८ चुर्से
हर्क व. (गान्तोक व.)
९ हर्कसेर (जे)
९ सहसेर (मा) (शाखामात्र)
९ पूर्ण (का) (नि.)
९ भीमलसिंह (काई)
९ कदम व. (का)
८ जाइधन
८ जैसेर (शाखा)
१० इन्द्रे (जे) (नि)
१० राजन (का)
९ अगम ब. (जे)
९ भद्र व. (मा)
९ दौलत (सा) (झिलझिलेमा व.)
९ पञ्च व. (काई)
मङले (का) (मुङ)
१० जवरे
१० खप्परे
१० खडे
९ जसराम (जे)
९ विन्द्रमान (का)
११ संजीव
११ रामे
११ लक्ष
११ दिप व.
१० वीर व. (नि.)
१० जङ्गे (मा) (शाखामात्र)
१० मुक्तिराज (सा)
१० छविलाल (काई)
१० लाल ब. (का)
१० कर्ण व. (जे) (नि.)
१० सेर व. (मा)
१० कमानसिंह (सा)
१० कुमारसिंह (का)
१० भीम ब. (जे)
१० चेत व. (का)
११ गौरब
११ दिपक
११ रशन
११ सन्तोष (नि.)
११ राजकुमार (काजे)
११ राम (मा)
११ श्याम (का)
१० प्रेम
११ चेवने
११ मिलन
१० राज कु. (जे)
१० चुडा (मा) (नि.)
१० हस्त व. (सा)
१० रमेश
११ बिनोदराज
११ विमलराज
११ गिरीराज (जे)
११ टेक व. (मा)
११ हाकिम का
१२ देवानसिह
११ मङ्ले (जे)
११ सम्बे (नि.)
११ संजीव (मा.जे.)
१० शुक्रजीत (का) (मुङ)

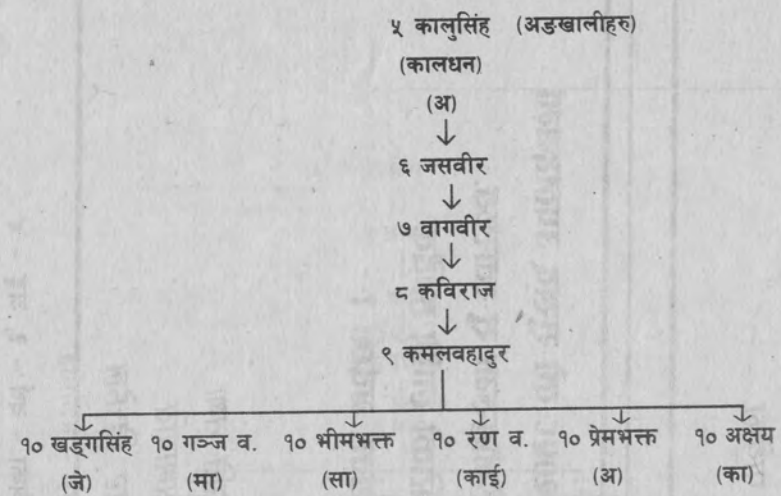

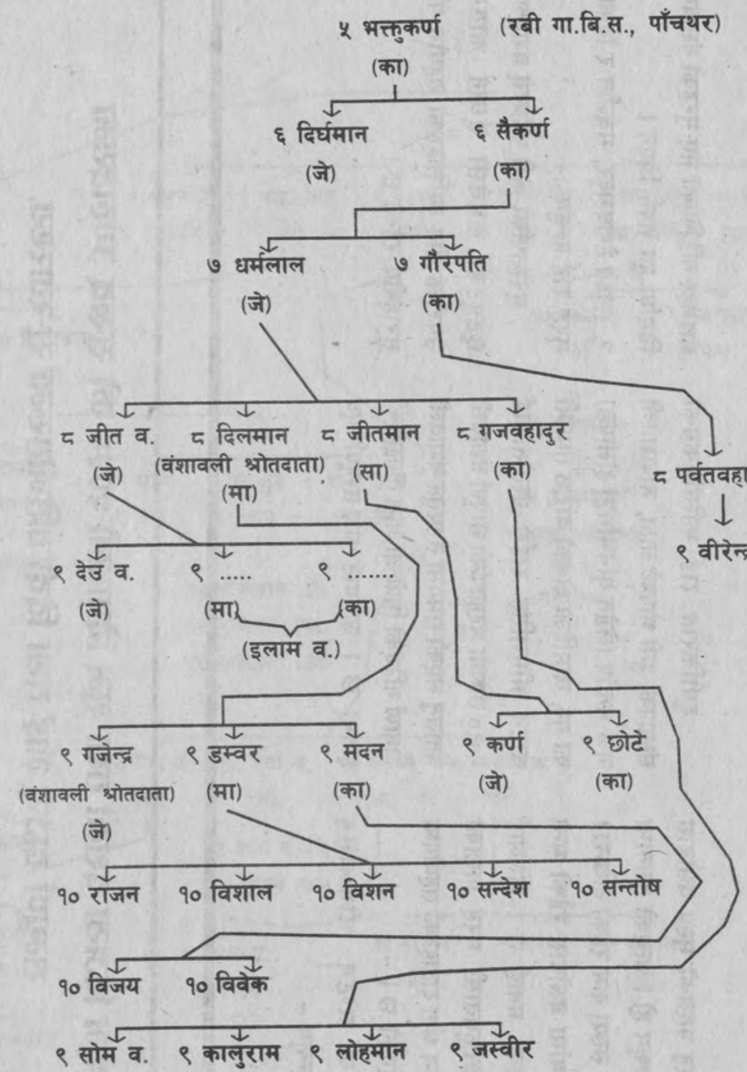

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरुमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष
जालपा गा.वि.स. परिवार

४ मुरहको वंशावली

हाल मुरह पाछाको मुख्य बसोबास बाक्सिला हल्कुम हो । सत्मको तुलनामा मुरह वंशको संख्या कम रहेको देखिन्छ। केही वंश वर्मामा बसोवास रहेको भन्ने पनि पुर्खाहरुको भनाई छ । हाललाई बाक्सिला हलकुमवासी मुरह पाछाको वंशावली निम्न श्रोत दाताहरुको सहयोगमा निर्माण गरिएको छ। -

१, स्वर्गीय लप्टन भीमलसिंह मुरह राई हल्कुम -

दुमीकिरात राई फन्सिमिकमको संस्थापक, दुमी भाषको ज्ञाता, भाषाशास्त्री जर्ज भन्द्रीय (लेडेन युनिभर्सिटी होलाण्ड) का गुरु, लामदिजा क्षेत्रको वरिष्ठ तायामी लप्टन भीमलसिंह राईले प्रस्तोतालाई २०५० सालमा मुरहतर्फको सम्पूर्ण वंशावली बताउनु भएको समयमा नै प्रस्तुत वंशावली निमार्ण गरिएको थियो जो आज तपाइहरुको हातमा छ । उहाँवाट यी सम्पूर्ण पूर्व वंशजहरु नटिपिएको भए मुरहको वंशावली निर्माण हुन सक्ने थिएन ।

२, नक्षो टेकवहादुर, सर्वजीत र विकास मुरह राई हल्कुम :-

मुरहतर्फको केही पछिल्लो वंशहरुको छुटपुटमा कमवेसी सुधार्ने कार्यमा उपरोक्त तीन व्यक्तिहरुको सहयोग पनि सराहनीय रहेको छ ।

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद् उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरुमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष
गा.वि.स. परिवार पाथेका

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद् उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरुमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

पर्शुराम कार्की सभापति तथा
वावुराम राई उपसभापति
जिल्ला वि. स. परिवार दिक्तेल

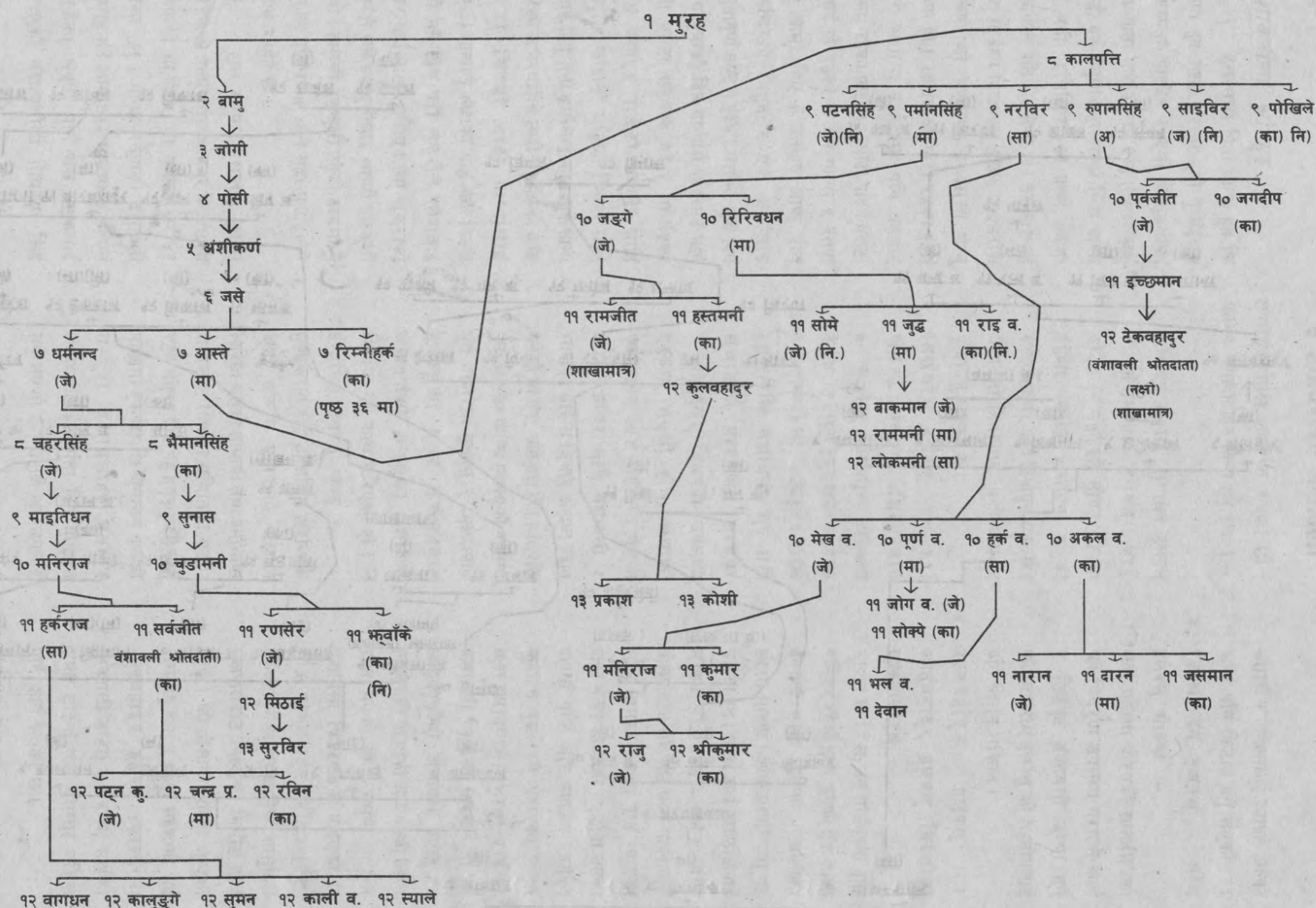

१ मुरह
२ बामु
३ जोगी
४ पोसी
५ अंशीकर्ण
६ जसे
७ धर्मनन्द (जे)
७ आस्ते (मा)
७ रिम्नीहर्क (का) (पृष्ठ ३६ मा)
८ चहरसिंह (जे)
८ भैमानसिंह (का)
९ माइतिधन
९ सुनास
१० मनिराज
१० चुडामनी
११ हर्कराज (सा)
११ सर्वजीत वंशावली श्रोतदाता) (का)
११ रणसेर (जे)
११ झ्वाँके (का) (नि)
१२ मिठाई
१३ सुरविर
१२ पट्न कु. (जे)
१२ चन्द्र प्र. (मा)
१२ रविन (का)
१२ वागधन
१२ कालुड्गे
१२ सुमन
१२ काली व.
१२ स्याले
८ कालपत्ति
९ पटनसिंह (जे)(नि)
९ पर्मानसिंह (मा)
९ नरविर (सा)
९ रुपानसिंह (अ)
९ साइविर (ज) (नि)
९ पोखिले (का) नि)
१० जङ्गे (जे)
१० रिरिवधन (मा)
१० पूर्वजीत (जे)
१० जगदीप (का)
११ इच्छमान
१२ टेकवहादुर (वंशावली श्रोतदाता) (नक्शे) (शाखामात्र)
११ रामजीत (जे) (शाखामात्र)
११ हस्तमनी (का)
१२ कुलवहादुर
११ सोमे (जे) (नि.)
११ जुद्ध (मा)
११ राइ व. (का)(नि.)
१२ बाकमान (जे)
१२ राममनी (मा)
१२ लोकमनी (सा)
१० मेख व. (जे)
१० पूर्ण व. (मा)
१० हर्क व. (सा)
१० अकल व. (का)
११ जोग व. (जे)
११ सोक्ये (का)
१३ प्रकाश
१३ कोशी
११ मनिराज (जे)
११ कुमार (का)
१२ राजु (जे)
१२ श्रीकुमार (का)
११ भल व.
११ देवान
११ नारान (जे)
११ दारन (मा)
११ जसमान (का)

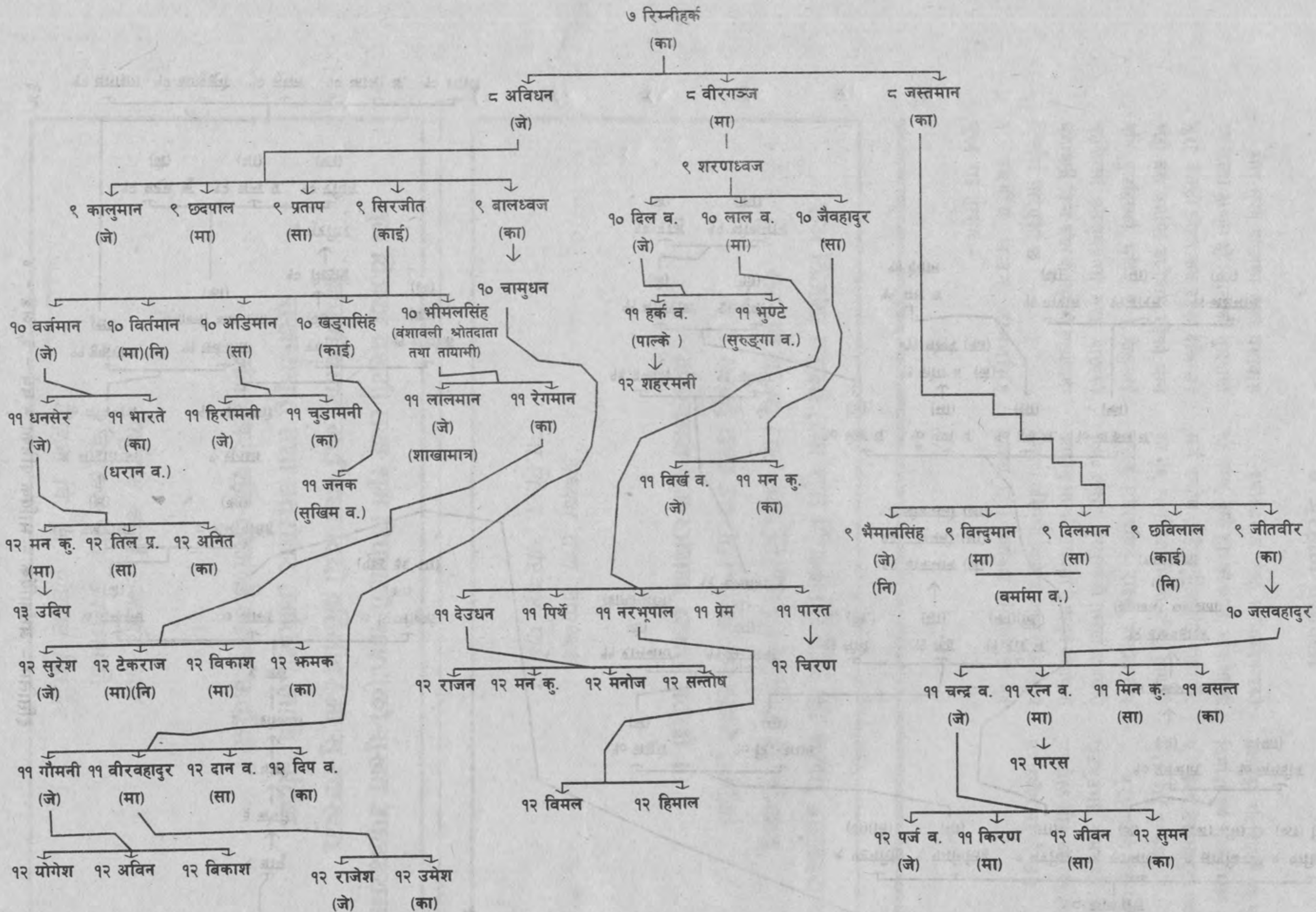
७ रिम्नीहर्क (का)
८ अविधन (जे)
८ वीरगञ्ज (मा)
८ जस्तमान (का)
९ शरणध्वज
९ कालुमान (जे)
९ छदपाल (मा)
९ प्रताप (सा)
९ सिरजीत (काई)
९ बालध्वज (का)
१० चामुधन
१० दिल ब. (जे)
१० लाल ब. (मा)
१० जैबहादुर (सा)
१० वर्जमान (जे)
१० वितेमान (मा)(नि)
१० अडिमान (सा)
१० खड्गसिंह (काई)
१० भीमलसिंह (वंशावली श्रोतदाता तथा तायामी)
११ हर्क ब. (पाल्के)
११ भुण्टे (सुरुङ्गा ब.)
१२ शहरमनी
११ धनसेर (जे)
११ भारते (का) (धरान ब.)
११ हिरामनी (जे)
११ चुडामनी (का)
११ लालमान (जे) (शाखामात्र)
११ रेगमान (का)
११ जनक (सुखिम ब.)
११ विर्ख ब. (जे)
११ मन कु. (का)
९ भैमानसिंह (जे) (नि)
९ विन्दुमान (मा)
९ दिलमान (सा)
(बर्मामा ब.)
९ छविलाल (काई) (नि)
९ जीतवीर (का)
१० जसबहादुर
१२ मन कु. (मा)
१२ तिल प्र. (सा)
१२ अनित (का)
१३ उदिप
११ देउधन
११ पिर्थे
११ नरभूपाल
११ प्रेम
११ पारत
१२ चिरण
१२ सुरेश (जे)
१२ टेकराज (मा)(नि)
१२ विकाश (मा)
१२ झमक (का)
१२ राजन
१२ मन कु.
१२ मनोज
१२ सन्तोष
११ चन्द्र ब. (जे)
११ रत्न ब. (मा)
११ मिन कु. (सा)
११ वसन्त (का)
१२ पारस
११ गौमनी (जे)
११ वीरबहादुर (मा)
१२ दान ब. (सा)
१२ दिप ब. (का)
१२ विमल
१२ हिमाल
१२ पर्ज ब. (जे)
११ किरण (मा)
१२ जीवन (सा)
१२ सुमन (का)
१२ योगेश
१२ अविन
१२ विकाश
१२ राजेश (जे)
१२ उमेश (का)

५ हलक्सुको वंशावली

बंशावलीका श्रोतहरु :

हलक्सुको पिता गान्पा हुन कि रतेपा हुन भन्ने कुरामा दुमी पुर्खाहरुमा एकरुपता पाइदैन । दुमी वंशावलीका व्याख्याता धनरुप सत्म राई (चिउरीखर्क गाउँ) का अनुसार हलक्सुको पिता गान्पा हुन भनी "इसिलिम" को प्रथम अंकमा प्रकाशित पनि भैसकेको छ। तर यसलाई लेवा गाउँका विर्खध्वज हलक्सु र देउराज वालक्पाको भनाइमा हलक्सुको वावु रतेपा हो। रावाखोला पारी रहेका स्वयं चार पाछाका पुर्खाहरुमा पनि यसवारे प्रष्टता रहेको पाइदैन। त्याँहा पाइने एउटा भनाई के रहेको छ भने गान्पा र रतेपा दुवै थामी थिए । उनीहरु आफू वीच मेलमिलाप थिएन र एक अर्कालाई शत्रुतापूर्ण दृष्टिले हेर्दथे। यस्तैमा एक दिन भूमि पूजाको दिन गान्पाले भाईलाई मार्ने भनी एउटा षडयन्त्र गरे । भार्लाङ्कको जाँड पकाएर राखेको चिण्डो चाहिं रतेपा र कोदाको जाँडको चिण्डो चाहिं मलाई दिनु भनी ढोलेलाई कान फुकेकोमा ढोलेको लापरवाहीले त्यही भार्लाङको जाँड भएको चिण्डो चांही गान्पालाई दिएछ। गान्पाले कोदाको जाँड भनी पिउदा उनी मर्ने ताल परी खुकुरीले रतेपालाई प्रहार गर्दा गान्पा छलिए। त्यो खुकुरीको प्रहारले भने इङखुलीलाई लाग्यो इङखुली ढल्यो। हालको इङखुली रहेको ठाउमा नै तत्काल पनि थियो भन्ने वुढा पुर्खाहरुको भनाई रहेको छ।

हाल गान्पाको सन्तान हलक्सु र रतेपाको सन्तान खारुवु, हजूर र वालम्पा माक्पाको गा.वि.स. मा यत्रतत्र छरीएर वसेका छन् । गान्पा रतेपाको वंशावली संकलन गर्ने काम ०५२ सालमा नै समाप्त भैसकेको भएता पनि यस पटकलाई हलक्सुको वंशावलीको विवरण लिई तपाईहरु समक्ष उपस्थित भएका छौ । यसका श्रोतदाताहरु निम्न हुनु हुन्छ । -

१, लाखधन हलक्सु, मुगाधन हलक्सु र नेत्रमणि हलक्सु राई नोरङ - उहाँहरुले नोरुङ गाउमा रहेका वलसङ् (वलायन) पट्टिको सम्पूर्ण विवरणहरु टिपाएर हलक्सुको वंशावली निर्माणामा ठूलो योगदान पुऱ्याउनु भएको छ।

२, विर्खधोज हलक्सु (वर्ष ६९) खगेन्द्र हलक्सु डिल्लीमान हलक्सु लेवा :-हलक्सुको वंशावली र किरात रिदुम हदुम समेतका ज्ञाता तथा तायामी श्री विर्खवहादुर राईले हलक्सुदेखि वंशावली शुरु गरी लेवातर्फ पारतको सम्पूर्ण सन्ततिहरुको विवरण उपलब्ध गराउनु भएको हो । लेवाका पूर्खाहरुसंग ०५४ असौजमा वेलुकी वसेर रातभर यस्तै वंशावली र भाषाको वारेमा विचार आदान प्रदान गरेको यो एक, प्रतिफल हो। त्यसपछि पुनः लेवाका खगेन्द्र हलक्सुको पहलमा पुन मणिराम हलक्सु र डिल्लीमान हलक्सुको पुनर संकलनवाट लेवातर्फको हलक्सुको वंशावली निर्माण गर्ने काम गरिएको हो।

३, दीर्घसिंह हलक्सु लुम्दु :-
दुमीकिरात राई फन्सिकिम प्रारम्भिक कार्य समिति माक्पाको अध्यक्ष किरात धर्मको तायामी तथा दुमीभाषा शब्दकोश निर्माण समितिका सदस्य रहनु भएका दीर्घसिंह हलक्सुले हलक्सु पाछामा हर्केपा पछि जुमाचन तर्फको सम्पूर्ण वंशावलीहरु वताएर वंशावलीलाई पूर्णता दिन योगदान गर्नु भएको छ। उहाले जुमाचनलाई व्याइते र टेकिपालाई ल्याइते तर्फको भनेर पनि किटान गर्नु भएको छ।

४, डिल्लीमान हलक्सु र भीम हलक्सु माक्पा :-
लेवा गाउमा पारतको सन्ततीहरुको थप विवरण उपलव्ध गराउने कार्य र छिटपुट वंशावली जम्मा गर्ने कार्यमा भीम हलक्सु को सहयोगलाई पनि विर्सन सकिन्न।

५, रत्नवहादुर हलक्सु र जीतवहादुर हलक्सु विक्सीला माक्पालीहरु :-
माक्पा गा.वि.स. का वार्डहरुमा हाल छरिएर रहेको हलक्सुहरुको एक शाखा देवाको छोरा चुसुर्प्पा (सर्वातीकी छोरा) माक्पा गाउँवाट बाक्सिला गई वसेका हुन। तसर्थ हाल त्यसठाउँलाई माक्पाली डाडा भनेर पनि वोलाइन्छ। धेरै पछि सम्म माक्पावाट भालु नामका हलक्सु राई न्वाङगी हान्न माक्पाली डाडा गएकोमा उनको देहान्त पछि जान ल्याउन छाडेको कुराहरु पुर्खाहरुले वताएका छन् । यता माक्पामा भालु राईको वंशावली, नामको फरकले हो वा जानकारीको अभावले प्राप्त हुन नसकेकाले यो वाकी अध्ययनको विषय रहन गएको छ । चुर्सुप्पा पट्टिका वंशावली विवरण जे पाइएको छ त्यो रत्नवहादुर जीतवहादुर, हर्कवहादुर हलक्सु आदिको सामुहिक छलफलवाट निस्केको निचोड हो । ०५७ । को भेलामा माक्पा लुम्दुको दीर्घसिंह हलक्सु समेत सहभागी भई रत्नवहादुर हलक्सु (वाक्सीला माक्पाली डाडा) संग दाज्यू भाईको समेत साइनो गरी वंशलाई नजिक पार्ने कार्य भएको छ।

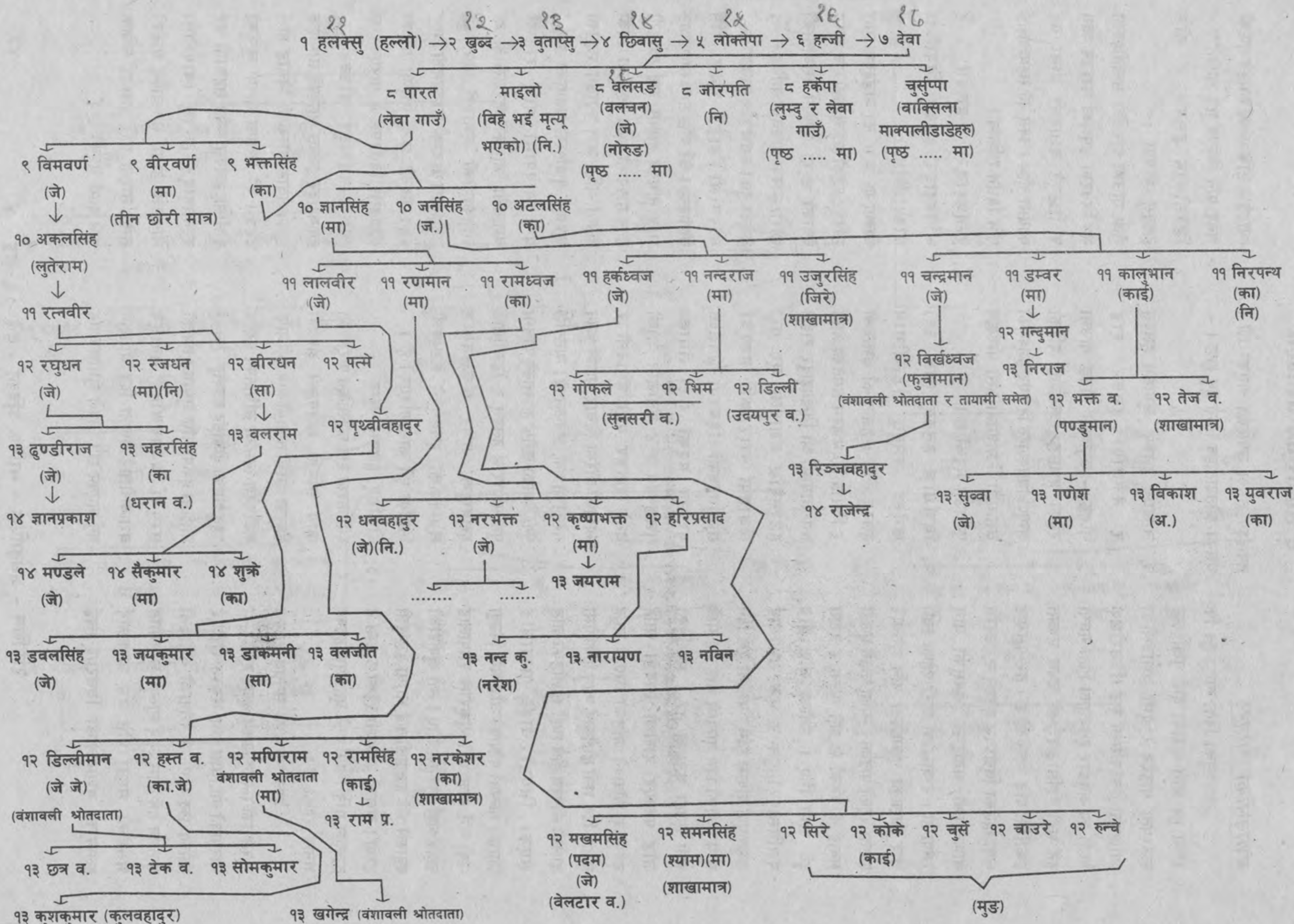

१ हलक्सु (हल्लो) →२ खुब्द →३ वुताप्सु →४ छिवासु → ५ लोक्तेपा → ६ हन्जी → ७ देवा
८ पारत (लेवा गाउँ)
माइलो (विहे भई मृत्यू भएको) (नि.)
८ वलसङ (वलचन) (जे) (नोरुङ) (पृष्ठ ..... मा)
८ जोरपति (नि)
८ हर्कपा (लुम्दु र लेवा गाउँ) (पृष्ठ ..... मा)
चुर्सुप्पा (वाक्सिला माक्पालीडाडेहरु) (पृष्ठ ..... मा)
९ विमवर्ण (जे)
९ वीरवर्ण (मा) (तीन छोरी मात्र)
९ भक्तसिंह (का)
१० ज्ञानसिंह (मा)
१० जर्नसिंह (ज.)
१० अटलसिंह (का)
१० अकलसिंह (लुतेराम)
११ रत्नवीर
११ लालवीर (जे)
११ रणमान (मा)
११ रामध्वज (का)
११ हर्कध्वज (जे)
११ नन्दराज (मा)
११ उजुरसिंह (जिरे) (शाखामात्र)
११ चन्द्रमान (जे)
११ डम्वर (मा)
११ कालुभान (काई)
११ निरपन्थ (का) (नि)
१२ गन्दुमान
१३ निराज
१२ विर्खध्वज (फुचामान) (वंशावली श्रोतदाता र तायामी समेत)
१२ भक्त व. (पण्डुमान)
१२ तेज व. (शाखामात्र)
१२ रघुधन (जे)
१२ रजधन (मा)(नि)
१२ वीरधन (सा)
१२ पत्मे
१२ पृथ्वीवहादुर
१३ वलराम
१२ गोफले
१२ भिम
१२ डिल्ली
(सुनसरी व.)
(उदयपुर व.)
१३ रिञ्जवहादुर
१४ राजेन्द्र
१३ सुब्वा (जे)
१३ गणेश (मा)
१३ विकाश (अ.)
१३ युवराज (का)
१३ ढुण्डीराज (जे)
१३ जहरसिंह (का (धरान व.)
१४ ज्ञानप्रकाश
१२ धनवहादुर (जे)(नि.)
१२ नरभक्त (जे)
१२ कृष्णभक्त (मा)
१२ हरिप्रसाद
१३ जयराम
१४ मण्डले (जे)
१४ सैकुमार (मा)
१४ शुक्रे (का)
१३ डवलसिंह (जे)
१३ जयकुमार (मा)
१३ डाकमनी (सा)
१३ वलजीत (का)
१३ नन्द कु. (नरेश)
१३ नारायण
१३ नविन
१२ डिल्लीमान (जे जे) (वंशावली श्रोतदाता)
१२ हस्त व. (का.जे)
१२ मणिराम वंशावली श्रोतदाता (मा)
१२ रामसिंह (काई)
१३ राम प्र.
१२ नरकेशर (का) (शाखामात्र)
१२ मखमसिंह (पदम) (जे) (वेलटार व.)
१२ समनसिंह (श्याम)(मा) (शाखामात्र)
१२ सिरे
१२ कोके (काई)
१२ चुर्से
१२ चाउरे
१२ रुन्चे
(मुङ)
१३ छत्र व.
१३ टेक व.
१३ सोमकुमार
१३ कुशकुमार (कुलवहादुर)
१३ खगेन्द्र (वंशावली श्रोतदाता)

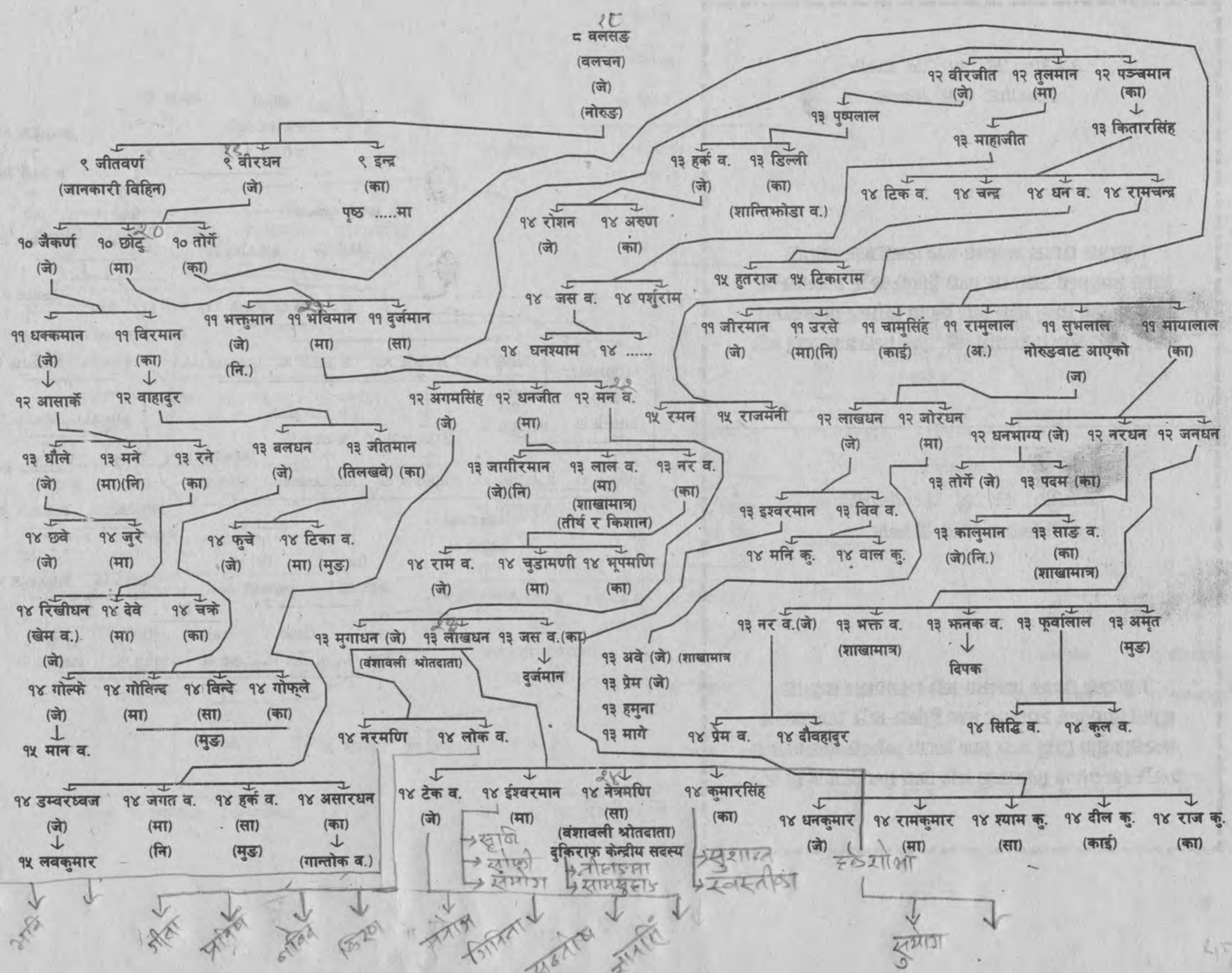
८ वलसङ
(वलचन)
(जे)
(नोरुङ)
९ जीतवर्ण (जानकारी विहिन)
९ वीरधन (जे)
९ इन्द्र (का)
पृष्ठ .....मा
१० जैकर्ण (जे)
१० छोटु (मा)
१० तोर्गे (का)
११ धक्कमान (जे)
११ विरमान (का)
११ भक्तुमान (जे) (नि.)
११ भविमान (मा)
११ दुर्जमान (सा)
१२ आसार्के
१२ वाहादुर
१३ धौले (जे)
१३ मने (मा)(नि)
१३ रने (का)
१३ बलधन (जे)
१३ जीतमान (तिलखवे) (का)
१४ छवे (जे)
१४ जुरे (मा)
१४ फुवे (जे)
१४ टिका व. (मा) (मुङ)
१४ रिखीधन (खेम व.) (जे)
१४ देवे (मा)
१४ चक्रे (का)
१४ गोल्फे (जे)
१४ गोविन्द (मा)
१४ विन्दे (सा)
१४ गोफ्ले (का)
(मुङ)
१५ मान व.
१४ उम्वरध्वज (जे)
१४ जगत व. (मा) (नि)
१४ हर्क व. (सा) (मुङ)
१४ असारधन (का)
१५ लवकुमार
(गान्तोक व.)
१४ रोशन (जे)
१४ अरुण (का)
१४ जस व.
१४ पर्शुराम
१४ घनश्याम
१४ ......
१२ अगमसिंह (जे)
१२ धनजीत (मा)
१२ मन व.
१३ जागीरमान (जे)(नि)
१३ लाल व. (मा) (शाखामात्र) (तीर्थ र किशान)
१३ नर व. (का)
१४ राम व. (जे)
१४ चुडामणी (मा)
१४ भूपमणि (का)
१३ मुगाधन (जे)
१३ लाखधन (वंशावली श्रोतदाता)
१३ जस व.(का)
दुर्जमान
१४ नरमणि
१४ लोक व.
१४ टेक व. (जे)
१४ ईश्वरमान (मा)
१४ नेत्रमणि (सा) (वंशावली श्रोतदाता) दुकिराफ केन्द्रीय सदस्य
१४ कुमारसिंह (का)
१३ हर्क व. (जे)
१३ डिल्ली (का)
(शान्तिभोडा व.)
१३ पुष्पलाल
१२ वीरजीत (जे)
१२ तुलमान (मा)
१२ पञ्चमान (का)
१३ माहाजीत
१३ कितारसिंह
१४ टिक व.
१४ चन्द्र
१४ धन व.
१४ रामचन्द्र
१५ हुतराज
१५ टिकाराम
११ जीरमान (जे)
११ उरसे (मा)(नि)
११ चामुसिंह (काई)
११ रामुलाल (अ.)
११ सुभलाल नोरुङवाट आएको (ज)
११ मायालाल (का)
१५ रमन
१५ राजमनी
१२ लाखधन (जे)
१२ जोरधन (मा)
१२ धनभाग्य (जे)
१२ नरधन
१२ जनधन
१३ तोर्गे (जे)
१३ पदम (का)
१३ इश्वरमान
१३ विव व.
१४ मनि कु.
१४ वाल कु.
१३ कालुमान (जे)(नि.)
१३ साङ व. (का) (शाखामात्र)
१३ अवे (जे) (शाखामात्र
१३ प्रेम (जे)
१३ हमुना
१३ मागे
१३ नर व.(जे)
१३ भक्त व. (शाखामात्र)
१३ झनक व.
दिपक
१३ फूर्वालाल
१३ अमृत (मुङ)
१४ प्रेम व.
१४ दौवहादुर
१४ सिद्धि व.
१४ कुल व.
१४ धनकुमार (जे)
१४ रामकुमार (मा)
१४ श्याम कु. (सा)
१४ दील कु. (काई)
१४ राज कु. (का)

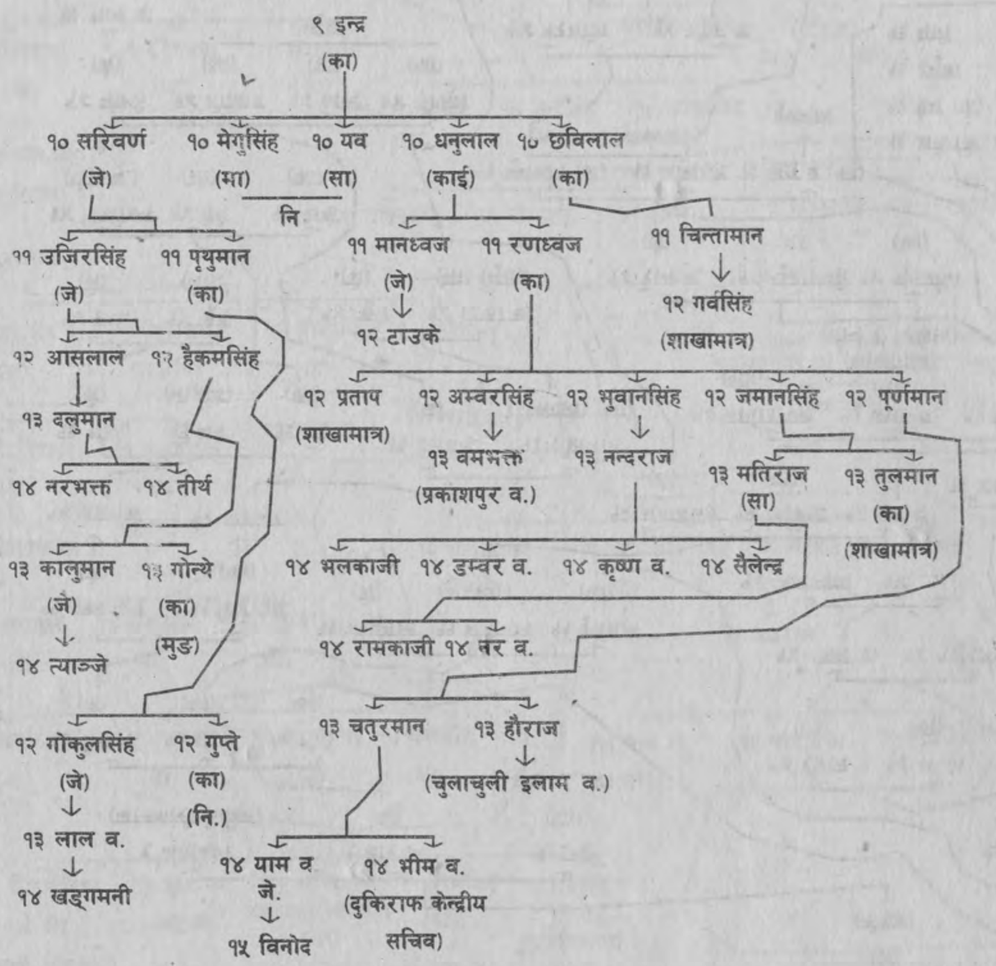

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरुमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष
वास्पानी गा. वि. स. परिवार

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरुमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष
माक्पा गा. वि. स. परिवार

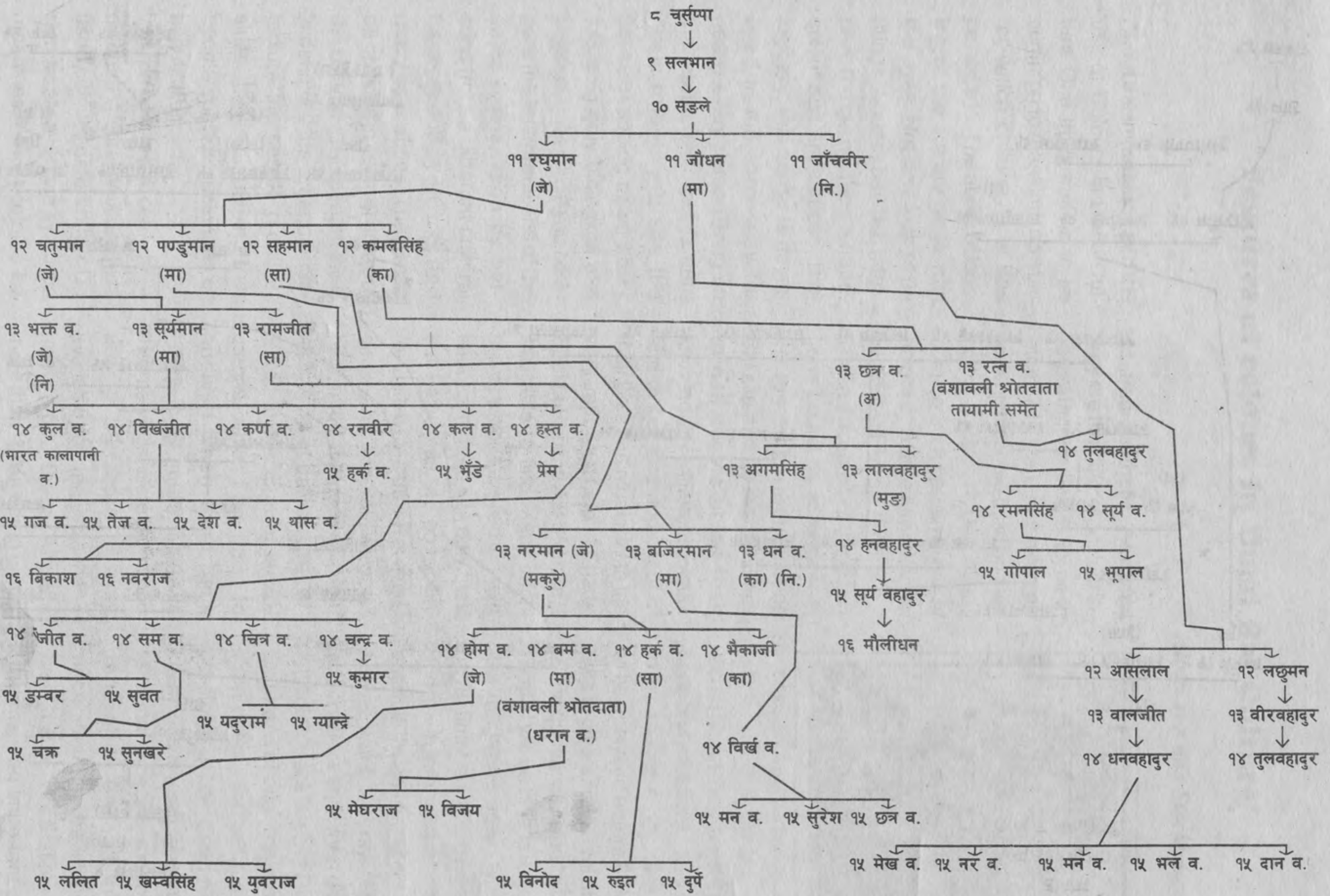
८ चुर्सुप्पा
९ सलभान
१० सड्ले
११ रघुमान (जे)
११ जौधन (मा)
११ जाँचवीर (नि.)
१२ चतुमान (जे)
१२ पण्डुमान (मा)
१२ सहमान (सा)
१२ कमलसिंह (का)
१३ भक्त व. (जे) (नि)
१३ सूर्यमान (मा)
१३ रामजीत (सा)
१३ छत्र व. (अ)
१३ रत्न व. (वंशावली श्रोतदाता तायामी समेत
१४ कुल व. (भारत कालापानी व.)
१४ विर्खजीत
१४ कर्ण व.
१४ रनवीर
१४ कल व.
१४ हस्त व.
१५ हर्क व.
१५ भुँडे
प्रेम
१३ अगमसिंह
१३ लालवहादुर (मुङ)
१४ तुलवहादुर
१४ रमनसिंह
१४ सूर्य व.
१५ गज व.
१५ तेज व.
१५ देश व.
१५ थास व.
१३ नरमान (जे) (मकुरे)
१३ बजिरमान (मा)
१३ धन व. (का) (नि.)
१४ हनवहादुर
१५ सूर्य वहादुर
१६ मौलीधन
१५ गोपाल
१५ भूपाल
१६ बिकाश
१६ नवराज
१४ जीत व.
१४ सम व.
१४ चित्र व.
१४ चन्द्र व.
१५ कुमार
१४ होम व. (जे)
१४ बम व. (मा) (वंशावली श्रोतदाता) (धरान व.)
१४ हर्क व. (सा)
१४ भैकाजी (का)
१२ आसलाल
१२ लछुमन
१३ वालजीत
१३ वीरवहादुर
१४ धनवहादुर
१४ तुलवहादुर
१५ डम्बर
१५ सुवत
१५ यदुराम
१५ ग्यान्द्रे
१५ चक्र
१५ सुनखरे
१४ विर्ख व.
१५ मेघराज
१५ विजय
१५ मन व.
१५ सुरेश
१५ छत्र व.
१५ मेख व.
१५ नर व.
१५ मन व.
१५ भल व.
१५ दान व.
१५ ललित
१५ खम्वसिंह
१५ युवराज
१५ विनोद
१५ रइत
१५ दुर्प

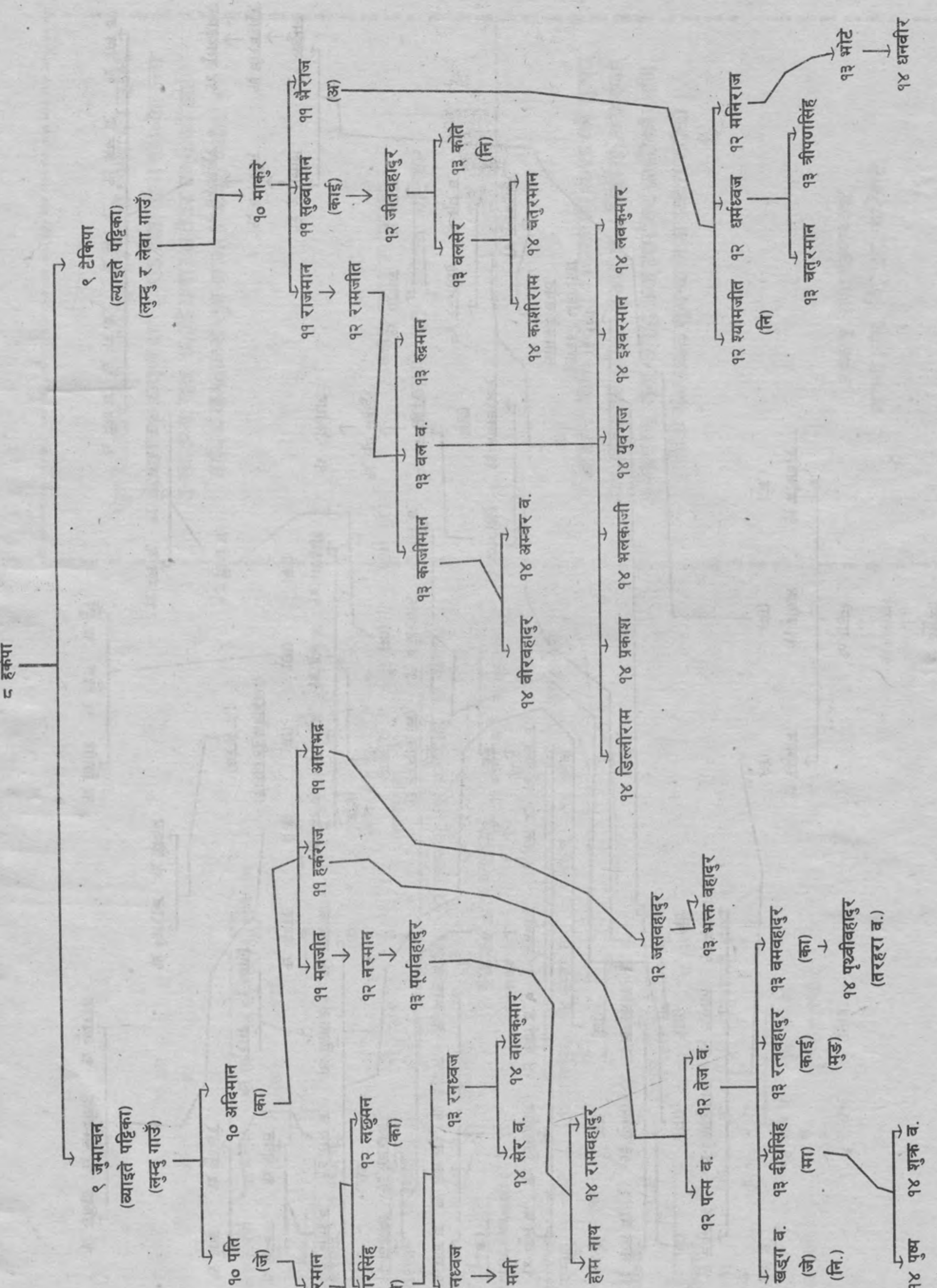

८ हर्कपा
९ जुमाचन
(ल्याइते पट्टिका)
(लुम्दु गाउँ)
९ टेकिपा
(ल्याइते पट्टिका)
(लुम्दु र लेवा गाउँ)
१० पति
(जे)
१० अदिमान
(का)
१० माकुरे
११ जोरमान
११ मनजीत
११ हर्कराज
११ आसभद्र
११ राजमान
११ सुब्बामान
(काई)
११ भैराज
(अ)
१२ चमारसिंह
(जे)
१२ लछुमन
(का)
१२ नरमान
१२ रामजीत
१२ जीतबहादुर
१२ असबहादुर
१२ पल्ल ब.
१२ तेज ब.
१२ श्यामजीत
(नि)
१२ धर्मध्वज
१२ मनिराज
१३ मानध्वज
१३ रनध्वज
१३ पूर्णबहादुर
१३ काजीमान
१३ बल ब.
१३ रुद्रमान
१३ बलसेर
१३ कोते
(नि)
१३ भक्त बहादुर
१३ खड्ग ब.
(जे)
(नि.)
१३ दीर्घसिंह
(मा)
१३ रत्नबहादुर
(काई)
(मुछ)
१३ बमबहादुर
(का)
१३ चतुरमान
१३ श्रीपणसिंह
१३ भोटे
१४ मनी
१४ सेर ब.
१४ बालकुमार
१४ होम नाथ
१४ रामबहादुर
१४ वीरबहादुर
१४ अम्बर ब.
१४ डिल्लीराम
१४ प्रकाश
१४ भलकाजी
१४ युवराज
१४ इश्वरमान
१४ लवकुमार
१४ काशीराम
१४ चतुरमान
१४ पृथ्वीबहादुर
(तरहरा ब.)
१४ पुष्प
१४ शुक्र ब.
१४ धनवीर

" Features of colours in Dumi Rai Culture"

Alban von ada Stockhausen *

Ethnologist : Anban Van Stock Hausen

About the importance and the use of Colours in Dumi Culture One thing seems to be common to mankind, no matter which culture he or she belong's to. The ability of looking at the surroundings with the eyes. Not only look at he things around, but also interpret them, by their shape, colour and appearance. Biologically, this sense is developed in the same way for nearly every person living on this earth. This fact is definitely true, if you see the sense of seeing as an ability following only biological and physical rules. But if you compare the Interpretations of the same things, seen by persons from a different cultural background, you will find many differences. These can be obvious in several areas of the culture. An important thing is definitely the art and architecture the people produce, since that is something that people consider aesthetic or beautiful.

Why do people that come from different cultural backgrounds used colours differently ? Do colours always have symbolic meanings ? Must colours be known from nature to be considered aesthetic ? In what way are the different colour interpretations linked to each other ? Is there any rules after which people build up their colour system ? Do colours coming from certain areas of nature or culture turn up again in different areas ?

These are some of the questions I want try to answer in my research. I went around Baksila and its surroundings to ask people about their knowledge of different colours and to see and document of their lives and rituals. With the very important help of Chatur Bhakta Rai and Ajit Sharma, I was able to find many informants which supplied me with important data. Not only that, but I also had the possibility to visit two Dumi-Rai weddings and several "wizards" performed different ceremonies. A lot of datas were collected in the form of photographs, which I am going to analyse when I am back home in Germany. Many of the interviews were taped and are therefore only available for analysis when I have typed them. Already more than two hundred pages of written data have been collected about the different persons and situations I was able to experience. All this data has to be analysed before I will be able to give a statement about all the questions listed before. I hope I will be able to write for this magazine again when I have finished the research and give information about possible things I found out. For now, I want to only report about where and when different colours are used in Dumi-Culture. This can only be a short description without the possibility of being complete. I think this is useful, because I saw that especially the young generation doesn't know much about the traditions of their Culture. For that reason I think it is an important task to educate them about their

* *Ethnologist & Research fellow of Zuirich University, Switzerland.*

traditions and about the wonderful diversity of Dumi-Culture. Culture and Traditions are something that is lost in many parts of the world, and that will be disappearing more and more as time goes on. Even here, where one might think, that some-thing has been preserved, that came from the people and is for the people. Why is all this knowledge about life, about religion, about nature and about family, disappearing so easily ? It took thousands of years to gather that knowledge, but it only takes a few duration to forget about it again. It is our responsibility to keep practising out traditions, to teach them to our children and to remember that they have been established because they worked for us. Today's world is trying to change itself too much. And every society, that was chaged too much at some point comes back to its roots. But then, most of the traiditions and the culture that build up a society have already disappeared. That's the reason, why we have to keep what we have today, because it might be gone tomorrow.

During my research I, found out, that in Dumi culture, Colours appear at important points throughout the life of every person. The first appearance of an important colour is at birth. A child that is born is wrapped into white cloth. When a child gets 5 or 6 years old, the next important colour stage of his life begins. A boy gets a set of clothes, trousers and a shirt, both in white. He also gets the traditional waistcoat, mostly made out of black or dark coloured fabric. The white doesn't have to be bright clear white, it can also be the colour of cotton or a light blue. Basically any light colour is possible. A girl gets another set of clothes, too. The colour of this is red or different red tones (pink). The set of clothes consists of a blouse (chola), the fariya which tightened around the waist by the patuka, a long scarf used to hold the fariya like a belt. The patuka should be of white colour. Other colours are frequently used, but mostly they are very bright ones. Another thing they get is a head-scarf. The next importat set of colourded clothes both men and women will get when getting marriage During the wedding ceremony the men wears only white clothes. He wears white trousers and a white shirt tightened around his waist with a white patuka. On his head is a white turban, often tightened around his topi. The bride traditionally wears red clothes during the marriage ceremony. Both bride and bridegroom use white tika when getting marriage.

Dirga Bahadur Dumi Rai
A local resource person

When a person dies, he or she is covered with a white cloth. The persons mourning for her or him are not allowed to wear white clothes until there was a Obituary-Ceremony performed for the person that died. Obviously the white colour plays a very important role in the life of a Dumi-Man. Red is mostly reserved for the female Dumi-Rai.

White also appears in the clothing and the rituals performed by the wizards. Al-

though he is not fully dressed in white, it seems to colour most of his clothing. White is often seen as a colour that purifies.

Black on the other hand is mostly reserved for things that have to do with the ancestors. It's also a very important colour in the appearance of a wizard.

Other important colours are green and yellow which are often used as a colour for the chains; married, women must wear until the death of their husband. There are many more uses of these colours, especially in ceremonies performed by a wizard, but explaining them all would go beyond this article. I will document them all in my research. One point where colours are normally used in the same way by all Dumi-Rai is in the architecture of their houses. The reason to use them here, seems to be of a more practical nature, rather than in religion. Most of the houses are coloured in the colour that is given by the material used or in colours taken from nature. The brown and white tones on the outside are due to brown or white earth that was used as a colour. It's a cheap and easy method. Of course the colour were not picked by chance, white for example, which is used to paint the inside of houses also reflects more light than other colours and therefore brightens up the rooms it is used in.

As a first result of my research I must say, that colours are normally used for practical reasons in Dumi culture. The availability of different materials played an important role in the development of symbolism in Dumi culture. Nonetheless, many colours still have different meanings and values for the people. But the basic structure of colour choice was offered and taken from nature. The reliable Partner and friend of the Dumi Culture. This practical approach due to availability nearly rules out decorative and aesthetic aspects. With only a few exceptions, like for example the use of the decorative symbol of the **Purni flower** at he entrance to a Dumi-House.

There is still a lot to learn about the Dumi culture and its use of colours. I hope to find out more on the data, I have kept on the tapes. And I also hope that I will be able to present to you the results of this research. There is still a lot of work to be done and a lot of questions to be asked. But not only I shall ask these Questions, also you should ask yourself about the importantce of your culture. Nothing will be lost, that is valued today and kept by practising it or at least documenting it. This is something that can be done best by doing it yourself or by supporting people that do it.

One wish and question I have to the reader of this magazine. If there are any important things you know or you want to have included in a study about Dumi colours, please let me know it. You can either write direct to the address below or give the information to Chatur Bhakta Rai of the Dumi Kirat Rai Funsikim Baksila (Organisation) or to Ajit Sharma, English teacher and principal to the Baksila English Boarding School. They can pass the information on to me. Thank you very much for your help.

Address for more informations concerning the use of colours in the Dumi culture :

Alban von Stockhausen
Eduard-Hillerstrasse 22
D-73630 Remshalen
Germany

or per e-mail if possible :
albangmx.de

माष्टर : धनरूप दुमी सत्म राई

मानिस विभिन्न कर्मद्वारा चिनिन्छन् । तर असल कर्मद्वारा चिनिएको मानिस महान हुन्छन् । त्यस्तै असल कर्मले महान बनीसकेका एक आदरणीय किरात पुर्खाको नाम हो मास्टर धनरुप दुमी सत्म राई । असल कर्म गर्नलाई ठाउं पनि पर्नु पर्छ भन्ने कुरा त्यति उपयुक्त तर्क जस्तो लाग्दैन । किनकि संसारका महत्वपूर्ण दर्शनहरु गरीबी, अभाव र अत्यन्त कठिनाईहरुको माझवाट जन्मेको पाइन्छ । यसरी हेर्दा महलका दर्शनले होइन झुपडीका चित्कारहरुले समाजलाई आमुल परीवर्तन गर्न खोजेको छ । शहरका शोख र ज्ञानले होइन गाउंका भोक र त्राणले आदिम मूल्य, मान्यता र परम्परालाई आजतक भर्थेग गरी रहेको छ । यहां यस्तै खोटाङ जिल्लाको उत्तरमा पर्ने विकाशको दृष्टिवाट कुना परेको गाउं चिउरीखर्कमा जन्मेर समाजलाई विभिन्न पक्षवाट रुपान्तरण गर्न अनवरत प्रयत्न गरी रहने, धेरैले मौलिक संस्कृति र परम्परालाई विर्सीसक्ता पनि आफू इमान्दारीता र जिम्मेवारीका साथ त्यसलाई विनाश हुनवाट वचाउन जोडदार रुपमा लागीरहने पूर्खाको व्यक्तित्वलाई यस पटकको अङ्कमा सगौरव प्रस्तुत गर्ने जमर्को गरेका छौं ।

याहां धेरैलाई लाग्न सक्छ, वि. पी. र मनमोहनको तुलनामा यी व्यक्ति केही होइनन । सूवथा र लोकेन्द्रको अगाडि पनि यी केही होइनन् । यो सोच्नु कुनै अस्वभाविक पनि होइन । तर आज हामीले वुझ्नु पर्ने जडौं कुरो के हो भने धनरुप राई जस्तो निस्वार्थ समाजसेवी, सवैको मास्टर (शिक्षक), किरात रिदुम हदुमको तायामी र संरक्षकको भूमिका निर्वाह गर्नसक्ने यो नेपाली समाजमा त्यस्ता व्यक्तित्वहरु धेरै जन्मिन सके राष्ट्र उत्थान हुनमा धेरै समय लाग्ने छैन ।तसर्थ यस्ता ज्ञान र शीपहरुको पूर्ण अनुयायी वन्न नसके पनि कमसेकम उहांको व्यक्तित्व परीचय प्रकाशित गर्न पाउनु हाम्रो लागि सौभाग्य भएको छ ।

मानिसहरु धेरै धन कमाउनेलाई भाग्यमानी ठान्छन । यो कतिसम्म सत्य हो त्यो आफ्नो ठाउंमा होला । तर धन नभए पनि नाम र कामका भाग्यमानी धनरुप राईको जन्म वि.स. १९८६ साल श्रावण १ गते पिता गन्जसिंह राई र माता लाखशोभा राईको साधारण परिवारमा भएको थियो । उसवेला निम्ने वेलाको वत्ति उज्यालो भनेजस्तो राणा शाशनको जगजगी थियो । पढने लेख्ने सुविधा थिएन । तर यी व्यक्तित्वले परिवारवाटै बाहखरी शुरु गरे । पिता अमाल (द्वारेको कार्यालय) को वहिदार भई लेखापढी गर्ने काममा रहेको हुंदा पिताको छत्रछायामा उहाको शिक्षा आरम्भ भई पन्द्र सोह्रको उमेरमा पितालाई वही, तमसुकमा समेत सधाउन सक्ने भए । विद्यालयगत शिक्षाको अभाव भएको उसवेलामा यति योग्यता राख्नु कम आंक्न नसकिने मात्र होइनकि त्यो शिक्षा आज पचपन्न वर्षपछि पनि कहिले दरखास्तको रुपमा, कहिले मुचुल्का, कहिले मिलापत्र त कहिले तमसुकको रुपमा ग्रामिण समाजले सेवा पाइरहेको छ । कसैले प्राप्त गरेको निजी ज्ञानले यति विघ्न दीर्घकालीन रुपमा समाजलाई निशुल्क सेवा पुगी रहनु सांच्चै भन्ने हो भने यस्ता व्यक्तित्व समाजमा यदाकदा मात्र देख्न पाइन्छ । मा धनरुप राईको यस्तो विलक्षण प्रतिभाको कारण उहांको आसपासको समाजले टाढाको कोही लेखकनीय महङगो शुल्क लिने पण्डितको शरण लिन परेको छैन ।

प्राणीले वैंश आएपछि एकपटक घर परिवार छाड्ने रहरमा उ भौतारिन्छ । यसको अपवाद धनरुप राई पनि रहनु भएन । दोश्रो विश्वयुद्धको नरसंहारवाट हातखुट्टा गुमाएर फर्केका दाज्यूभाईहरुको वास्तविक स्वरुप देखेर पनि त्यसको कुनै प्रवाह नगरी २००४ सालमा वास्पानी गाउंको जर्खरे राई नामको गल्ला मार्फत भारतको कुण्ड्राघाटमा भर्ति भई वृटिशको ओपनिवेशिक राज्य मलाया पुगे । वृटिश सैनिकको रुपमा भर्ति भई मलाया पुग्ने त्यो पहिलो टुकडी थियो भनी उहां भन्नु हुन्छ । तत्काल मलायावासीहरु विकाशको अवस्थावाट निकै पछाडी थिए । भौतिक विकाश भएको थिएन । तसर्थ उहां भन्नु हुन्छ – "हामीले मलायाको नाग्रीसेनविलन परोई क्याम्पमा एघार महिनासम्म तालीम गर्दा त्यस क्याम्पको परेड खेल्ने ग्राउण्ड हामी रिक्रुटले नै खनेका थियौं ।" उसवेला रिक्रुट तालीम आजको भन्दा कठिन थियो । जीवनमा कहिले घाम कहिले छायाकासाथ खोटाङका भोटुमनी राई, लिम्वुवानका आइतवहादुर र तेजवहादुर लिम्वु जस्ता वस्तातहरुको मातहतमा रही दिनको १३ परेड पुरा गर्दै रिक्रुट तालीम समाप्त गरेपछि कसम खाई फस्ट सेवेन जि आर मा उहांको पल्टन कायम भयो । उक्त जि आर को फस्ट सेक्सनमा रहेर काम गर्दा क्याप्टेन जे वी क्रसको अधीनमा रही आई एन टी (म्याप रिडिङ सम्वन्धी) को संपूर्ण कार्यहरु सिक्ने मौका पाउनु भयो । उसवेला संगै हातेमालो गरेको क्रस साहेव लगभग ५२ वर्षपछि ०५७ चैत्र ५ गते वृटिश बेलफेयर अफिस दिक्तेलमा भेट हुंदा त्यस अवस्थाको संपूर्ण जीवन

कहानीहरुको स्मरण गर्ने मौका प्राप्त भएकोमा खुसी व्यक्त गर्नु हुन्छ।

लाहुरे हुनको अर्थ संभावित लडाईको लागि तडपिनु हो भन्ने कुरा जगजाहेरै छ। मा धनरुप राई पनि रिक्रुटे जीवन समाप्ती पछि तुरुन्त साडे ६ वर्षसम्म मलायाको युद्धमा होमिनु पर्‍यो। दक्षिण एशियाको संक्षिप्त इतिहासहरु वताउँदै उहां भन्नुहुन्छ – "तत्काल मलाया एघार राज्य मिलि वनेको एक सङघ थियो जाहांकरीव २३ लाख मलायान, ६ लाख इण्डियन र २४ लाख जनता चीनीयाहरु थिए। एक भाषा एक धर्म र एक राष्ट्रको नारा चीनीयाहरुको थियो। यही युद्धवाट सिङगापुर अलग भई एक स्वतन्त्र राज्य कायम भयो।" उतिखेर साम्यवादीहरुले पनि दक्षिण एशियामा प्रभाव जमाउने कोशिष गरिरहेका थिए। उहांको पल्टन मलायाको दुरुन्तीपुसमा रहंदा चीनीया "नेता माओत्सेतुङ वार्ताको लागि मलाया आएका थिए। सेनामा केही पक्ष माओलाई मार्नु पर्छ भन्ने रहेकोमा बृटिश सेना मेजर डोनाल्डले नेता मार्नु हुन्न कदर गर्नु पर्छ, किन भने हजारौंले भुकेको भन्दा एक नेताले बोलेको कुराले विश्वलाई शान्ति प्राप्त हुन सक्छ" भनी संभाएको कुरालाई आफूले शिक्षाको रुपमा लिएको वताउनु हुन्छ।

पचेट गन एल एम जी गन, कार्विन, मिसिन, गन, थ्रि इन्च र टु इन्च मटर, टु पाउण्डर, सिस पाउण्डर, पच्चिस पाउण्डर जस्ता युद्धकारी हतियारहरु चलाउन जान्ने मा. धनरुप राई युद्धकालिन जीवनको दुःख सुख वारे वताउंदै भन्नु हुन्छ – "रिक्रुट तालीम सिद्धिने वित्रिकै मलायाको घाम नछिर्ने जङगलमा पसेको केही समयपछि सवै साथीहरु सेतो हुन थाले, खुट्टाको मौजामा असाध्य जुम्रा पर्थ्यो, मोजा खुटटामा नै विल्थ्यो, भिजेको लुगा फेर्न नपाई आङैमा सुक्थो, ठूलोखालको रातो कमीलाले टोक्ता निकै पिडा हुन्थ्यो, कहिलेकाही जङगलमा डर लाग्दो अजिङगर भेटिन्थ्यो, केही साथीहरु खजुराले टोकेर मृत्यू पनि भयो।" त्यस्तै केही सुखका क्षणहरु वारे वताउंदै भन्नुहुन्छ "जङलमा बदेलको शिकार गर्नु, जङगली केरा काटेर खानु, नरीवलको दाना काटेर रस खानु मजा आउंथ्यो। यताका नानीहरु नरीवलको कोया खान पाउंदा रमाउछन, हामी त डल्लै दानालाई भकुण्डो हान्दै हिडथयौं।"

तर उहाँमा सुखका दिनहरु पल्टने जविनमा कमै रहैको वताउनु हुन्छ। किनकी जङलको लामो बसाई र हिडाई पाँच पाण्डवको १२ वर्षको वनवास र १२ वर्षको गुप्तवास सरह थियो। यसै परिप्रेक्ष्यमा दक्षिणपूर्व एशियामा लडाईको केही सुलह भएपछि उहांको पल्टन वनवास र गुप्तवासवाट वाहिर आयो। हिजो र आजको पल्टने जीवनको तुलना गर्दै धनरुप राई भन्नु हुन्छ – "आजकलको लाहुरेहरुलाई स्वर्ग छ, हामीलाईत रिक्रुटमा पनि दुःख थियो र अभ्र रिक्रुट त मान्छे नै होइन भन्थे। फेरी रिक्रुटवाट मुक्त भयो लडाईमा गईहाल्नु पर्ने, आजकल पनि त्यस्तै अशान्ति र कष्ट भए कोही पनि भर्ति हुन जांदैनथे।"

भोग्ने र खेप्नेलाईलाई नै धेरै कुरा थाहा हुन्छ। त्यो भोगाई र खेपाई पनि खाल-खालको हुन्छ। तसर्थ पल्टनीयाहरुको भोगाई र अनुभव यो देशको लागि वरदानशिद्ध भएको छ भन्दा अतिसयोक्ती नहोला। हामीले गौरवकासाथ भन्नु पर्छ – "२००७ सालमा भू पू पल्टनीयाहरु नउठेको भए क्रान्ति सफल हुने नै थिएन। आज धेरै यस्ता भू.पू.हरु गाउंघरमा समाज सुधारको कार्यका व्यस्त रहेको पाइन्छ। विदेशमा सिकेका, देखेका भोगेका कुराहरु स्वदेशमा लागु गर्न खोज्नु पल्टनीयाहरुको विशेषता नै वनिसकेको छ। तसर्थ प्राय कुनै पनि पल्टनीयाहरु त्यस्तो अनुत्प्रेरक र अनुत्पादक रहेनन जो गाउंमा आएर चुपचाप वसुन। उनिहरु कहि न कहि कतै न कतै सामाजिक, धार्मिक सुधारको क्षेत्रमा लगनशील रहेको पाइन्छ। मा धनरुप राईपनि यसका अपवाद रहेनन्। यसै सन्दर्भमा उहा २०११ सालमा गाउँ फर्केपछि याहांका इष्टमित्र दरदाज्यूभाईसंग एकै लहरमा हिडनु चाहानु भयो। दैनिक मिर्गको छालामा वसेर गीताको वाचन गर्नु नित्य कर्म वन्यो। महाभारतको घटनाहरु विवेचना गर्नमा उहाँ पण्डितसंग पौठेजोरी गर्न सक्नु हुन्छ। किरात रिदुम हदुम त भन्न आफ्नै भैगो।

मुलुकमा पंचायती व्यवस्थाको प्रारम्भ भएपछि गाउँघर वरपर स्कूलको थालनी धमाधम हनु थाल्यो। आफ्नो गाउंघर पनि शिक्षाको उज्यालोवाट कोही टाढा रहन नपरोस भनी सर्वप्रथम २०१८ सालमा हालको थर्पुडांडा नि मा वि (उतिखेर प्रा.वि) दारेगौडामा उहां संस्थापक प्रधान अध्यापकको रुपमा रहेर वरपिपलको छहारीमा पढाउन थाल्नु भयो। तत्कालीन सेरोफेरोमा शिक्षकहरु – श्री दलवहादुर राई (दशकते) दलवहादुर वस्नेत (दारेगौंडा, कुलवहादुर राई (चिउरीखर्क), मध्ये उहां अग्रज र क्रियाशील हुनु हुन्थ्यो। उतिखेर मास्टरलाई तलव थिएन। निःशुल्क पढाउनुपर्थ्यो। तिनै शिक्षक र जनवलको कारण २०२० सालमा थर्पुडांडाको विद्यालयले स्थाई स्वीकृति पायो। यो कम खुसीको कुरा थिएन। तर यो खुसीमा उहां सधैं सन्तुस्ट भई रहन सक्नु भएन। तसर्थ २०२१ मा चिउरीखर्क बरबोटमा पुनः अर्को विद्यालय उहाकै अगुवाईमा स्थापना गरियो। स्थानीय देवीको नाम जुराई श्री मालीका देवी प्रा वि भनेर स्कुलको नामाकरण गर्ने काम समेत उहांवाटै संपन्न भयो। समाजसेवालाई प्रमुख लक्ष्य ठान्ने

यी महान समाजसेवीले धेरै वर्षसम्म निःशुल्क अध्यापन सेवा प्रदान गरेर आफूलाई सम्पूर्ण जनताको हृदयमा मास्टर को रुपमा स्थापित गरी सक्नु भएको छ। तसर्थ उहां सवै मास्टरहरुको पनि मास्टर को रुपमा रहनु भएको छ। यो प्रस्तोताले पनि उहाँकै छत्रछायामा प्राथमिक शिक्षा आर्जन गर्ने शुभअवसर प्राप्त गरेको थियो । उहांको शैक्षिक पाठयक्रम र अध्यापनको पद्धति आजको सरकारी र बोडिंङ स्कुलको तुलनामा व्यवहारीक थियो। शुरुमा नै अङग्रेजी लेख्न र बोल्न सिकाउनु, वही तमसुक चिठठी लेख्न सिकाउनु, नाप जोख र तौलको पाइमाना धोकाउनु, दुनाई अङ्क घोकाउनु, एटलासको प्रयोगवाट भूगोलको अध्यापन गराउनु, नांचगान र गीत लेखन सिकाउनु, खेलमा फुटवल रिङ, हाइजम्प, लङजम्प, पोलजम्प, रस्सी तनाई अनी पल्टनकै ढांचामा दैनिक एक पिरियड परेड खेल्नु दैनिक अध्यापनका रुटिन रहेका थिए।

गाउंको शैक्षिक विकासको लागि रात दिन लाग्दा पाएको साह्रै नमिठो दिनको स्मरण गर्दै भन्नु हुन्छ – "२०११ सालमा स्कुल भवन वनाएर छानो हालेको हप्तादिन नपुदै आरिश सहन नसक्ने विकासका विरोधीहरुले अगो लगाई भष्म पारीदिए । अर्को भवन वनाउनलाई फेरी जनताले दोहोरो अन्न उठाउनु पर्दा साह्रै दुःखका दिनहरु वितेका थिए। त्यस्तै शैक्षिक मार्गमा वेहोर्नु परेको अर्को घटना वारे पनि वताउनु हुन्छ "वल्लतल्ल स्कूल स्थाई भई पाएको नौसय रुपैया आर्थिक सहायता (आ.स.) पनि तत्कालनि वि जि सि नि नारायण प्रसादले खाई दिएकाले त्यसको रिर्पोट केन्द्रमा पारेपछि भ्रष्टाचार ठहर भई उसको जागिर उडेको थियो।"

बहुमुखी प्रतिभाको धनी मा धनरुप राईको सेवाको क्षेत्रलाई किरात धर्मकर्मको दृष्ठिवाट पनि मूल्याङकन गरिनु पर्दछ । अन्यथा प्रस्तुत परिचय अपुरो नै रहने छ। यसर्थ उहां किरात रिदुम हदुमको क्षेत्रमा एक अग्रज पूर्खा एवं व्याख्याताको रुपमा रही आजतक किरात वंशावली इतिहास, सामे, पाछा, उप-पाछा आदि को विश्लेषण गरिरहनु भएको छ। न्वांगी, छोर्सुदाम, तिधाम, छिदाम, छमदम जस्ता सवै किरात कर्महरुमा उहां एक परिपक्व तायामी हुनुहुन्छ। पूर्खाहरुको भलह (वाटो) खेदने मार्ग वारे नक्सोहरुले समेत उहांप्रति त्वम् शरणम हुनु पर्दछ। तसर्थ उहां एक पित्री गुरुको रुपमा स्थापित भईसक्नु भएको छ । एक सामाजिक सचेतकको रुपमा रही आफनो भाषा, वंशावली, धर्म र संस्कृतिलाई अक्षुण्ण राख्न दुमी किरात राई फन्सिकिमको स्थापना गर्नमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउनु भई हालसम्म वुद्धिवर्कतले भ्याएसम्म निरन्तर मलजल र गोडमेल पनि गरी रहनु भएको छ।

गाउंमा कोही वच्चा जन्मिए नाम जुराउन उहाछेउ पुगिहाल्छन । सरिवन लाग्ने, उत्रने, शुक्र उदाउने अस्ताउनेदेखी औंसी पूर्णे एकादशी जस्ता सवै तिथी मितिहरुको जानकारी समेत उहांवाट पाउंदै आएकाछन्। अझै एक वचन थपौं – उहाँले हेरेको साईत मात्र परिपक्व मान्छन गाउंलेहरु।

विवाह कर्म सवै उहांको जिम्मा छ । तसर्थ उहां अगाडि नसरे अरुको पटक्कै भर हुंदैन । गाउंमा अर्मल गर्नु, महत्वपूर्ण सल्लाह प्रदान गर्नु, मर्नेलाई वाटो लगाउनु जस्ता सवै क्षेत्रमा उहाको नेतृत्व कायम छ। तसर्थ "जो जान्ने उही श्रीखण्ड" भने जस्तो उहां गाउंमा असल श्रीखण्डको रुपमा स्थापित हुनु भएको छ। अहिलेसम्मको उहांको सवैखाले अगुवाई कसैवाट अस्वीकार्य भएको छैन। यत्ति भएर पनि धनरुप राईको वारेमा कसैले ओठ नलेप्राउलान भन्न सकिन्न। तर पनि आजतक बाचेका पुर्खाहरु मध्ये उहांको तुलनामा आउन निकै तपस्या गर्न पर्छ भन्दा अतिसयोक्ति नहोला।

अवका दिनहरुमा वुद्धिमान सन्ततिहरुले किरात धर्म, संस्कृति, भाषा र वंशावलीलाई अक्षुण्ण राख्ने हो भने मा धनरुप जस्तो तायामीहरुलाई ओठ लेप्राउन भन्दा उहाले जानेवुझेको ज्ञानलाई बचाएर राख्न सके भविष्यमा अरुखाले पण्डित पुरोहितहरुको शरण पर्नु पर्ने थिएन। अझ महत्वपूर्ण कुरा के हो भने यस्ता भाषाविद तायामीहरुको संख्या न्यून भैसकेकाले किरात वन्धुहरुले चाडै आाखा खोलेर पूर्खाको ज्ञान सर्लक्क टिप्न सके भविष्यमा आफनै शिर ठाडो रहने थियो। हामीले दैनिक जीवनमा देख्तै भोग्दै आएकाछौ – खामादिमा पिएको बेला पुर्खाको ज्ञान सिक्नुपर्छ भनि बाह सताइस गफ छाटने अनी खामादिमाले छोडेपछि घोसेमुण्टो लगाएर टाप ठोक्ने, केही गरौं भनेर निमन्त्रणा गरियो भने कहिल्यै फुर्सद नपाउने अनी पछाडि वसेर सधैं अरुलाई गाली मात्र गर्ने भईरहयौं भने भोली फेरी पनि हामी अरुकै परम्परार रितीको दासत्वमा फस्नेछौं । त्यतिखेर निश्चय नै हाम्रो शिर लाज र आत्म ग्लानीले झुक्नेछ।

तसर्थ अपनत्व र मौलिकताको लागि आउनुहोस हामी किरातहरु यस्ता तायामीहरुको कदर वहांको असल ज्ञानको भण्डारलाई सन्ततिहरुमा रुपान्तर गर्ने ठोस कार्यवाट गर्न सिकौं । अन्त्यमा जियामु, होथोमु, मतेमु, सफर्मु (वोलक्कड, आदर्श मानिस, अर्थ लगाउन सक्ने, चिन्तक) को रुपमा रहेको उहांको कर्मले समाजलाई सुमार्गमा लैजान सकोस, हामी त्यस्का अनुयायी बन्न सकौं भन्दै उहांको सु स्वास्थ्य र दीर्घ जीवनको कामना सुप्तुलु समक्ष गरौं। मुची।

प्रस्तोता : चतुरभक्त सत्म राई

'धामी प्राचीन राजाहरूको अवतार हो ।'

धामीको विषयमा नक्षो टेकवहादुर सुरह राईको विचार

पिता इच्छामान, माता कुशमालछी मुरह राईको एकलो सन्तानको रुपमा वि.सं. १९९४ मा वाक्लिाला हल्कुमा जन्मीएका टेकवहादुर राई २०१३ सालदेखि नै धामीको रुपमा चिरपरिचित हुनुहुन्छ । २०१७ सालमा भारतीय भूमिमा गोर्खा फौजको रुपमा भर्ति भएपछि धामी कामलाई पल्टनमा जारी राख्न सजिलो थिएन तापनी गुरुको वाटो नगरी नहुनाले उहाँले पल्टनमा समेत साथीहरुलाई झारफूक गर्दै गुरुको वाटोलाई पछ्याइरहनु भयो। नं. ९०४७७२ नायक दर्जावाट चिनीने यी व्यक्तित्वले १९६२ र १९७१ को भारत र पाकिस्तान युद्धमा समेत लडीसक्नु भएको छ। २०३१ सालमा सेनावाट रिटाएर भएपछि २०३९ सालदेखि नागिरे धामीको रुपमा रही वाक्सिालामा सकला स्थापना गर्नै महत्वपूर्ण काम गरिसक्नु भएको छ। किरात रिदुम हदुमको क्षेत्रमा न्वागी तिधाम, छिदाम र छमदम देखि जन्म मरणसम्मको सवै रीतिविधि समेत गर्दै समाज सेवामा अटुट रुपमा लागीरहनु भएको छ। दुमी किरात राई फन्सिकमको उदेश्य पुरा गर्न उहां हरतरहले सरिक हुनको अतिरिक्त अन्य नक्षोहरुलाई समेत एकताको प्रयास गरिराख्नु भएको छ । लाम्दीजा क्षेत्रमा धेरै धामीहरु उहाँका चेलाहरु भएकाले यो कार्य सजिलो पनि भएको छ । दुमी भाषा "फरर" वोल्न सक्ने यी व्यक्तित्वको धामी सम्वन्धीको सांनो चिन्तन पाठकहरु माझ कोसेलीको रुपमा राखेका छौं ।

१. धामी प्राचीन राजाहरुको अवतार हो। धामीले औतार फेर्दै जान्छ तसर्थ वंश तथा पाछामा धामी निस्केनक्रम जारीरहन्छ। त्यसै भएर सवै जातिहरुमा धामी निस्कने गर्दछ ।

२, पृथ्वीमा पहिले धामीहरुले नै राज्य शासन चलाउन शुरु गरेका हुन । त्यसैले धामी हाम्रो पुरानो राजाको प्रतीक हो ।

प्राचिन राजाहरुको अवतार (धामी)

३, धामीको गुरुलाई, दुमी भाषामा छिमो, छि, दिवु आदि नामले चिनिन्छ र धामीलाइ "नक्षो" भनिन्छ ।

४, धामीहरुको शुरुको वाटो मुख्य गरी दुइटा हुन्छ - (१) खोलाको वाटो हिड्ने र (२) पाखैपाखा हिडने ।

५, धामीहरु महिला र पुरुष दुवै हुन्छन । त्यसैले होला पहिले मातृसत्तात्मक राज्य पनि थियो भन्ने भनाई छ ।

६, धामीहरु ६ प्रकारका हुन्छन - (१) झाँक्री (२) सेले (३) नागिरे (४) वायु (५) मपु र (६) शिकारी ।

(१) झाँक्री :- वनेस्खण्डी देवी छिमो हुने, नेपाली भाषावाट मात्र सवैकुरा फलाक्ने, वक्ने, वक्ता खेरी "सुन .....।" भनेर प्रथम प्रथम वाक्य शुरु गर्ने धामी। उसले ढोल ढ्याङग्रो दुवै चालाउँछ ।

२) सेले धामी :- यसलाई "विजुवा" पनि भनिन्छ। यो सवैभन्दा तिखो र प्रचलित धामी हो । यसले काउलो प्रयोग गर्छ । यसको ढोल हुन्छ । यसका गुरुहरु भिन्न भिन्न हुन्छ, जस्तै -

क) कोरोछी:- (मावली पट्टिको छि)

ख) खारुछी:- पुरानो वंशभित्रकै छिमो भएको वंशउत्तराधि कारीको रुपमा सदैं आएको धामी। त्यसैले होला धामीको छोरा एउटा न एउटा धामीनै निस्कने गरेको छ। कहिले काहि एक पुस्ता छोडेर नातीमा पनि यो निस्केन सक्छ।

ग) खारम छी : खारुछी जस्तै यसको विशेषता हुन्छ ।

घ) कालोरम छी - खारुछी जस्तै छिमो भएको धामी तर यो प्राय चेली पत्रमा सरेर जान्छ र महिलाहरु धामी निस्कदै जान्छन् ।

३) नागिरे धामी :- किरातको चुल्हा धामी रिदुम हदुम (रीतिविधि) गर्ने - न्वागी हान्ने, छोर्सु पोल्ने, नागु, तिधाम, छिदाम, छमदम गर्ने धामी । जन्मदेखि मृत्यूसम्मको संस्कार गरेर पार लगाउने धामी। काउलो प्रयोग नगर्ने इसिलिम (कटुस र यसकोपात विशेष) मात्र

प्रयोग गर्ने धामी जसको १६ वटासम्म ढोल हुन्छ, सकला, भूमे इङखुली स्थापना नर्ग सक्ने र पूजा आजा गर्ने किरात नक्षो।

४) नागिरे धामी महिला पनि निस्कन सक्छ न तर छिमोले पनि मन पराउनु पऱ्यो।

५) वायु धामी – छेत्री, वाहुन, कामी, दमाई जातिमा निस्कने धामी। उसको गुरु काँचो वायु हुन्छ। त्यसले वली भोग खान्छ। यसले काउलो खेलाउँछ ढ्याङ्ग्रो थाल वजाउँछ र "पाखा" को वाटो हिडेर चिन्ता गर्छ। वाखाको वर्कुलालाई वानहान्ने हतियारको रुपमा प्रयोग गर्छ।

६) मपु धामी – ढोल ढ्याङग्रो, थाल नवजाई, जामा पगरी नलगाई, वसेर वखान गर्दै चिन्ता गर्ने धामी। उसले ङेर्मा (कचुर) काटेर व्यथा खुट्टयाउँछ। यस्तो चिन्तालाई "कुरी" चिन्ता भनिन्छ। सेले र नागिरे दुवै धामीले मपु धामीको रुपमा पनि चिन्ता गर्न सक्छन्। आर्थिक रुपले यो कम खर्चिलो हुन्छ।

७) शिकारी धामी : जङ्गलको शिकारी देव छिमो भएको धामी। ढोल, ढाङग्रो, थाल जुनसुकै वजाएर पनि चिन्ता गर्न सक्छ।

८) "चिन्ता" भनेको "खापकर" (धामीको उपचार विधि) गर्नको लागि छिमोको वाटो खेदने एक विधि हो। यसको प्रारम्भ र अन्त्य एकैठाउं हुन्छ।

९) धामीले "टुपी" पाल्नु पर्छ त्यो उसको ठूलो छिमो गहना हो, त्यही टुपीले गर्दा उ साधारण मानिस भन्दा अनौठो र भिन्न हुन्छ। धामीले टुपी काटनु हुदैन मरौ परौ हुन्छ।

१०) धामीको गहनाहरु जामा, पगरी, फासो, सिलदुम्री, फेटा, फ्याक्सुम, पटुका, रुद्राक्ष माला, वुलाइन (घण्टी), झ्याली, सर्पको काँढा, सेउली आदी हुन।

११) धामीको सामासर्दामहरु राख्ने टोकरीलाई "भुने" भनिन्छ। यो लेकाली गोठको "डेली" को सानो रुप हो।

धामीको सामानसर्दामहरु भाला, फुर्के, वज्रदेव ढुङ्गा, रुवालदेव ढुङगा, सेउली, काउलो, लासो, गडुवा, वनेलको ढारा, वाघको नङग्रा, हड्डी, मिर्गको सिं, मानिसको नलिखुट्टाको शङ्ख, भुने, ठोक्रो, खुर्मी, ढोल, छ्याङ्ग्रो, थाल, चमर, गज, अर्नाको सिं, खर (चिण्डो), तरवार, विछु (कर्द) आदि हुन।

१२) सेलेधामीले चिन्ता गर्दा रुसुखम (ढोल झुण्डायाउन गाडेको दुइटा बाँस), वुजुदाम (थान थपना), सुप्तुलु (अगेन) देखि हिड्न प्रारम्भ गरी लामचोखा (दैलो) वाछेदाम (सिकुवा), पतेल (आगन)चारीकु (पानी पधेरो) हुदै सवै किरातहरुको प्रमुख थलोहरु कुवा धाराहरु मा बोलाउँदै वजाउदै वखान र मनले घुम्दै जानु पर्छ। यो धामीको आ–आफ्नो वाटो हुन्छ यता दुमीवासी धामीहरुले चाहिं रावाकु (रावाखोला) वाट दुधकोशीको सिर तिर लगेर चारपाटे हिमाल, दुधकुण्ड, समेत पुगेर फेरी यारीलु (साल्पाको सुलिभुम पर्वत) साम्फेलु, (साल्पा चिलिम दुङगा) आउनुपर्छ। चिमीम ढुङगामा आएपछि कचुर काट्ने, पारु चढ्ने वा खसाउने काम हुन्छ। यसैवेला धामी ढोलेको शिर उठाइन्छ। त्यसपछि व्यथावाट पार पाउनु खड्ग हान्नु पर्छ। त्यसपछि हामालु (रावाखोला दुध कोशीको संगम स्थल) आइन्छ। हामालुवाट धिरीती (सुरुङ (Tonnel) को वाटो पसेर अरुण नदी पुगिन्छ त्याहाँवाट पनि वराहक्षेत्र हुदै सप्तकोशी नदीवाट मधेशको फाँट पुगरे थारुवजु (थारुहरु) संग भेट गर्नु पर्छ। त्यसपछि सात समुन्द्र सोसिने ठाउँमा व्यथा वगाएर पुनः सोही वाटो दोहोऱ्याएर फिर्किई रुसुखम, वुजुदाम आइपुगेपछि चिन्ता सकिन्छ।

किरातराई धामिहरु आफ्नै भेष–भूषामा

१३, सकला, इङखुली, भूमे जस्ता देवस्थलहरु नाक्चे धामीले मात्र स्थापना गर्न र नाच्न सक्तछ।

१४, भूमे थान वा सकला थानमा कुखुरा सुगरहरुको वली दिइन्छ तर त्यसभन्दा अघि इङखुलीमा त्यसलाई रक्सीले पर्छ्याउने काम गरिन्छ।

१५, छिमोले छोएपछि धाम्री निस्कन कर लाग्छ नत्र मरौ परौ कुँजे, वौलाहा हुन्छ।

१६, नम्पम पारुहाङको कथा व्यथाभित्र धामीहरु भ्रदुम गाउदै घुमफिर गर्छन्। तसर्थ धामीहरु उनीहरुको चेला हुन।

उज्वल तारा

आमा वावुले सन्तानलाई आफ्नो साहारा होइन देशको सुयोग्य नागरिक वनोस भनेर चाहना राख्नु पर्दछ ।" हिमा राई

२०५८ मा प्रकाशित एस.एल.सी. परीक्षाको नतिजामा ८१.३ प्रतिशत अंक ल्याएर प्रथम श्रेणीमा उत्कृष्टता प्राप्त गर्ने ग्रामर पब्लिक सेकेण्डरी स्कूलकी छात्रा सुश्री हिमा राई (दुमी हमरुचु) किरात राई विद्यार्थीसंघवाट अभिनन्दित समेत भैसकेकी छिन। प्रतुत छ यी उज्ज्वल तारासंगको कुराकानी –

१, नाम :- हिमा राई,

२, जन्म स्थान :- जाल्पा – पुरानगाउँ, खोटाङ

३, वुवामुमाको नाम :- भू.पू. सांसद टंक राई र देवीका राई

४, जन्म : २०४१।६।५

५, प्राथमिक विद्यालय :- श्री सरस्वती प्रा.वि. जाल्पा डाँडाटोलवाट अध्ययन प्रारम्भ । २०५० सालमा काठमाडौं आएपछि कक्षा–८ सम्म वानेश्वरमा नारायण सरको स्कूलमा अध्ययन। त्यसपछि ९ र १० कक्षाहरु श्री जय राईको विद्यालय ग्रामर पब्लिक सेकेण्डरी स्कूल कोटेश्वरमा अध्ययन।

६, एस.एल.सी. दिएको वर्ष – २०५७, जम्मा प्राप्ताङ्क ६५० (८१.३ %) प्रथम स्थान,

७, प्रेरणाको श्रोत – आमा, वावा नै प्रेरणाको मुख्य श्रोत हुनु हुन्छ। त्यसपछि, विद्यालयका सरहरु पनि हुनुहुन्छ।

८, कक्षाका साथीभाईले चाहिं कत्तिको उत्साह दिएत ?
दिएनन् । वरु म आफूले चाहि साथीहरुलाई धेरै उत्साह दिएँ।

९, घरमा अध्ययन गर्ने समय के कस्तो थियो त ? विहान वेलुका सामान्य रुपमा पढिन्थ्यो।
होमवर्क भएको वेला चाहिं तीन चार घण्टा नै पढिन्थ्यो। आफूमा घोकन्ते विद्या भनेको पटक्कै थिएन र अरुलाई पनि त्यसरी जान हुन्न भन्ने मेरो धारणा छ।

१०, घरको अन्य कामकाज चाहिं।
कोटेश्वरमा पानीका अभावले गर्दा दैनिक विहान वेलुका ढुङ्गे धारावाट पानी ल्याउने, आफ्नो लुगाफाटा, भाँडाकुडा आफै धुने। T.V. हेर्ने, Computer मा Internet वाट chat + shurfing programme हेर्ने यस्तै यस्तै।

११, फुर्सदको समय –
साथीहरुसंग घुम्न जाने, आफै टहलिने, कथा उपन्यासहरु पढ्ने, T. V. हर्ने।

१२, कस्तो खालको पुस्तकहरुपढ्न मन लाग्छ त ?
रसियन नोवलहरु, अंग्रेजी साहित्यका कितावहरु नेपाली कथाहरु पढ्न असाध्य मन पराउंछु।

१३, विद्यालयको शैक्षिक वातावरण कस्तो थियो ?
एस. एल. सी. पहिलो व्याच भएको हुनाले सरहरुले पढाइमा असाध्य पेलेका थिए। विहान वेलुका ट्यूसन समेतको व्यवस्था थियो। स्कूललाई Reputed वनाउनु पर्छ भनेर पढाइलाई निकै जोड दिइएको थियो।

१४, मार्क्स त निकै राम्रो आएछ नि ? भविष्य राम्रो देखिन्छ हैन ?
हेर्नुस, एस.एल.सी मा धेरै मार्क्स ल्याएर केही हुन्न । यस्ता नंवर ल्याउनेहरु अहिले क्याम्पस लेवलमा गएर धेरैजना लथालिङ्ग भएर थन्कीएका छन्। तसर्थ जीवन सिङ्गै सफलता हुनु पर्दछ यो चाहिं मुख्य कुरा हो। मलाई त जाँचमा कुनै डर थिएन र अहिले पनि डराउँदिन। रिजल्ट थाहा पाउदा पनि त्यत्तिको उत्साही भइन जत्ति अरु हुन्छन।

१५, हालको अध्ययन र विषय के छ ?
सेण्ट जेभिएर क्याम्पसमा Physics विषयमा अध्ययन गर्दैछु।

मेधावि छात्रा हिमा राई

१६, हाल अध्ययन गरिरहेको सेन्ट जेभियर क्याम्पस को शैक्षिक वावावरण चाहिं कस्तो छ त ?
निकै राम्रो छ, मासिक फिस तेह्रसय लिन्छ। त्यहा प्राय SLC मा असी प्रतिशत भन्दा माथि ल्याउने विद्यार्थीहरुले मात्र भर्ना हुने मौका पाएका छन् । पढाई टाइट छ, धेरै मिहिनेती विद्यार्थीहरु छन, सुविधाहरु पनि छ । नृत्य सिक्न पाइन्छ। सामाजिक सेवाको कार्यमा स्वयं सेवक भएर जानु पर्छ। यसले व्यक्तित्व विकासमा पनि टेवा दिन्छ । म स्वयं सेविकाको रुपमा अनाथ विद्यार्थीहरुलार्य अहिले पढाउदै छु।

१६, शैक्षिक वाधाहरु छैनन् त्यहाँ ?
छन, जस्तो समुन्द्रमा एक थोपा पानीका अस्तित्व लोप भए जस्तो लोप पनि भइन्छ यदि आफू सजग नहुने हो भने । शिक्षक र विद्यार्थी वीच चिनजानको अभाव छ, पारीवारीक वातावरण छैन।

१७, घरायशी वातावरण चाहिं अनुकुल नै छ ?
आमा वावा याहाँ नभएकाले धेरै वोर लागेको छ अरु त ठिकै छ।

१८, वहिनीले, आफ्नो जीवनको मुख्य उद्धेश्य चाहिं के लिएकी छौ त ?

ओहो यो राम लिएर हुनेवाला केही छैन। याहाँ विश्व नै युद्धमा होमिएको छ। ०४६ सालमा आन्दोलन भएपछि सुनौलो सपना देख्नेहर धेरै थिए ति जम्मै थन्कीए। मलाई त यो देशको स्थिति देखेर रिस उठेको छ, तसर्थ देशको स्थिति कस्तो हुन्छ भविष्यमा म विद्रोही पनि वन्न सक्छु।

१९, त्यसो भए यो त्यो वन्ने भन्ने केही छैन ?

खै छ भनौ कि छैन भनौ तै पनि INformation Technology Engineer तर्फ मलाई विशिष्टता हासिल गर्ने विचार छ किनभने यो विश्वकै नविन र काम लाग्ने विषय हो।

२०, आफू पछिका विद्यार्थी र प्यारेन्टसहरुलाई चाहिं सल्लाह के दिने नी ?

वरालिएर हिडनु हुदैन, पढाईलाई नेग्लेट नगर्ने, राम्रो क्याम्पसमा भर्ना हुनको लागि SLC फस्ट डिभिजन नै ल्याउनु पर्‍यो, Parents ले वच्चाहरुलाई अध्ययन प्रतिको इच्छामा दवाव नगर्ने, Parents र Child वीच दोहोरो छलफल हुनु पर्दछ। आमा वावुले सन्तानलार्य आफ्नो साहारा होइन देशको सुयोग्य नागरिक होस भनेर चाहना राख्नु पर्दछ।

२० दुमी फन्सिकिम र यसले प्रकाशन गर्ने "इसिलिम" भाषिक पत्रिका प्रति कस्तो प्रतिकृया छ त ?

यसप्रति म एकदम सकारात्मक छु। म दुमी भाषा वोल्न जान्दीन तर सिक्ने ठूलो रहर छ। अहि जत्तिले दुमी भाषा वोल्छन तिनीहरुलाई म भाग्यमानी भन्छु। म अहिले नै सहयोग गर्न सक्ने उमेरको भैसकेकी छुइन तर म तपाइहरुका अभिन्न सहयोगी हो भनेर विश्वास गर्नुहोस्। भाषा, संस्कृति, इतिहास लोप भैरहेको र हामी के हौ को हौं भन्ने चेतना हराउन लागेको यो स्थितिमा फन्सिकिमले त्यसलाई व्यूंताउन) भाषाको जगेर्ना गर्ने प्रयासगर्नु अत्यन्त सराहनीय कुरा भएको छ। इसिलिमको प्रकाशनले निरन्तरता पाओस र यही पत्रिका मार्फत नेपालीहरुको राष्ट्रिय चाड विजया दशमी र दिपावली ०५८ को सुंखद उपलक्ष्यमा सवैलाई मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्न चाहन्छु। धन्यवाद।

प्रस्तोता
चुड्को ओइसी दुमी राई

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद् उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरुमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं।

सभापति, विकास राई
जाल्पा सेवा समाज परिवार, जाल्पा

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद् उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाइ तथा दिदी वहिनीहरुमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं।

जाल्पा उच्च मा. वि. परिवार
जाल्पा, खोटाङ्ग

'दु.कि.रा.फ. को दोश्रो केन्द्रीय महाधिवेशन एक चर्चा

- रत्न श्री दिम्माचु
वाक्सिला, चोखुम

दुकिराफ दोश्रो केन्द्रिय महाधिवेशन उदघाटन समारोह एक झलक

नेपालको आदिवासी जातजाती मध्ये राई एक प्रमुख जाती हो भन्ने कुरा निर्विवाद छ। यस जातिको मुख्य वसोवास देशको पूर्वी पहाडी भाग खोटाङ्ग, भोजपुर, ओखलढुंगा, धनकुटा र इलाम आदि जिल्लामा विशेष पाइन्छ भने हाल देशका ठूला शहरहरु धरान, काठमाण्डौ, ललितपुर झापा दमक, विर्तामोड आदि क्षेत्र देखि लिएर देशको सम्पूर्ण भागमा वसाई सराई गरी वसोवास गरी आएकाछन्। बिभिन्न भागमा छरिएर रहेका दुमिहरु एक्काइस पाछामा विभक्त छन्। भाषा सबैका एउटै हो तर लवजहरुमा फरक पाईन्छ। जन्मदेखि मृत्युपर्यन्त गरिने संस्कारहरुमा पनि केही भिन्नताहरु छन्। मुख्य कुरा भाषाको फरकले हामी वीचमा एक पाछाले बोलेको कुरा अर्को पाछाले नवुझ्ने भएकोले एक आपसमा विविधता देखिन आउँछ। यद्यपि हामी सबै एउटै थरीका हौं। अहिलेको अवस्थासम्म आईपुग्दा साम्पाङ, थुलुङ्ग, अम्बुले, वान्तावा र आठपहरीया पाछाका राईहरुले आफ्नो भाषा जीवित राखेका छन् भने दुमी राईहरुको भाषा वढो जीर्ण र लोप हुन लागेको अवस्थामा छ।

अर्कोतिर हामी राई जातीको लिखित वेद छैन, यो कुरा थुतुरीवेदवाट गर्दै आइरहेकाछौं र यो आफ्नै भाषावाट हुन्छ तर हाम्रो भाषा यस्तो संकट पूर्ण अवस्थामा छ। यी सारा कुराहरु नियाल्दा राई जातिले आफनो धर्म, संस्कृति भाषा, वंशावली र पाछालाई कायम राख्नु भाषालाई निरन्तरता दिइरहनु पर्ने जत्ती आवश्यकता छ आफ्नो परम्परादेखि चलि आएको संस्कार र चाल चलनलाई कालान्तरसम्म कायम राखी छोड्न एउटा मजवुत संगठनको पनि त्यत्ति नै आवश्यकता छ। यसै कुरालाई महसुस गरी आफ्नो भाषा, संस्कृति धर्म, वंशावली, संस्कार र चालचलनको रक्षार्थ दुमी राईहरुले ०५० साल देखि ०५५ सम्म अनौपचारिक रुपमा संगठित भई काम गरेर ०५५ देखि औपचारिकरुपमा वैधानिक मान्यता पाई "दुमी किराँतराई फन्सिकिम"को गठन गरी संगठितरुपले लागेर काम गरी रहेको यस घडीमा विभिन्न कठिनाईको वावजुद ०५७ पौष १५ र १६ गतेको दिन आफ्नो दोश्रो केन्द्रीय महाधिवेशन हर्ष उल्लासका साथ सम्पन्न गरेको खुशीको खवर यस "इसिलिम" मार्फत राष्ट्रव्यापी रुपमा जानकारी गराउँन चाहन्छौ।

१. दु. कि. रा. फ. को दोश्रो केन्द्रीय महाधिवेशन उद्घाटन समारोह ०५७ मंसिर १५ गते दिनको १२ वजे केन्द्रिय अध्यक्ष चतुर-भक्त राईको अध्यक्षता र भीम राईको संचालनमा खोटाङ्ग जिल्लाको अति रमणीय स्थल वाक्सिला बजारमा शुरु भएको थियो। यस महाधिवेशनको उद्घाटन प्रमुख अतिथि द्वय श्री दिपेन्द्र कुमार राई र दीर्घ सिंह राईले संयुक्तरुपमा मैनवत्ति बालेर गुर्न भएको थियो। उक्त उद्घाटन समारोहका अतिथिहरु जलपा गा.वि.स. का अध्यक्ष श्री राम प्रसाद राई वाक्सिला गा.वि.स. का श्री इच्छा बहादुर राई हुनुहुन्थ्यो। शुभकामना मन्तव्य दिनेहरुमा धन कुमार राई, चोखुम, भीम सेना राई, सप्तेश्वर अप्सरा राई, पाँच कुमार राई, ध्रुव राज राई, टेक बहादुर राई रत्नमणि राई हुनुहुन्थ्यो। स्वर्गीय भीमल सिंह राई, स्वर्गीय भलकाजी राई (नेर्पा) मौलीधन राई (वाक्सिला वजार) का सम्झनामा श्रद्धान्जली अर्पण गर्दै एक मिनेट मौनधारणबाट सुरु भएको उक्त समारोहमा श्री राम बहादुर राईले गहकिला शब्दहरुले उपस्थित प्रतिनिधि, पर्यवेक्षक तथा जनसमुदायलाई स्वागत मन्तव्य प्रस्तुतगर्नु भएको थियो।

उदघाटन समारोह समापन पश्चात करिव वेलुका ८ वजेवाट श्री पृथ्वी उच्च माध्यमिक विद्यालयको हल भित्र वन्द सत्रको कार्यक्रम सम्पन्न गरी भाषा विवेचना, आर्थिक लेखा जोखा र विगत वर्षका प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने काम सम्पन्न भयो। त्यसपछिका दोश्रो दिन कार्यक्रमको पहिलो चरणमा नै दिपेन्द्र कुमार राईको अध्यक्षतामा राम बहादुर राई, धन कुमार राई, भीम राई, रामप्रसाद राई रहेको एक अध्यक्ष मण्डलको घोषणा गरियो। अध्यक्ष मण्डलको गठन पश्चात आज्ञानुसार विभिन्न विषयका प्रतिवेदहरु निम्न व्यक्तिहरुवाट प्रस्तुत गरिएको थियो।

१) सात सामे एक्काइस पाछा दुमीराईको सम्मान
वंशावली र जनसंख्या लगत हाम्रो प्रमाण ।

– चतुरभक्त राई

२) आत्मनिर्भर श्रोत परिचालन हाम्रो अभियान
दिर्घकालिन पारदर्शी र सवल आर्थिक व्यवस्थापन ।

– दान बहादुर राई

३) ऐतिहासिक कुराहरुको खोज र अनुसन्धान
नव प्रतिभा जगाउन "इसिलिम"को प्रकाशन ।

– रत्नमणिराई

४) दुमी किराँत राई फन्सिकिमको शसक्तिकरण
संगठन विस्तार र सुदृढीकरण ।

– भीम राई

यी प्रतिवेदनहरु प्रस्तुती पश्चात टिप्पणीकर्ताहरुद्वारा यसको टिकाटिप्पणी र समिक्षा समेत गरिएको थियो । यसपश्चात अधिकांशका सहभागीहरु सरिक भएका एक प्रजातान्त्रिक प्रकृयाद्वारा केन्द्रीय नेतृत्वका चयन गरियो जुन । यस प्रकार रहेका छ –

१.	*चतुरभक्त सत्म राई*	–	*अध्यक्ष सप्तेश्वर*
२.	*पाँच कुमार दिम्मचु राई*	–	*उपाध्यक्ष वाक्सिला*
३.	*भीम हलक्सु राई*	–	*सचिव नोरुङ*
४.	*किशोर हदी राई*	–	*सह सचिव वाक्सिाल दशकते*
५	*दान बहादुर हदी राई*	–	*कोषाध्यक्ष वाक्सिला*

सदस्यहरु :–

६.	*नेत्रमणि हलक्सु राई*	–	*नोरुङ*
७.	*तीर्थबहादुर हजूर राई*	–	*माक्पा*
८.	*धन रुप सत्म राई*	–	*सप्तेश्वर*
९.	*संगीता तुरचु राई*	–	*खार्मी*
१०.	*पदम रङकासु राई*	–	*वाक्सिला*
११.	*ध्रुवराज सरचु राई*	–	*नेर्पा*
१२.	*कासकुमार सरचु राई*	–	*सोल्मा*
१३.	*सिद्धीबहादुर लुप्पो राई*	–	*सप्तेश्वर*
१४.	*मेमुकला सत्म राई*	–	*सप्तेश्वर*
१५.	*अप्सरा रंकासु राई*	–	*काठमाडौं*
१६.	*जसबहादुर राइचु राई*	–	*जल्पा*
१७,	*............................ के का. समितिले तोक्नेछ)*		

सोही समारोहमा फन्सिकिमको आर्थिक कारोवारलाई आन्तरिक लेखा परिक्षण गर्न निम्न महानुभावहरु रहेको एक लेखा परीक्षण समितिको पनि गठन गरियो –

१.	*दिपेन्द्रकुमार राई*	–	*सदस्य*
२.	*हर्कराज राई*	–	*सदस्य*
३.	*रामप्रसाद राई*	–	*सदस्य*

त्यसैगरी उक्त समारोहले दूमी भाषाको शब्दकोश निर्माणार्थ एक शब्दकोश निर्माण समिति तेजराज राईको संयोजकत्वमा गठन गऱ्यो सो समितिमा निम्न सदस्यहरु रहेका छन । १) धन कुमार राई (सचिव) २) मेमुकला राई (कोषाध्यक्ष) ३) धनरुप राई (सदस्य) ४) सिद्धी वहादुर राई (सदस्य) ५) ठेलुमान राई (सदस्य) ६) दीर्घ सिंह राई (सदस्य) ७) जय वहादुर राई (सदस्य) ८) र नेत्रमणि राई (सदस्य)

त्यसैगरी सवै दुमी वृद्धहरुलाई समेट्ने गरी दुकिराफका भू.पू. केन्द्रीय सदस्य रामवहादुर खव राईको संयोजकत्वमा दुमीकिरात राई जेष्ठ परिषद समेत गठन गरियो ।

चेतनाको दृष्टिकोणले पछौटे परेको भएपनि यस पटकको दुमी किरात रार्यहरुको भेला हर्षोल्लासपूर्ण रहेको छ । भाषा वंशावली धर्म र संस्कृतिप्रति अत्यन्त संवेदनशलि रहेको यस भेलामा वाक्सिला, नेर्पा, सोल्मा, दिक्तेल, सप्तेश्वर, माक्पा, खार्मी जाल्पा र वाहय, जिल्लाहरुमा धनकुटा, सुनसरी र काठमाडौ समेतका प्रतिनिधहरु सहभागी रहेको थियो ।

क्रियापदको कालका पक्षहरु

नेत्रमणि हलक्सु राई

सामान्य भूत				अपूर्ण भूत			पूर्ण भूत	
चप्तु	- लेखें	माचप्तुन	चप्थदुम्ग	- लेख्दै थिएँ	चप्थदुम्मागन	चप्तुम्ग	- लेखेको थिएं	चप्तुम्मागन
@ चुफी	- लेख्यौं	माचुफिन	चुप्थिङिम्ग	- लेख्दै थियौ	चुप्थिङिम्मान	चुफम्ग	- लेखेको थियौ	चुफुम्मागन
# चुफू	- लेख्यौं	माचुफुन	चुप्थिङुम्ग	- लेख्दै थियौं	चुप्थिङुम्मागन	चुफुम्ग	- लेखेका थियों	चुफम्मागन
! चप्की	- लेख्यौ	माचप्किन	चप्थङिकम्ग	- लेख्दै थियौं	चप्थङ्किम्मागन	चप्किम्ग	- लेखेका थियौं	चप्किम्मागन
% चप्कु	- लेख्यौं	माचप्कुन	चप्थङकुम्ग	- लेख्दै थियौं	आचप्थदिम्मागन	आचप्तिमा	- लेखेको थिइस	आचप्निम्मागन
आचप्ति	- लेखिस्	आचप्तिन	आचप्थदिम्ग	- लेख्दै थिइस्	आचुप्थिङिम्मागु	आचुप्निुम्ग	- लेख्नु भएको थियो	आचुप्निम्मागन
आचुप्नि	- लेख्नुभयो	आचुप्निन	आचुप्थिङिनम्ग	- लेख्दै हुनु हुन्थ्यो	चप्थत्निम्मागन	चप्निम्ग	- लेखेका थिए	चप्निम्मागन
चप्नि	- लेखे	माचप्निन्	चप्थतिनम्ग	- लेख्दै थिए	चप्थत्निम्मागन	चप्तिम्ग	- लेखेको थियो	चप्तिममागन
चप्ति	- लेख्यो	माचप्तिन	चप्थदिम्ग	- लेख्दै थियो	चप्थत्सिम्मागन	चप्सिम्ग	- लेखेका थिए	चप्सिम्मागन
चप्सि	- लेखे	माचप्सिन	चप्थम्सिग	- लेख्दै थिए				

सामान्य वर्तमान				अपूर्ण वर्तमाने			पूर्ण वर्तमान	
चप्तो	- लेख्छु	चप्तोनो	चप्थत्तो	- लेख्दैछु	चप्थत्रोना	चप्तुम्गोता	- लेखेको छु	चप्तुम्माङ्गु
चुप्ति	- लेखौं	चुप्तिन	चुप्थिङ्ति	- लेख्दैछौं	चुरिथङ्तिन	चुफिम्गोता	- लेखेको छौं	चुफिम्माङ्गु
चुप्तु	- लेख्छौं	चुप्तुन	चुप्थिङतु	- लेख्दैछौं	चुरिथङ्तुन	चुफुम्गोता	- लेखेका छौं	चुफुम्माङ्गु
चप्ति	- लेखौं	चप्तिन	चप्थङ्ति	- लेख्दैछौं	चप्थङ्तिन	चप्किम्गोता	- लेखेकाछौं	चप्किम्माङ्गु
चप्ता	- लेख्छौं	चप्तान	चप्थङ्ता	- लेख्दैछौं	चप्थङतान	चप्कुम्गोता	- लेखेकाछौं	चप्कुम्माङ्गु
आचप्ता	- लेख्छस	आचप्तान	आचप्थत्ता	- लेख्दैछस	आचप्थत्तान	आचप्तिम्गोता	- लेखेको छस्	आचप्तिम्माङ्गु
चुप्नि	- लेख्नुहोस	माचुप्नि	आचुप्थिङ्तानि	- लेख्दैहुनु हुन्छ	आचुप्थिङ्तानिन	आचुप्निम्गोता	- लेख्नु भएको छ.	आचुप्निम्माङगु
चप्तानि	- लेख्छन्	चप्तानिन	चप्थत्तानि	- लेख्दैछन्	चप्थतानिन	चप्निम्गोता	- लेखेकोछन्	चप्निम्माङ्गु
चप्ता	- लेख्छ	चप्तान	चप्थत्ता	- लेख्दैछ	चप्थतान	चप्तिम्गोता	- लेखेको छ	चप्तिम्माङगु
चप्तासि	- लेख्छन्	चप्तासिन	चप्थत्तासि	- लेख्दैछन्	चप्थतासिन	चप्सिम्गोता	- लेखेका छन्	चप्सिम्माङ्गु

मिक्सिरदु हलक्सु माक्पा -६, नोरुङ

@ हामी दुईले – आफू बीच भन्नु पर्दा

हामीले (इङ्गीआ) – आफू बीच भन्नुपर्दा

! हामी दुईले – अरुलाई भन्नु पर्दा

% हामीले (उङ्कु आ) – अरुलाई भन्नु पर्दा

पुनश्च – भभविश्यत कालमा क्रियाको रुप प्रचलनमा रहेको पाइन्न। सामान्यत वर्तमान कालको नै प्रयोग भएको पाइन्छ।

शहिदसंग हुनेछ मेरो खोटाङ्ग

याम पिडीत्त
बाक्सिला, चोरकम

कत्तै,
सुनकोशी र दुध कोशीको छाल उर्लिरहेको छ
रावा खोला र ताप खोला बगिरहेको छ अनि कतै सावा र साप्सू सुसाई रहेको छ
अनि, सेल्मे र द्याम्केमा लाली गुँरास फुली रहेको छ भने त्यहाँ खोज्नुस मेरो खोटाङ्ग
कतै, बाँफ्रो बारि र रुपाकोट भेट्नु भएको छ भने मयूम डाँडामा भेडा खर्क राखेको छ
दिप्लुङ झरना कल्कलाई रहेको छ भने र फेरि,
बराहा पोखरीमा छाल उठि रहेको छ भने त्यहाँ खोज्नुस मेरो खोटाङ्ग
कत्तै, चिलीम ढुङ्गा देख्नु भएको छ भने साल्पामा धामि नाची रहेको छ भने
त्यस्तै, हलेसीमा राम नवमी लागिरहेको छ भने त्यहाँ खोज्नुस मेरो खोटाङ्ग
कत्तै, बैसाखे पूर्नेमा चण्डी नाचिरहेको छ भने
तिहारमा मारुनी नाची रहेको छ भने सयपत्री र गोदावरी फुलि रहेको छ भने
त्यसरी नै, मखमली र नौरंगी फूली रहेको छ भने
कतै, राष्ट्रियताको नारा गुन्जि रहेको छ भने
कत्तै, राष्ट्रबादको बिगुल बजि रहेको छ भने
त्यहाँ खोज्नुस मेरो खोटाङ्ग
बिगुलको स्वरमा हुने छ मेरो खोटाङ्ग
ती नाराको शब्द-शब्दमा हुनेछ मेरो खोटाङ्ग
ती फूलको थुँगा-थुँगामा हुने छ मेरो खोटाङ्ग
जहाँ मेरो खोटाङ्ग
अरबको घाममा काम गर्ने छोरासंग
बेदनाको गफ गरि रहेको हुने छ
काख रित्याउने आमासंग आँसु बगाई रहेको हुनेछ
सिंदुर पुछिएको विधुवासंग व्याकुल बनिरहेको हुने छ
राष्ट्रको निम्ति प्राण दिने शहिदसंग संगै हुनेछ ।

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद् उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी बहिनीहरुमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

पृथ्वी उच्च मा.वि.परिवार,
बाक्सिला, खोटाङ्ग

दुमी भाषा शब्दकोश निर्माण समितिले सम्पादन गरेको शब्दहरु

(क) मानव शरीरका विभिन्न अंगहरु

	नेपाली	दुमी
१,	केश	दोसम
२,	टुपि	बुबुछि
३,	निधार	तुबु
४	टाउको	दख्ल
५,	आँखा	मिक्सी
६,	गिदी	ताक्छी
७,	नाक	नु
८,	आँखि भौ	कुर्मित्वम
९,	आँखाको दाना	मिक्सी रु
१०,	कान	ङिचो
११,	गाला	नाम्फोक्सी
१२,	जिब्रो	लेम
१३,	जिभ्राको टुप्पो	लेम चोक्सी
१४,	नाडि	सिप्सीलेम्
१५,	चिउँडो	दाली
१६,	ओठ	कम चोक्सी
१७,	मुख	क्वम
१८,	माथिल्लो ओठ	चुक्तुम्री
१९,	तल्लो ओठं	कुक्तुम्री
२०,	दाँत	ङिलो
२१	बंगारा	बाखायम
२२,	कुकुर दाँत	खि्लबु ङिलो
२३,	माथिल्लो दाँत	चोयाम
२४,	तल्लो दाँत	खयाम
२५,	दारी	प्यासम
२६	भाग्य	तुबुछिल्लो
२७,	घाँटी	गन्दरी
२८,	पछाडि गर्धन	तक्छु
२९,	रुद्रे घण्टी	कोकालेम
३०,	कुम	बक्त
३१,	गाँड	खल्जम
३२	हात	खुर
३३	दाइने हात	ज्याखुर
३४	देब्रे हात	प्याखुर
३५,	पेट	सागो
३६,	औली, हातको	छम्सि
३७	बुढी औंला	चक्चम्बु
३८,	चोर औंलाः	चुक्चुमो
३९,	कान्छी औंलाः	याक्छारेम
४०,	नङ	सिन्दी
४१,	छाती	पम
४२,	काखी	रम
४३,	ढाड	छुम्रु
४४,	हड्डी	सालु
४५,	करङ्ग	वन्द
४६,	छाला	साको
४७,	मासु	सु
४८,	भुंडी	मुपु
४९,	कजेजो	लुम्चो
५०,	मुटु	चुवा
५१,	भ्रिगौला	चक्सि
५२,	फियो	हिकितेम
५३,	पित्त	खिं
५४,	मुत्र थैली	साफु
५५,	भित्र कोठा र मुटु कलेजो	ओकम्
५६,	ठुलो आन्द्रा	साखिल
५७,	सानो आन्द्रा	चिस्किल
५८,	नाइटो	मल्छुम
५९,	साल/औंरो	मल
६०,	पुरुषको लिङ्ग	ली
६१,	स्त्रिको योनि	पेल
६२,	दाना	ससी
६३,	नासो	सुरुरी
६४,	मान्छेको चाक	भापुम्त
६५,	फिला	साफालु
६६,	घुँडा	तुम्छु
६७,	पांसुला	कंक
६८,	छेपारी	फलुलक्सु
६९,	खुट्टा	फलु
७०,	गेडी	फलु मिक्सी
७१,	पैतालो	लम्थिरी
७२,	पाङग्रा	दङखु
७३,	गुदद्वार	इकदाम
७४,	मुत्रद्वार	च्यार्दम
७५,	कुर्कुच्चा	दिन्दिरी
७६,	औलाको जोर्नि	ग्रचि
७७,	रगत	साहि
७८,	पशिना	संखुमा
७९,	चल्नी	यापोक्तो
८०,	थुक	खिमु
८१,	सिंगान	नुखिल
८२,	कचेरा	मिक्लजा
८३,	काने गुजि	ङिचोखिल
८४,	आँशु	मिखुमा
८५,	पाठेघर	छाम्री

(ख) मानिसको शरीरमा लाग्ने विभिन्न खोल रोगका नाम

	नेपाली	दुमी
८६,	पखाला	एक्सु
८७,	रुघा	खालाम्बा
८८,	घाउ	कर
८९,	सोला हान्नु	पांचिनो
९०,	रिंगटा लाग्नु	तुरीना
९१,	बेथा	सुमर
९२,	लुतो	सुप्पुर
९३,	पिलो	हरिचमो
९४,	सुनिनु	हप्तिमो
९५,	दाद+ दुवी	प्रोनाम्सी
९६,	बाढुली	हिकिदम
९७,	घमौरो	जुम्बुरा
९८,	जिम्ल्याउनु	जिम्जीमो
९९,	डकार	वामखेर
१००,	छटपट लाग्नु	ओरिओमथुक्ता
		वाता

(ग) पोशाकको नाम

१०१, पटुका	थप्परी
१०२, गल्फन	सप्परी
१०३, लुगा	गु
१०४, जुत्ता	खैसिक्दाम
१०५, टोपि	टकि
१०६, मुजेत्रो	छाकानाम
१०७ अस्कोट	खेक्दाम
१०८ गोजि	खिप्सिपेर्मा

दुमी भाषामा शब्द निर्माण प्रकृयाको एक सामान्य सुत्र

दुमी भाषा वोल्न र शब्द निर्माण गर्न नजान्नेहरुलाई सजिलोको लागि एक सामान्य सुत्र दिइएको छ। तपाइले कृया शब्दहरु खोजी निम्न प्रत्यय सुत्रहरु प्रयोग गरेर शब्द निर्माण गर्न सक्नु हुन्छ। जस्तै उदाहरण - १ खानु कृयामा दुमी भाषा "जुना" हुन्छ। यसमा नेपाली भाषाको अन्तिम अक्षर "नु" आएमा दुमी भाषामा "ना" अक्षर प्रयोग हुन्छ। उदा. २, खादैछ (दैछ) को जुथत्ता (थत्ता), जादैछ (दैछ) को खनथिङता(थिङता) उदा. ३, गइएन (इएन) को माखइसिन (इसिंन) इत्यादि।

नु - ना, यो - उ/ई, एकोछ - म्गोता
दैछ -थत्ता, थिङता, दै - थिङतानी
दैछौ -आ- तानी, दैछु -थत्तो, दैछु - थिङतो
दैछौं - थिङतानी।१।
दैछन - थत्तानी, दैछन - हाम ... थिङता
दैन - तान, न्दिन - त्तोनो
दैगर - सोमिथिङतिनी, दैगर - सोमिथिङती
न्दैन - त्तान।२।
एको - इम, एनन् - मा .... निन (खानु)
एन - मा ... निन, एन - मा ... अन
एनन् - हाम ... अन, एर / पछि - सोका
एकै - तुम्डा।३।
एकै -म्डा, इएन - मा ...इसिन
इन - मा .... चनो, इन - मा .... ङुन
इनेछ - इस्ती, इन्छ - इस्ती, इन - ओनो
इन्थ्यो - थइस्ती
इरहेको - थिङनेदो
इरहेको - थिङो
इरहेको - थुदुयो,
इरहेको - थदु
इरहेको - थस्सो
इन्थ्यो - न्यो, इदेउ - नी, इन -तुन
उला - उ, उँला - क्सा
उँ - क्ती, उँथ्यो - थदी
न्थे - हाम ...थिङु।६।
न्दैनथे - थिङुन
इन्थ्यो - थन्थो
इन्थ्यो - थिङा
इदैछ - थइस्ती
इसक्यो - नानिरी
इयो - इस्ती
न्थे - थत्नी
थें - थत्नी
थें - थदु
थ्यो - थिङु
यौं - न्पो
यौन -निन
यौं - आ, इ, इम्
एनौ - निन
ने नै - अन- इन,
ए ऐ. -इम, ङु
नेनन - मा त्लिन
नस - इन
न्छौ - क्सा
न्छौ - तोनी
न्थे - थत्नी, थें, थें - वाम, थिङो
थें -थदु, थ्यो -थिङु, यौं - न्पो
यौन -निन, यौ -ई, आ - इम्,
एनौ -निन।७।
ने नै -क्साङा, नेन -अन, इन, ऐ, ए - इम्, ङु
नेनन् -मा -त्लिन, नस - इन
न्छौ -क्सा, न्छौ -तानी
नुहोस् - नी

जानी राख्नु पर्ने महत्वपूर्ण शब्दहरू

कि - बै / य
को - पो (उस्को भन्ने अर्थमा)
किन - भींका
देखि वाट -लक /लाम्का /विका
र - कायो होत - माका
नै - ङा
तर - खोयो
हरु - हाम /मुल
पनि - यो
सँग - कायो /काई
ले - आ
है - म्यै
मा - बी
अनि - मन
लाई - कु/बी
लागि /निम्ती - दुवि
तु - माका /ने (खी लौन त भन्ने अर्थमा)
सांच्चै - छुङा (म त भन्ने अर्थमा जस्तै आडुने)
रवी - (माम/रवी - त्यही त, भन्ने अर्थमा)
भयो - छुकु। (काम भयो ? भन्ने अर्थमा)
भयो - गुनु /मोनो - (खान्न भयो भन्ने अर्थमा)
कोनी - मु:नी
अरे/रे - ए

दुमी तुम्नाम

भीम हलक्सु, नोरुङ-

१, हैन, आजदेखि के गर्ने रे ?
मोना, आम्नालाम्का/विका मो मुक्सा ए ?
२, याहा भाषा सिकौ भनेको !
ताम्वी व्र चेइसिक्तीआन्पो।

३, मेरो त कलम नै छैन, तपाइसंग छ ?

आङ् ने चप्दम ङा माङगु ।

आनिम्पोकायो गोता ?

४, छ भने दिनुहोस दिनुहोस ।

गोता खो वेनुआ वेनुआ ।

५, छ नु त छ लेख्छ कि लेख्दैन !

गोताखी गोता चप्लाए चप्तान ।

६, अनि उहाँ चांहि को हुनु हुन्छ ?

म:ना उम चाहिं मो हाममोता ?

७, उहाँ मेरै साथी हो

उम ओपोङा ङसु दुसुओ ।

८, चिनजान गरौं न त ।

छेमुक्तिवा माका ।

९, ए ! तपाइको घर त पारी पो !!

ए ! आनिम्पो किम ने काते ओ !!

१०, अनि कता पुगेर आउदै हुनु हुन्छ ?

म:ना हेम्पा ⁄खमु ⁄खप हुपास्नीका

आहोथिङतानी ?

११, यसो घुमफिर, भेटघाटको लागि गएको थिएँ

ते सिर्सीकुवी,दुम्कुवी खुर्चुम

१२, ए ! अहिले के छ त ?

मना : तेयो मो गोतामाका ?

१३, राम्रै छ ।

खानुक्साङा गोता ।

१४, आज अवेला भयो

आम्ना नाम्वाखु छुका

१५, भोली पर्सी भेटौं है ।

आसेल्म नाम्नु दुम्कीती म्यै

१६, हवसत हवस ....)

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरुमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछु ।

साथै

रंगीन तथा साधा आकर्षक फोटो धुलाई र शिघ्र सेवाको लागि सधै तत्पर रहेको जानकारी गराउदछु ।

मानवहादुर श्रेष्ठ

बाक्सिला वजार

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरुमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछु ।

साथै

सम्पूर्ण ग्राहक वर्गमा पाठ्यपुस्तक, पत्र पत्रिका, टेलिफोन सेवा र आकर्षण रंगीन तथा साधा आकर्षक फोटो धुलाई र शिघ्र सेवाको लागि सधै तत्पर रहेको जानकारी गराउदछु ।

रिमाल एजुकेशनल इण्टरप्राइजेज

बाक्सिला, प्रो. कालिका रिमाल

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरुमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

क्याम्पस प्रमुख, श्री वम थुलुङ

सहायक क्यापस प्रमुख श्री सेरवहादुर तामाङ तथा

क्याम्पस परिवार

समाचार सार

साकेला नाँच सम्पन्न सप्तेश्वरलाई प्रथमस्थान

दुमीकिरात राईहरुको धर्म संस्कृति तथा भाषालाई संरक्षण गर्ने उद्धेश्यले २०५८ वैसाख १५ गते वाक्सिला वजारमा आम सहभागीहरुको माझमा एक प्रतियोगितात्मक सकला नाँच सम्पन्न गरियो। वाक्सिला सप्तेश्वर, खार्मी, र चोखुमले भाग लिएको उक्त टिमहरुमध्ये सप्तेश्वर प्रथम, खार्मी द्वितीय र चोखुमले तृतीय स्थान प्राप्त गर्न सफल भएको छ। प्रतियोगितात्मक समारोहका प्रमुख अतिथि गा.वि.स. अध्यक्ष दिपेन्द्र कुमार राईवाट प्रथम स्थानमा विजयी सप्तेश्वरलाई शिल्ड तथा प्रमाणपत्रहरु प्रदान गर्नु भयो। त्यसैगरी दोश्रो स्थान ल्याउने टिम खार्मीलाई नक्षोटेकवहादुर राई र तृतीय स्थान ल्याउने टिम चोखुमलाई अमरवहादुर हदी राई वाट शिल्ड तथा प्रमाणपत्रहर प्रदान गरिएको थियो

साकेला नाचमा प्रथम हुने टिम सप्तेश्वर नाच प्रदर्शन गर्दै (स्थान वाक्सिला)

दुमी सांस्कृतिक फान्सिकिम गठन,

दुमीकिरात राईहरुको समुदायमा रहेका प्रतीभाहरुलाई समेट्ने उदेश्यले २०५८ वैशाख ८ गतेवाट केन्द्रीय कार्य समितिका उपाध्यक्ष पाँचकुमार दुमी राईको संयोजकत्वमा संगीता राई (खार्मी) यामकुमर राई चोखु, टिकाचन्द्र राई सप्तेश्वर, चतुरभक्त राई (सप्तेश्वर), रामकुमार राई (जाल्पा), भुपेन्द्र राई, सप्तेश्वर, नृपचन्द्र राई सप्तेश्वर, भीमसेना राई (सप्तेश्वर), भीम राई (माक्पा) शैलेन्द्र राई (माक्पा) निर्मला राई (जाल्पा), मोतिचन्द्र राई (सप्तेश्वर), नयन्द्र राई (खार्मी) र ज्योतीकला राई (सप्तेश्वर) रहेको एक दुमी सांस्कृतिक फन्सिकिम गठन भएको छ। साहित्य, गीत, संगिततर्फ प्रतिभाहरुको प्रस्फूरण गर्न एक साझा मञ्चको रुपमा यसको गठन गरिएको हो।।

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद् उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरूमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं।

श्री दिपेन्द्र कुमार राई तथा
श्रीमति राई

आर्थिक सहयोग गरी इसिलिम अर्ध वार्षिक भाषिक पत्रिकाको चौथो अंक प्रकाशनमा अपूर्व सहयोग पुऱ्याइ दिनू हुने निम्न संघ संस्था तथा महानुभावहरूलाई हार्दिक धन्यवाद टक्याउंदछौं ।

क्र.स.	व्यक्ति/संस्था	ठेगाना	रकम
१,	थुलुङ्ग समाज सहयोग कोष,	काठमाण्डौ	रु ३०००/-
२,	डा. श्री शंकरमान राई	काठमाण्डौ	रु. ३०००/-
३,	श्री शान्ति जन आदर्श सेवा क्लव,	धुलीखेल	रु. २५००/-
४,	प्र.ना.नि. श्री समर कुमार राई	जि.प्र.का. सप्तरी	रु. २०००/-
५,	श्री गमरसिंह राई,	वानेश्वर, काठमाण्डौ	रु १०००/-
६,	श्री टंक वहादुर राई	माक्पा ४, खोटाङ्ग	रु १०००/-
७,	श्री जयराम राई,	माक्पा ३, खोटाङ्ग	रु १०००/-
८,	श्री भरत कुमार राई,	माक्पा ३, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
९,	श्री मान वहादुर राई,	माक्पा ३, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
१०,	श्री मकरध्वज राई,	माक्पा ३ खोटाङ्ग	रु .१०००/-
११,	श्री राम राई,	माक्पा ४, खोटाङ्ग	रु .१०००/-
१२,	श्रीमती वविता राई,	माक्पा ४, खोटाङ्ग	रु .२००/-
१३,	श्रीमती जिता राई,	माक्पा ४, खोटाङ्ग	रु. २००/-
१४,	श्री रमेश राई,	फिक्कल, इलाम	रु .२००/-
१५,	श्री नैन व. राई,	महाराजगन्ज, काठमाणडै	रु. १०००/-
१६,	श्री धौलवीर राई,	माक्पा ३, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
१७,	श्री चतुरभक्त राई,	सप्तेश्वर ८, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
१८,	श्री नेत्रमणी राई,	माक्पा ६, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
१९,	श्री सुजन राई,	वाक्सिला, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
२०,	श्री धन प्रसाद राई,	काठमाण्डौ	रु. १०००/-
२१,	श्रीमती भीमलसिंह राई,	वाक्सिला, खोटाङ्ग	रु .५००/-

२०५८ साल कार्तिक २ गते सम्म संकलीत

इसिलिम परिवार
काठमाण्डौ

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरूमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

प्र.ना.नि. समर कुमार थुलुङ राई
तथा
श्रीमती सुप्रिया थुलुङ राई भद्रपुर न.पा. ५ झापा

२०५८ साल कातिक २ गते सम्म दुमीकिरात राई फन्सिकिमको आजिवन सदस्यता प्राप्त गर्नु भएका महानुभावहरूको नामावली

१,	श्री फत्त वहादुर सत्म राई,	सप्तेश्वर, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
२,	श्री धर्मसिंह सत्म राई	सप्तेश्वर, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
३,	श्री चतुरभक्त सत्म राई,	सप्तेश्वर, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
४,	श्री नेत्रमणी हलक्सु राई,	माक्पा ६, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
५,	श्री धौलवीर वलक्पा राई	माक्पा ३, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
६,	श्री टंक व. खारुवु राई,	माक्पा ४, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
७,	श्री असार खारुवु राई,	माक्पा ४, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
८,	सुश्री अप्सरा रङ्कासु राई,	सिम्पानी, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
९,	श्री नैन वहादुर सत्म राई,	महाराजगन्ज, काठमाण्डौ	रु. १०००/-
१०,	श्री मकरध्वज वलक्पा राई,	माक्पा ३, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
११,	श्री मानवहादुर वलक्पा राई,	माक्पा ३, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
१२,	भरतकुमार सत्म राई	माक्पा ३, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
१३,	श्री कमल व. खारुवु राई	माक्पा ४, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
१४,	श्री अमरवहादुर हदी राई	वाक्सिला, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
१५,	श्री रामध्वज दुमी राई	माक्पा ४, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
१६,	मदनकुमार दुमी राई	माक्पा ४, खोटाङ्ग	रु. १०००/-
१७,	श्री धन प्रसाद सोरचु राई,	काठमाण्डौ	रु. १०००/-

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद् उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरूमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

सेभ काठमाण्डौं इनर्जी प्रा. लि.
बौद्ध, जोरपाटी
काठमाडौं

रंकासु पाछाको प्रकाशित वंशावलीको दोश्रो पन्नामा हर्कधन नामको पुस्तामा पहलमानको छोरा दुइजना छुट भएकाले सो छुटे जत्ति प्रकाशन गरिएको छ।

- पहलमान
  - वर्जमान
  - भारतसिंह
    - अशोक
      - सुमन
        - इगिन
    - देउकुमार
      - इलन
        - मोशन
    - मित्रकुमार
    - राजेन्द्र कु.
  - चतुरमान
  - लाख व.
  - पाण्डुसिंह
  - झ्याले
  - सन्त व
  - हित व.

वंशावलीको तेश्रो पन्नामा तीर्थमान तर्फको छुट भएको जत्ति प्रकाशित गरिएको छ –

- जमानसिंह
  - तीर्थमान
  - भीमलसिंह (का) (शाखामात्र)

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद् उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरुमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

बेविलोन नेशनल स्कूल

शान्तिनगर

फोन : ४८१९७३

पाठक-पतिक्रिया

आदरणीय सम्पादक मण्डलज्यू,

नमस्कार,

म इसिलिम भाषिक पत्रिकाको पाठक र शुभचिन्तक हुँ। मैले वर्ष १, अंक - १ पढ्न मोका पाए। र अंक २ पनि मुहार हेर्न सम्म पाए तर त्यसभित्रको लेख रचनाहरु अध्ययन गर्न मौका भने पाइन। जेहोस इसिलिम पत्रिकाले दोस्रो अंकसम्म प्रकाशीत हुन सफल भयो, यहि नै खुशी लागेको छ। यसले यसरी नै निरन्तरता लिदैं जाओस किरांती राईबन्धुमाफ ज्ञान, शन्देसको भण्डार लिएर आवस् भन्ने अपेक्षा राख्दछु। "

तर अहिलेसम्म तेस्रो अंक प्रकाशीत भएको थाहा छैन। प्रकाशीत भएर पनि थाहा नभएको हुन सक्छ। प्रकाशन बन्द हुने कुरा पनि थियो । कि यसै भएको हो कि ? कारण सहित पूर्ण जानकारीको अपेक्षा गरेको छु। म मोरङ्गकोवासिन्दा भएकोले मैलेपत्रिका पाउन कहाँ कसरी सम्पर्क गर्नुपर्ला ? कृपया सानो जानकारी पठाई हुलाक पोष्ट गर्नुहुन्छ भन्ने विनम्र अनुरोध गर्दछु।

जवाफ :- इसिलिम प्रति चासो राख्दै खुला हृदयले प्रतिक्रिया पढाइ हामीलाई हौसला बढाइ दिएकोमा आभार व्यक्त गर्छौं। विभिन्न क्षेत्रहरुवाट प्रशंसा सहित जिज्ञासाहरु यसरी प्राप्त हुदा प्रकाशक मण्डल अति उत्साहितछौं। प्रकाशन वन्द होलाकि भन्ने सवालमा "इसिलिम" हामी सम्पूर्ण किरात दूमीजनका आफ्ना लोलीवोली र ढुकढुकीको सन्देश वोकेर दूमी वस्ति र समुदायहरुमा सचेत्ता गराउने आवाज भएकोले हामी र हाम्रा सन्ततिहरुका भावी उन्नतिसंगै यस पत्रिकाले पनि आशातित गति एवं सुधारात्मक दिशा लिनेछ भन्ने विश्वास दिलाउदछौं। यस अतिरिक्त (पाठकहरुवाट) प्राप्त जिज्ञासा तथा सुझावहरुवाट नै पत्रिकाको भविस्य निर्धारण हुने) यथार्थलाई समेत पुनः स्मरण गराउदै आगामी प्रतिक्रियाहरुको समेत अपेक्षा राख्दछौं।

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद् उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरुमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं।

श्री अमरसेर राई तथा
श्रीमती राई

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद् उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरुमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछु।

श्री जितेन्द्रराज श्रेष्ठ
श्री पृथ्वी मा. वि., वाक्सिला

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद् उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरूमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

ग्रामर पब्लिक सेकेण्डरी स्कूल
कोटेश्वर, काठमाण्डौ
फ्रान नं. : ४७१८६५

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद् उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरूमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

अध्यक्ष तथा
थुलुङ समाज सहयोगकोष परिवार
काठमाण्डौ

शुभ विजया दशमी तथा शुभ दिपावली २०५८ को सुखद् उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण दाज्यू भाई तथा दिदी वहिनीहरूमा सु-स्वास्थ्य, सुख-समृद्धि तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछौं ।

डा. शङ्करमान् राई तथा
श्रीमती राई
काठमाण्डौं, फोन : ३७५६३३

Gorkha Saving And Finance

(Co-operative Society Ltd.)

२०५८ सालको दशै तथा तिहारको पावन अवसरमा समस्त ग्राहक वर्गहरूको आर्थिक संवृद्धि एवं उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दै हामी निम्न सेवाहरू उपलव्ध गराउँछौं ।

मुख्य कार्यालय : सातदोबाटो, ललितपुर फोन नं. ५२१४०४

शाखा कार्यालय : सुन्धारा, बागदरबार (अर्थ मन्त्रालयसँगै), काठमाडौं फोन नं. २६५७७०

बृटिश गोरखाली समूहबाट प्रवर्द्धित !

नेपाल अधिराज्यभर कार्यक्षेत्र विस्तारित !!

यस फाइनान्समा उपलव्ध व्याज दरहरु :

मुद्दती बचतमा निम्न अनुसारको व्याज दिईनेछ ।

अवधि	व्याजदर		
	३ महिनामा व्याज भुक्तानी दिंदा	१ वर्षमा व्याज भुक्तानी दिंदा	निक्षेप अवधि पछि एक मुष्ठ रुपमा सॉंवा र व्याज भुक्तानी दिंदा
३ महिना	९ %		
६ महिना	९.५ %		
९ महिना	१० %		
१ वर्ष	११.२५ %	१२%	१२ %
२ वर्ष	११.५०%	१२.२५ %	१२.५०%
३ वर्ष	११.७५%	१२.५०%	१३%
४ वर्ष	१२ %	१२.७५%	१४%
५ वर्ष वा सो भन्दा बढी	१२.२५%	१३ %	१५%